

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΨΗΦΙΑΚΑ ΜΜΕ

Διπλωματική εργασία
Μουσική και δημόσιος λόγος
Η περίπτωση του Μάνου Χατζιδάκι

ΜΥΡΙΔΟΥ ΞΑΝΘΙΠΗ

(1063)

Επιβλέπουσα: ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΒΑΜΒΑΚΙΔΟΥ, καθηγήτρια

Εξεταστές: ΚΩΝ/ΝΟΣ ΝΤΙΝΑΣ, καθηγητής

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ, Ε.ΔΙ.Π.

Κοζάνη

ΙΟΥΝΙΟΣ

2021

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Αφιερώνω την διπλωματική μου εργασία στον άνθρωπο που με πίστεψε και με μεγάλωσε με ό,τι ψυχικό αγαθό του έδωσε αυτή η ζωή. Δεν θα μιλήσω για τα υλικά, αλλά που σαν άνθρωπο με έμαθε να είμαι ολιγαρκής και να πατάω γερά στα πόδια μου. Δεν ξέρω αν αυτός από εκεί πάνω σε ζήλεψε και σε ήθελε κοντά του, ή ήθελε να ξεκουραστείς από τα τόσα που έτρεχες. Τον ευγνωμονώ όμως γιατί χαίρομαι που μου χάρισε εσένα για πατέρα. Δεν ξέρω αν καταφέρω να κάνω όσα εσύ και αν με αξιώσει η ζωή να αποκτήσω παιδιά ξέρω όμως ότι σου χρωστάω (μαζί και την μαμά) πολλά για αυτό που είμαι. Να μου είσαι καλά ...να σε προσέχει εύχομαι Αυτός από εκεί ψηλά και σύντομα θα τα ξαναπούμε ..μου λείπεις.....Μυρίδη.....

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Νιώθω την ανάγκη και την υποχρέωση να ευχαριστήσω κάποιους ανθρώπους που υπήρξαν αρωγοί της προσπάθειάς μου, για της αποπεράτωσης της διπλωματικής μου εργασίας. Αρχικά την επιβλέπουσα της εργασίας, κ. Ιφιγένεια Βαμβακίδου, όπου με τις γνώσεις της και την αμεσότητα της, αρχικά ως καθηγήτρια του μεταπτυχιακού μας, με ενέπνευσε ώστε να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο αντικείμενο. Έπειτα, την ευχαριστώ θερμά, για την άψογη συνεργασία, την στήριξη της, την ανταπόκριση της και για τις εύστοχες και κατανοητές παρατηρήσεις της, ώστε να παραχθεί ένα ικανοποιητικό αποτέλεσμα. Και που άντεξε την όποια μου καθυστέρηση για την διεκπεραίωση της διπλωματικής μου εργασίας.

Το μεγάλο ευχαριστώ στη μαμά μου και τους φίλους μου που στάθηκαν δίπλα μου με σεβασμό και κατανόηση σε αυτή το χρονοβόρα και ιδιαίτερος απαιτητική εργασία.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Copyright © Ξανθίπη Μυρίδου, 2020.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved. Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Όνοματεπώνυμο: ΜΥΡΙΑΔΟΥ ΞΑΝΘΙΠΗ

A.E.M.: 1063

Ηλεκτρονική διεύθυνση: xeniamiridou@yahoo.gr

Έτος εισαγωγής: 2018

Κατεύθυνση:

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Δημόσιος λόγος και μουσική. Η περίπτωση του Μάνου Χατζιδάκι

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 10 -6... - 2021

Ο/Η δηλών/ουσα

Μυρίδου Ξανθίπη

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ABSTRACT	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ.....	11
ΕΝΟΤΗΤΑ 1:.....	17
Ι. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ.....	17
ΙΙ. ΠΟΜΠΟΣ	18
ΕΝΟΤΗΤΑ 2:	20
ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΟΡΩΝ	20
ΕΝΟΤΗΤΑ 3.....	27
Ι. Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΧΑΙΡΙ.....	27
ΙΙ. ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ.....	58
Α. Η ΓΕΝΕΣΗ.....	58
Β. ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ.....	63
Γ. ΜΕ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ.....	71
Δ. ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ.....	76
4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ.....	77
5 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	79

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο Μάνος (Εμμανουήλ) Χατζιδάκις (Ξάνθη, 23 Οκτωβρίου 1925 – Αθήνα, 15 Ιουνίου 1994) ήταν Έλληνας συνθέτης, ποιητής, τραγουδοποιός, μαέστρος και πιανίστας. Θεωρείται ο πρώτος που συνέδεσε μεταπολεμικά, με το θεωρητικό και συνθετικό έργο του, τη λόγια μουσική με τη λαϊκή μουσική παράδοση. Πολλά από τα εκατοντάδες έργα του αναγνωρίζονται σήμερα ως κλασικά. Βραβεύτηκε με Όσκαρ το 1960.

Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι η ανάλυση του δοκιμιακού έργου του με βάση την τυπολογία των Richards and Morris (στο Πλειός, 2001:62). Ως ερευνητικό υλικό επιλέγονται γραπτά κείμενα της δεκαετίας 1978-88 από τα έργα *Τα σχόλια του τρίτου* και *Ο καθρέφτης και το μαχαίρι*. Τα ερευνητικά ερωτήματα αφορούν στο είδος του λόγου που παράγεται από τα δοκίμια του Χατζιδάκι που θα αναλυθούν στην πορεία. Τόσο η μουσική όσο και η εργογραφία του έχει καταγραφεί από τον ίδιο το συνθέτη και ανασυντάχθηκε από τον Β. Αγγελικόπουλο και την Ρ. Δαλιανούδη και οι δυο διακριτοί δημοσιογράφοι. Στην έκδοση της τελευταίας το 1983 περιλαμβάνονται 61 έργα για το θέατρο, 10 έργα για το αρχαίο δράμα, 77 έργα για τον κινηματογράφο, 11 οργανικά έργα, 36 κύκλους τραγουδιών και έργα για φωνή, 16 μπαλέτα και 3 όπερες. Κάποια από τα έργα αυτά είναι ανέκδοτα ή ανολοκλήρωτα. Ο ίδιος ο Μάνος Χατζιδάκις έχει επιλέξει και αριθμήσει 51 από τα έργα που θεωρούσε ως τα πλέον σημαντικά. Η πλήρης εργογραφία και δισκογραφία του συνθέτη, με δικά του εισαγωγικά σημειώματα καθώς και πρόσθετο αρχειακό υλικό είναι προσβάσιμη στον επίσημο ιστότοπο. Έχουν επιλεγεί 72 δοκίμια για ανάλυση από την εργογραφία του. Ως μέθοδος ανάλυσης επιλέγεται η σημειωτική αφηγηματολογία, που ασχολείται με την αφήγηση σε οποιοδήποτε τύπο – φιλολογικό, φανταστικό ή μη, λεκτικό ή οπτικό – αλλά τείνει να εστιάζεται στις ελάχιστες αφηγηματικές μονάδες και στη γραμματική της πλοκής (μερικοί θεωρητικοί αναφέρονται σε γραμματικές ιστοριών).

Λέξεις – κλειδιά: Χατζιδάκις, δοκίμια, δημόσιος λόγος

ABSTRACT

Manos (Emmanuel) Hadjidakis (Xanthi, October 23, 1925 - Athens, June 15, 1994) was a leading Greek composer, poet, songwriter, conductor and pianist. He is considered the first to connect post-war, with his theoretical and synthetic work, the words music with the folk music tradition. Many of his hundreds of works are now recognized as classics. He won an Oscar in 1960.

The purpose of this work is the analysis of his essay work based on the typology of Richards and Morris (in Pleios, 2001: 62). This is the reason, which is oriented to external events and is far from elements. Written texts from the period 1978-1988 are selected as research material. The research questions concern the type of speech produced by Hatzidakis and the representations of Greekness and tradition. Both the music and the essay of Manos Hadjidakis have been recorded by the composer himself and have been recomposed by V. Angelikopoulos and R. Dalianoudis, both distinguished journalists. The latest edition in 1983 includes 61 plays for the theater, 10 plays for the ancient drama, 77 plays for the cinema, 11 organ works, 36 song cycles and works for the voice, 16 ballets and 3 operas. Some of these works are anecdotal or incomplete. Manos Hadjidakis himself has selected and numbered 51 of the works he considered to be the most important. The complete essay and discography of the composer, with his own introductory notes as well as additional archival material is accessible on the official website.

72 essays have been selected for analysis from his essay. Semi-narrative is chosen as the method of analysis, which deals with narration in any type - literary, fiction or not, verbal or visual - but tends to focus on the few narrative units and the grammar of the plot (some theorists refer to story grammars).

Keywords: Hadjidakis, essays, public speech

Αγαπώ τον Φελλίни, σαν άνθρωπο που με διδάσκει ανεξάντλητα και εξαντλητικά, σαν φίλο που γνωρίζει βαθιά τα μυστικά μου και τα νομιμοποιεί, σαν σύντροφο που κουβεντιάζει μαζί μου ώρες ατελείωτες για μυστικιστικές καταβολές και για μια σύγχρονη ερμηνεία τους, τέλος, σαν αποκλειστικό προσωπικό μου Μάγο, που κάθε φορά μού αποκαλύπτει και μian αθέατη πλευρά του εαυτού μου, με συμπληρώνει πότε σαν άστρο και πότε σαν πουλί, έτσι που να γίνομαι αγνώριστος, αθέατος και, τελικά, διαφεύγων. Συνεχώς παραθέτει αόρατα τμήματα πάνω στην φυσιογνωμία μου και αναθεωρεί την τελική έκφραση, έτσι που να μη μ' αναγνωρίζει πια κανείς. Γίνομαι τέρας, με την έννοια του μη παραδεκτού, του μη ολόκληρου, αλλά γι' αυτό και με την έννοια του εντελώς αληθινού. Αυτές οι αθέατες πλευρές, που μας προσθέτει με τα οράματά του ο Φελλίни, είναι διατηρητέες πράξεις και στιγμές του παρελθόντος χρόνου, επιλεγμένες από τον παρόντα, ιεραρχημένες απ' τις ήττες κι από τις ανεκπλήρωτες επιθυμίες, εντατικές και καθοριστικές, για τις μελλοντικές αποδοχές και απορρίψεις νέων τμημάτων, τόσο ώστε πια το πρόσωπο που οι άλλοι αναγνωρίζουνε σε μας, να 'ναι κομμάτι μη πραγματικό, μισό και φευγαλέο, ρευστό, χωρίς την σιγουριά για μια μελλοντική διάσωση.(...)

ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

Χατζιδάκις, Μ. (1988). *Ο καθρέπτης και το μαχαίρι*. Αθήνα: Ίκαρος.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μέσα από την ανάλυση των δοκιμίων αναζητούμε τις αναπαραστάσεις του δημόσιου λόγου. (Πλειός, 2001:62)

Ένα δοκίμιο δομείται σε αφηγηματικές ενότητες που αναδύουν το νόημα. Δοκίμια όπως αυτά που συνέγραψε ο Χατζιδάκις χαρακτηρίζονται από πραγματιστικό λόγο, διότι ο συγγραφέας επιθυμεί να ερμηνεύσει και να αναλύσει το αναφερόμενο θέμα, αλλά και να επιδιώξει να πληροφορήσει το κοινό του μέσω της πειθούς και του δημοσίου λόγου για την ορθότητα ενός συμπεράσματος. Μπορεί να χρησιμοποιήσει και νοηματικό λόγο προσεγγίζοντας το θέμα που τον ενδιαφέρει, εκθέτει, διασαφηνίζει και υποστηρίζει τις ιδέες του, χρησιμοποιώντας επιχειρήματα, τεκμήρια και παραδείγματα (επίκληση στη λογική)· επιχειρεί να ερμηνεύσει ένα φαινόμενο και καταλήγει σε κάποιες προτάσεις για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Και επίσης έχουμε και την συνάντηση του πραγματιστικού και νοηματικού που μας οδηγεί στον πραγματιστικό. Ο συγγραφέας εκθέτει στον πρόλογο το θέμα (δηλαδή την προβληματική του), προσπαθώντας να προκαλέσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη και συνεχίζει εκθέτοντας την κατευθυντήρια ή κύρια ιδέα που αποτελεί και τη θέση του πάνω στο θέμα. Στο κύριο μέρος ο συγγραφέας προσκομίζει το υλικό που διαθέτει, για να διασαφηνίσει την κύρια ιδέα ή να αποδείξει τη θέση που διατύπωσε στον πρόλογο. Στον επίλογο παρουσιάζει συμπυκνωμένα ό,τι έχει αποδείξει ή επανεκθέτει την αρχική του θέση.

Το θέμα της εργασίας αφορά στην περιγραφή και ανάλυση του δοκιμιακού έργου του Χατζιδάκι ως δημοσίου λόγου. Το υλικό αποτελείται από 72 δοκίμια. Ο σκοπός της εργασίας αυτής είναι η εφαρμογή της τυπολογίας των Richards and Morris (Πλειός, 2001:62).

Το ιστορικό συγκείμενο συγγραφής των έργων αυτών ως κριτικών αναλύσεων, θέσεων και αφορισμών σε ζητήματα μουσικής και πολιτικής, επικαιρότητας αφορά στην περίοδο 1978-88.

Δυο μεγάλες δίκες, η «δίκη ΑΣΠΙΔΑ» και η «δίκη Λαμπράκη», στιγματίζουν το 1966. Και στις δύο η «αόρατος κυβέρνηση» (Ανάκτορα, παρακράτος – ξένες μυστικές υπηρεσίες), υπό την αδυναμία ή και την ανοχή της «κυβέρνησης των Αποστατών» του Στ. Στεφανόπουλου, επιχειρεί τις προπαρασκευαστικές εκείνες ενέργειες, που οδήγησαν στο Πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967 και την κατάλυση της Δημοκρατίας.

Η δεκαετία του '60 θεωρείται από πολλούς ως εκείνη που άλλαξε τη μουσική της πατρίδας μας. Ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Μάνος Χατζιδάκις κι εν συνεχεία ο Σταύρος Ξαρχάκος και οι «επίγονοί» τους, άνοιξαν νέους δρόμους στο τραγούδι με τις δημιουργίες τους. Παράλληλα όμως, αυτές ευτύχησαν να ερμηνευθούν από μια γενιά σπουδαιών τραγουδιστών που είτε ξεκίνησε τότε, είτε προϋπήρχε αλλά άκμασε στη συγκεκριμένη περίοδο.

Το πραξικόπημα της 21ης Απριλίου 1967 επιδιώκει να μεταμορφωθεί σε καθεστώς το 1970. Προσक्रούει, στην αδιαφορία και σιωπή της μεγίστης πλειοψηφίας του ελληνικού λαού, καθώς και στην ενεργό αντίσταση της πνευματικής και πολιτικής πρωτοπορίας του τόπου.

Στο τραγούδι, ο Μίκης Θεοδωράκης επιστρέφει σε πρωταγωνιστικό ρόλο με δύο «μυθικά» έργα: Τη «Ρωμοσύνη» σε ποίηση Γιάννη Ρίτσου με τον Γρηγόρη Μπιθικώτση και το «Μαουτχάουζεν» του Ιάκωβου Καμπανέλλη με τη Μαρία Φαραντούρη, στην πρώτη συνεργασία του μαζί της. Παράλληλα όμως απαγορεύεται η μετάδοση των τραγουδιών του από το ραδιόφωνο, κάτι που θα ξεσηκώσει θύελλα αντιδράσεων από συναδέλφους συνθέτες, στιχουργούς και τραγουδιστές, οι οποίοι με απανωτά ψηφίσματα διαμαρτυρίας θα διακηρύξουν την αντίθεσή τους στη λογοκρισία.

Ο απόλυτος εκδημοκρατισμός σε επίπεδο ηθών και πράξεων που σηματοδοτεί η Ελλάδα στη δεκαετία του '80 αποτέλεσε το πεδίο δυνατοτήτων για τους σύγχρονους Έλληνες να αποκτήσουν πρωτόγνωρα μέσα αυτοδιαμόρφωσης της ζωής τους, να γίνουν πολύ πιο ανοιχτοί στη δυτική κουλτούρα, να σπάσουν παραδοσιακούς ρόλους και ταμπού, να εκσυγχρονιστούν. Ταυτόχρονα, όμως, αυτός ο εκδημοκρατισμός δεν άγγιξε σημαντικές ιδιομορφίες της ελληνικής κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας, δεν τις διέλυσε, αντίθετα τις διέχυσε σε ακόμη μαζικότερο επίπεδο -π.χ. πελατειακές σχέσεις, συντεχνιακή νοοτροπία κτλ-, δημιούργησε νέες αντιδραστικότητες.

Για το κράτος πρόνοιας και την κοινωνική δομή της χώρας, την εδραίωση των μεσαίων στρωμάτων δηλαδή, για την ελευθερία του ατόμου και των ηθών, για την εμπέδωση της δυτικής ταυτότητας του ατόμου ήταν μια πολύ σημαντική δεκαετία. Για την κρατική δομή, το πολιτικό και κομματικό σύστημα, τον λόγο του πολιτικού προσωπικού η λαϊκιστική κηδεμονία μάλλον δίνει ένα αρνητικό πρόσημο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

Για να κατανοήσουμε τις μεταφορές και τα σύμβολα που χρησιμοποιεί στα δοκίμια που παρουσιάζουμε, ο Χατζιδάκις, χρειάζεται να γνωρίζουμε τα πολιτικά δρώμενα της εποχής, καθώς η πολιτική κριτική διαπερνά όλα τα κείμενά του ως ενεργού πολίτη:

1980-Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής εκλέγεται Πρόεδρος της Δημοκρατίας και αναλαμβάνει χρέη πρωθυπουργού ο γιος και εγγονός πρωθυπουργού Γιώργος Ράλλης, προσπαθώντας να ρίξει τους τόνους στο πολιτικό σκηνικό (Μάιος 1980).

Δύο ιστορικά πολυκαταστήματα της Αθήνας, το «Μινιόν» και ο «Κατράντζος», τυλίγονται στις φλόγες και επί της ουσίας καταστρέφονται. Η υποψία ότι επρόκειτο για εμπρησμό επιβεβαιώθηκε λίγες μέρες αργότερα, όταν η Επαναστατική Οργάνωση Οκτώβρης 80 ανέλαβε την ευθύνη για τις δύο πυρκαγιές. Ακολούθησαν τους επόμενους μήνες νέες εμπρηστικές επιθέσεις στα πολυκαταστήματα «Κλαουδάτος», «Ατενέ», «Δραγώνας» και «Λαμπρόπουλος» (Δεκέμβριος 1980).

Ο Νίκος Αναστόπουλος πετυχαίνει το μοναδικό γκολ της Εθνικής στην πρώτη της παρουσία σε τελική φάση Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος, με την ομάδα του Αλκέτα Παναγούλια να χάνει από Ολλανδούς και Τσεχοσλοβάκους και να έρχεται ισόπαλη με τη Δυτική Γερμανία (Ιούνιος 1980).

1981-Η αρχή μιας έντονης σχέσης: η Ελλάδα γίνεται επισήμως το δέκατο μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, ένα «φλερτ» που είχε ξεκινήσει δεκαετίες νωρίτερα, αλλά είχε ξεχαστεί επί δικτατορίας (Ιανουάριος 1981). Περίπου 1.500 θεατές γεμίζουν το κλειστό της Νίκαιας, ενώ αρκετός ακόμα κόσμος βρίσκεται απέξω. Εντός γηπέδου αναμετριούνται πρώτη φορά δύο μυθικές μορφές του ελληνικού μπάσκετ, που στο μέλλον θα έγραφαν ιστορία κυρίως ως συμπαίκτες: ο Παναγιώτης Γιαννάκης του γηπεδούχου Ιωνικού και ο Νίκος Γκάλης του φιλοξενούμενου Αρη. Ο Γιαννάκης πετυχαίνει 73 πόντους και ο Γκάλης 62, βοηθώντας τον Αρη να κερδίσει στην παράταση. (Ιανουάριος 1981) Ο Ολυμπιακός πετυχαίνει έξι γκολ κόντρα στην ΑΕΚ στο Στάδιο «Γεώργιος Καραϊσκάκης», αλλά ο αγώνας μένει στην ιστορία για τον θάνατο 21 ανθρώπων, οι οποίοι ποδοπατήθηκαν μπροστά στην κλειστή ή έστω μισόκλειστη πόρτα της εξόδου την ώρα που ο αγώνας ολοκληρωνόταν. «Οδύνη και πένθος σε όλη τη χώρα», έγραψε η Βραδυνή την επόμενη μέρα, «19 νεκροί, όλοι νέοι» (δεν υπολογίζονται οι δύο που υπέκυψαν αργότερα στα τραύματά τους), με το σχόλιο για την ηλικία των θυμάτων να υπερτονίζει τον μακάβριο χαρακτήρα της είδησης: ανάμεσα στους νεκρούς βρίσκεται ένα παιδί 14 ετών, αρκετοί ακόμα ανήλικοι, όλοι κάτω από 40 (Φεβρουάριος 1981).

Δέκα άνθρωποι χάνουν τη ζωή τους, εκατοντάδες τραυματίζονται, χιλιάδες βλέπουν τα σπίτια τους κατεστραμμένα: είναι ο απολογισμός του σεισμού των 6,7 Ρίχτερ με επίκεντρο τις Αλκονίδες νήσους του Κορινθιακού κόλπου. Είναι η πρώτη φορά στη σύγχρονη ιστορία που οι κάτοικοι της πρωτεύουσας και των γειτονικών περιοχών, φοβούμενοι πιθανούς μετασεισμούς, διανυκτερεύουν σε σκηνές ή στα αυτοκίνητά τους. (Φεβρουάριος 1981) Ο Γεώργιος Ράλλης λέει το περίφημο «δεν θέλω ου» σε όσους αποδοκίμαζαν τον Ανδρέα Παπανδρέου και ο Παπανδρέου μιλάει για την «αλλαγή» που θα φέρει το ΠΑΣΟΚ. Μία από τις πιο ιστορικές εκλογικές αναμετρήσεις της Μεταπολίτευσης ολοκληρώνεται, με το ΠΑΣΟΚ να σχηματίζει πρώτη φορά κυβέρνηση σε κλίμα γενικής ευφορίας («πανηγυρίζει όλη η Ελλάδα» έγραφε η Ελευθεροτυπία). Είχε συγκεντρώσει το 48,06% των ψήφων (Οκτώβριος 1981).

1982-Ψηφίζεται από το ελληνικό κοινοβούλιο το νομοσχέδιο που εξισώνει τον πολιτικό και τον θρησκευτικό γάμο, παρά τις αρνητικές ψήφους της Νέας Δημοκρατίας και τις έντονες αντιδράσεις της Εκκλησίας. Ο πρώτος πολιτικός γάμος τελείται λίγο καιρό αργότερα στην Ικαρία. Θα χρειαστεί να περάσουν 31 χρόνια μέχρι οι πολιτικοί γάμοι να ξεπεράσουν τους θρησκευτικούς (Φεβρουάριος 1982).

1983-Συγκροτείται στη Θεσσαλονίκη μια μπάντα που φέρνει επανάσταση στο ελληνικό ροκ. Είναι οι «Τρύπες», με επικεφαλής τον Γιάννη Αγγελάκα.

1984-Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης διαδέχεται τον Ευάγγελο Αβέρωφ ως πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας (Σεπτέμβριος 1984).

Ο Θόδωρος Αγγελόπουλος κερδίζει το βραβείο σεναρίου του Φεστιβάλ των Καννών για το «Ταξίδι στα Κύθηρα» (1984).

1985-Μέλη της 17 Νοέμβρη πλησιάζουν το αυτοκίνητο του Νίκου Μομφερράτου στη γωνία Βουκουρεστίου και Τσακάλωφ και ανοίγουν πυρ, σκοτώνοντας τόσο τον εκδότη της εφημερίδας Απογευματινή όσο και τον οδηγό του, Παναγιώτη Ρουσσέτη (Φεβρουάριος 1985).

Ο Παναθηναϊκός χάνει με 4-0 από τη Λίβερπουλ στην Αγγλία, στον ημιτελικό του Κυπέλλου Πρωταθλητριών, σε έναν αγώνα που μεταξύ άλλων μνημονεύεται για την εχθρική διαιτησία του Ολλανδού Κάιζερ και το περίφημο γκολ του Ρότσα που ακυρώθηκε χωρίς λόγο όσο ο αγώνας ήταν ακόμα ισόπαλος (Απρίλιος 1985).

Σε μια επεισοδιακή ψηφοφορία, που έμεινε στην ιστορία για τα χρωματιστά ψηφοδέλτια που φαίνονταν από τους ημιδιαφανείς φακέλους προκαλώντας την οργή των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας, εκλέγεται, τελικά, Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο Χρήστος Σαρτζετάκης (Μάρτιος 1985). Το ΠΑΣΟΚ κερδίζει δεύτερη συνεχόμενη φορά τις εκλογές, συγκεντρώνοντας το 45,82% των ψήφων (Ιούνιος 1985). Το αεροσκάφος της TWA που απογειώνεται από το Ελληνικό με προορισμό τη Ρώμη καταλαμβάνεται από δύο αεροπειρατές λιβανέζικης καταγωγής. Στο αεροπλάνο επιβαίνουν 153 άνθρωποι, εκ των οποίων οι 15 είναι Έλληνες και ένας εξ αυτών ο τραγουδιστής Ντέμης Ρούσσος. Επί 17 μέρες εξελίσσεται ένα διεθνές θρίλερ, με αλλεπάλληλες διαπραγματεύσεις και συνεχή πηγαινέλα από τη Βηρυτό στο Αλγέρι. Τελικά, δολοφονείται ένας άνθρωπος, ο Αμερικανός Ρόμπερτ Στέθεμ. Από το αεροδρόμιο του Ελληνικού απογειώνεται λίγους μήνες αργότερα και το αεροσκάφος της πτήσης 648 με προορισμό το Κάιρο, το οποίο θα πέσει επίσης θύμα αεροπειρατών. Το αεροπλάνο προσγειώνεται στη Μάλτα, όπου επεμβαίνουν Αιγύπτιοι κομάντο προσπαθώντας να το ανακαταλάβουν. Ακολουθεί μάχη. Ο απολογισμός είναι 60 νεκροί, εκ των οποίων οι 12 Έλληνες. Τα δύο περιστατικά πλήττουν τόσο τον ελληνικό τουρισμό όσο και τις σχέσεις με τις ΗΠΑ (Ιούνιος-Νοέμβριος 1985). Αρχίζουν να προβάλλονται από την ΕΡΤ οι περιπέτειες του δαιμόνιου ρεπόρτερ Πίκου Απίκου και των υπόλοιπων ηρώων της «Φρουτοπίας» που είχαν δημιουργηθεί δύο χρόνια νωρίτερα από την πένα του Ευγένιου Τριβιζά και του σκιτσογράφου Νίκου Μαρουλάκη (Νοέμβριος 1985). Στα επεισόδια που ακολουθούν τις εκδηλώσεις για την επέτειο του Πολυτεχνείου ο αστυνομικός Αθανάσιος Μελίστας πυροβολεί και σκοτώνει τον 15χρονο μαθητή Μιχάλη Καλτεζά στους δρόμους των Εξαρχείων (Νοέμβριος 1985).

1986-Δύο διαδοχικοί σεισμοί 6 και 5,4 Ρίχτερ προκαλούν τεράστιες ζημιές στην Καλαμάτα, με 20 ανθρώπους να χάνουν τη ζωή τους. Η πόλη ερήμωσε, μεγάλο ποσοστό των κτιρίων της κρίθηκε ακατάλληλο και πολλοί κάτοικοι πέρασαν τον χειμώνα σε σκηνές – ήταν, μάλιστα, ένας από τους λίγους χειμώνες που η Καλαμάτα είδε χιόνι. (Σεπτέμβριος 1986) Ο Διονύσης Σαββόπουλος παρουσιάζει την τηλεοπτική εκπομπή «Ζήτω το ελληνικό τραγούδι», μια πρωτοποριακή και επιδραστική μουσική εκπομπή που προβλήθηκε για δύο σεζόν στην ΕΡΤ. (1986)-Ο Μένης Κουμανταρέας μάς συστήνει έναν από τους πιο εμβληματικούς χαρακτήρες της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας, τον Μπιλ Σερέτη, στη «Φανέλα με το νούμερο εννιά». Δύο χρόνια αργότερα, ο Παντελής Βούλγαρης θα μεταφέρει το μυθιστόρημα στον κινηματογράφο με τον Στράτο Τζώρτζογλου στον πρώτο ρόλο (1986).

1987-Αν και δεν είχε επίσημη άδεια λειτουργίας, εκπέμπει πρώτη φορά ο δημοτικός ραδιοφωνικός σταθμός Αθήνα 9,84, ο πρώτος σταθμός της ελεύθερης ραδιοφωνίας στη χώρα μας, μια πρωτοβουλία του τότε δημάρχου Αθηναίων Μιλτιάδη Εβερτ. (Μάιος 1987) Ο Αργύρης Καμπούρης ευστοχεί και στις δύο ελεύθερες βολές στον τελικό με τη Σοβιετική Ένωση και ο Γιοβάνισα αστοχεί στην τελευταία φάση. «Είναι το τέλος!» φωνάζει τότε από το μικρόφωνο ο Φίλιππος Συρίγος, «η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια Ευρώπης». Εκείνο το «τέλος» ήταν συγχρόνως η αρχή της ακμής του ελληνικού μπάσκετ (Ιούνιος 1987). Το θερμόμετρο φτάνει τους 44 βαθμούς και είναι χαρακτηριστικό ότι οι ράγες του Ηλεκτρικού διαστέλλονται από την υπερθέρμανση. Ο καύσωνας που πλήττει την Αττική δεν υποχωρεί και έπειτα από οκτώ μέρες, όταν επιτέλους η θερμοκρασία αρχίζει να πέφτει, ο τραγικός απολογισμός του είναι 1.300 νεκροί (Ιούλιος 1987).

1988-Ο επιθετικός της Λάρισας Γκεόργκι Τσίγκοφ βρίσκεται θετικός σε έλεγχο ντόπινγκ, με αποτέλεσμα η ομάδα του να τιμωρηθεί με αφαίρεση τεσσάρων βαθμών από το πρωτάθλημα. Οι οπαδοί της θεσσαλικής ομάδας διαμαρτύρονται κλείνοντας την εθνική οδό και κόβουν τη χώρα στα δύο. Ο υφυπουργός Αθλητισμού Σήφης Βαλυράκης αναγκάζεται να παρέμβει και αλλάζει το καταστατικό, εναρμονίζοντάς το με τους διεθνείς κανονισμούς, σύμφωνα με τους οποίους σε περιπτώσεις ντόπινγκ

τιμωρείται μόνο ο παίκτης και όχι η ομάδα. Οι βαθμοί επιστρέφουν στη Λάρισα, η οποία λίγο καιρό αργότερα πανηγυρίζει την ιστορική κατάκτηση του πρωταθλήματος (Μάρτιος 1988). 50.000 οπαδοί του Ολυμπιακού περιμένουν τον ποδοσφαιριστή Λάγιος Ντέταρι στην πλατεία Κοραή του Πειραιά, για να τον υποδεχτούν στην ομάδα τους (Ιούλιος 1988).

Το κρουαζιερόπλοιο «City of Potos» επιστρέφει στο λιμάνι του Πειραιά έπειτα από ολιγοήμερη κρουαζιέρα στον Σαρωνικό, όταν τρεις από τους επιβαίνοντες ανοίγουν πυρ με αυτόματα όπλα σκοτώνοντας εννέα άτομα. Στη λίστα των θυμάτων προστίθενται άλλα δύο: λίγο νωρίτερα, στο σημείο όπου θα έφτανε το πλοίο είχε ανατιναχτεί ένα σταθμευμένο αυτοκίνητο διαμερίζοντας τα δύο άτομα που βρίσκονταν μέσα. Ο στόχος ήταν η έκρηξη να συμπέσει με γκρουπ Αμερικανών τουριστών που επρόκειτο να επιβιβαστούν στο πλοίο αργότερα. Πίσω από αυτή την τρομοκρατική ενέργεια φάνηκε έπειτα από έρευνες ότι βρισκόταν η οργάνωση Φατάχ – Επαναστατικό Συμβούλιο (Ιούλιος 1988).

1989-Το Ολυμπιακό Στάδιο γεμίζει για να υποδεχτεί τους Pink Floyd σε μία από τις πολυπληθέστερες συναυλίες που έγιναν ποτέ στην Ελλάδα (Μάιος 1989).

Στη σκιά του σκανδάλου Κοσκωτά διεξάγονται βουλευτικές εκλογές που οδηγούν στην κυβέρνηση συνεργασίας Νέας Δημοκρατίας και Συνασπισμού με πρωθυπουργό τον Τζαννή Τζαννετάκη. Η χώρα οδηγήθηκε σε νέες εκλογές λίγους μήνες αργότερα, από τις οποίες προέκυψε η οικουμενική κυβέρνηση του Ξενοφώντος Ζολώτα. (Ιούνιος–Νοέμβριος 1989)

Τρεις οπλισμένοι άνδρες, ο «Λουκάς», ο «Μιχάλης» και ο «Χάρης», πλησιάζουν τον Παύλο Μπακογιάννη στην είσοδο της πολυκατοικίας όπου στεγαζόταν το γραφείο του, στην οδό Ομήρου, και τον δολοφονούν (Σεπτέμβριος 1989). Ξεκινάει να εκπέμπει το Mega Channel, ο πρώτος ελληνικός ιδιωτικός τηλεοπτικός σταθμός.

Η νεοσυσταθείσα Ορχήστρα των Χρωμάτων του Μάνου Χατζιδάκι δίνει την πρώτη της συναυλία στο Παλλάς (Νοέμβριος 1989).

Με την κατάρρευση του κομμουνισμού στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, οι Ευρωπαίοι αναπτύσσουν στενότερες σχέσεις γειτνίασης. Το 1993 η ενιαία αγορά ολοκληρώνεται με τις «τέσσερις ελευθερίες», δηλαδή την ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, υπηρεσιών, προσώπων και κεφαλαίων. Τη δεκαετία του 1990 υπογράφονται επίσης δύο Συνθήκες: η Συνθήκη του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το 1993, και η Συνθήκη του Άμστερνταμ, το 1999. Οι Ευρωπαίοι ενδιαφέρονται για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και για τη θέσπιση κοινών μέτρων σχετικά με την ασφάλεια και την άμυνα. Το 1995 η ΕΕ υποδέχεται τρία ακόμη νέα μέλη: την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία. Ένα μικρό χωριό του Λουξεμβούργου δίνει το όνομά του στις συμφωνίες του Σένγκεν, οι οποίες επιτρέπουν σταδιακά στους πολίτες να ταξιδεύουν χωρίς έλεγχο διαβατηρίων στα σύνορα. Εκατομμύρια νέοι σπουδάζουν σε άλλες χώρες με τη στήριξη της ΕΕ. Η επικοινωνία γίνεται ευκολότερη, καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι αρχίζουν να χρησιμοποιούν τα κινητά τηλέφωνα και το διαδίκτυο.

Όσον αφορά τον ελληνικό πολιτισμό, τα γράμματα και το τραγούδι, οι απώλειες είναι μεγάλες μέσα στο 1990. Ο Γιάννης Ρίτσος και ο Αλέξης Μινωτής ο συνθέτης Απόστολο Καλδάρας, ο πολιτικός Ευάγγελος Αβέρωφ.

1988 -30 Ιανουαρίου: Οι πρωθυπουργοί της Ελλάδας και της Τουρκίας Α. Παπανδρέου και Τ. Οζάλ συναντώνται στο Νταβός της Ελβετίας. Αναθερμαίνονται οι ελληνοτουρκικές σχέσεις. 21 Φεβρουαρίου: Ο Γιώργος Βασιλείου εκλέγεται πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας.

16 Απριλίου: Πεθαίνει στην Αθήνα σε ηλικία 90 ετών ο αρχαιολόγος Γεώργιος Μυλωνάς, μέλος της Ακαδημίας Αθηνών. Ο Μυλωνάς υπήρξε υποδειγματικός ανασκαφέας των Μυκηνών και του πρωτοελλαδικού νεκροταφείου του Αγίου Κοσμά Αττικής.

26 Μαΐου: Οι καθηγητές της Μέσης Εκπαίδευσης αρχίζουν απεργιακές κινητοποιήσεις στη διάρκεια των προαγωγικών και των γενικών εξετάσεων. Η απεργία δημιουργεί μεγάλη αναστάτωση στην παιδεία και αναστέλλεται έπειτα από ένα μήνα.

13 Ιουνίου: Ο Τούρκος πρωθυπουργός Τουργούτ Οζάλ επισκέπτεται την Αθήνα στο πλαίσιο του φιλικού κλίματος που επικράτησε στις ελληνοτουρκικές σχέσεις μετά τη συνάντηση στο Νταβός.

10 Ιουλίου: Δεκάδες φωτιές κατακαίουν πολλές περιοχές της χώρας.

11 Ιουλίου: Άραβες τρομοκράτες πλήττουν το ελληνικό κρουαζιερόπλοιο «Σίτι οφ Πόρος».

24 Αυγούστου: Ο εκλεγμένος τον περασμένο Φεβρουάριο πρόεδρος της Κύπρου Γιώργος Βασιλείου

συναντάται με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς στη Γενεύη. Οι συζητήσεις που ακολουθούν αποβαίνουν άκαρπες.

25 Αυγούστου: Ο πρωθυπουργός Ανδρέας Παπανδρέου μεταβαίνει αιφνιδιαστικά στο Λονδίνο, όπου υποβάλλεται σε εγχείρηση καρδιάς (μπαϊπάς και μεταμόσχευση βαλβίδων).

20 Οκτωβρίου: Ασκείται ποινική δίωξη κατά του επιχειρηματία Γ. Κοσκωτά.

20 Νοεμβρίου: Σύμφωνα με το πόρισμα του επιτρόπου στην Τράπεζα Κρήτης, διαπιστώνεται υπεξαίρεση 40 δισεκατομμυρίων δραχμών.

31 Δεκεμβρίου: Εκπέμπει η πρώτη μη κρατική τηλεόραση στη Θεσσαλονίκη. Είναι ο δημοτικός τηλεοπτικός σταθμός της πόλης της Θεσσαλονίκης, TV-100.

1989 11 Ιανουαρίου: Ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας Κωνσταντίνος Καραμανλής, αναφερόμενος στην πολιτική κατάσταση, δηλώνει: «Η Ελλάδα μεταβλήθηκε σε ένα απέραντο φρενοκομείο».

21 Ιανουαρίου: Η ελληνική Πολεμική Αεροπορία παραλαμβάνει τα πρώτα αεροσκάφη F-16 C Fighting Falcon.

18 Ιουνίου: Γίνονται βουλευτικές εκλογές στις οποίες κυριαρχεί το αίτημα για «κάθαρση».

Πρώτο κόμμα αναδεικνύεται η ΝΔ με ποσοστό 44,25%, δεύτερο το ΠΑΣΟΚ με 39,15% και τρίτος ο Συνασπισμός με 13,12%. Λόγω του ισχύοντος εκλογικού νόμου, το πρώτο κόμμα αδυνατεί να σχηματίσει κυβέρνηση.

1 Ιουλίου: Σχηματίζεται κυβέρνηση συνεργασίας ΝΔ και Συνασπισμού της Αριστεράς και της Προόδου με πρωθυπουργό τον προερχόμενο από τη ΝΔ Τζαννή Τζαννετάκη.

2 Ιουλίου: Ορκίζεται η κυβέρνηση Τζαννή Τζαννετάκη (παραίτηση στις 12 Οκτωβρίου του 1989).

26 Σεπτεμβρίου: Δολοφονείται από την τρομοκρατική οργάνωση 17 Νοέμβρη ο βουλευτής της ΝΔ και θερμός υποστηρικτής της συγκυβέρνησης με το Συνασπισμό Παύλος Μπακογιάννης. Είχε αναπτύξει σημαντική αντιδικτατορική δράση και στη διάρκεια της Επταετίας υπήρξε διευθυντής του ελληνικού προγράμματος της Ντόιτσε Βέλε.

12 Οκτωβρίου: Ο Ιωάννης Γρίβας σχηματίζει υπηρεσιακή κυβέρνηση (η οποία παραιτείται στις 23 Νοεμβρίου του 1989).

5 Νοεμβρίου: Παρά τη νίκη της με 46,2% στις εκλογές, η ΝΔ λόγω του ισχύοντος εκλογικού συστήματος αδυνατεί να σχηματίσει κυβέρνηση (ΠΑΣΟΚ 40,70%, Συνασπισμός 11%).

23 Νοεμβρίου: Το ΠΑΣΟΚ, η ΝΔ και ο Συνασπισμός συμφωνούν να στηρίξουν οικουμενική κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Ξ. Ζολώτα.

1990 2 Ιανουαρίου: Πεθαίνει ο πολιτικός Ευάγγελος Αβέρωφ. Ο εκλιπών είχε συγγράψει πολλές μελέτες ιστορικού και πολιτικού ενδιαφέροντος καθώς και θεατρικά έργα. Υπήρξε ο πρώτος επιφανής πολιτικός της συντηρητικής παράταξης που μίλησε για εμφύλιο πόλεμο και όχι για «συμμοριτοπόλεμο».

8 Απριλίου: Η ΝΔ υπό τον Κ. Μητσοτάκη με ποσοστό 46,88% και με 150 έδρες σχηματίζει κυβέρνηση με τη στήριξη του ενός βουλευτή που εκλέγει η ΔΗΑΝΑ. Το ΠΑΣΟΚ με 38,61% εκλέγει 123 βουλευτές.

4 Μαΐου: Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής εκλέγεται για δεύτερη φορά πρόεδρος της Δημοκρατίας - διαδέχεται τον Χρήστο Σαρτζετάκη.

21 Μαΐου: Η Ελλάδα αναγνωρίζει διπλωματικά το κράτος του Ισραήλ και αναβαθμίζει τις σχέσεις της με τους Παλαιστίνιους.

4 Ιουλίου: Η κυπριακή κυβέρνηση υποβάλλει αίτηση για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

3 Αυγούστου: Η ελληνική κυβέρνηση διακηρύσσει την αντίθεσή της στην ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ, ενώ συγχρόνως ανακοινώνει ότι θα παράσχει κάθε δυνατή βοήθεια στις συμμαχικές δυνάμεις οι οποίες ετοιμάζουν ανακατάληψή του.

1991 9 Ιανουαρίου: Σκοτώνεται ο εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Νίκος Τεμπονέρας στη διάρκεια επεισοδίων σε σχολικό συγκρότημα της Πάτρας ανάμεσα σε καταληψίες και εξωσχολικούς. Οι μαθητικές κινητοποιήσεις στρέφονται εναντίον των μέτρων της κυβέρνησης του Κ. Μητσοτάκη (υπουργός Παιδείας Β. Κοντογιαννόπουλος) για την παιδεία.

20 Φεβρουαρίου: Η Αλέκα Παπαρήγα εκλέγεται Γενική Γραμματέας του ΚΚΕ.

11 Μαρτίου: Αρχίζει στο Ειδικό Δικαστήριο η δίκη του πρώην πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου και υπουργών της κυβέρνησης του με την κατηγορία ότι εμπλέκονται στο «σκάνδαλο Κοσκωτά». Η δίκη θα τελειώσει μετά από εννιά μήνες με την αθώωση του πρώην πρωθυπουργού.

19 Απριλίου: Έκρηξη βόμβας στα χέρια Παλαιστίνιου τρομοκράτη στο κέντρο της Πάτρας στοιχίζει τη

ζωή σε επτά ανθρώπους.

19 Ιουλίου: Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζορτζ Μπους επισκέπτεται την Αθήνα. Από το βήμα της ελληνικής Βουλής διακηρύσσει την πεποίθησή του ότι σύντομα το Κυπριακό θα οδηγηθεί σε μια λύση που θα είναι αποδεκτή και βιώσιμη.

10 Δεκεμβρίου: Στη Σύνοδο Κορυφής της ΕΟΚ στο Μάαστριχτ της Ολλανδίας υπογράφεται η ομώνυμη συνθήκη, η οποία προβλέπει κοινό νόμισμα και κοινή αμυντική πολιτική μέχρι το τέλος του 1999. Λίγες μέρες μετά ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, Χαβιέ Περέζ ντε Κουέγιαρ, στην ετήσια έκθεσή του για το Κυπριακό επισημαίνει: «Η διατήρηση του status quo δεν αποτελεί λύση».

1992 14 Φεβρουαρίου: Εκατοντάδες χιλιάδες άτομα διαδηλώνουν στη Θεσσαλονίκη για την ελληνικότητα της Μακεδονίας.

12 Μαρτίου: Η πώληση της τσιμεντοβιομηχανίας ΑΓΕΤ-ΗΡΑΚΛΗΣ στην ιταλική εταιρεία ΚΑΛΤΣΕΣΤΡΟΥΤΣΙ ξεσηκώνει θύελλα αντιδράσεων από την πλευρά της αξιωματικής αντιπολίτευσης (ΠΑΣΟΚ). Ο αρχηγός της δηλώνει ότι δεν θα αναγνωρίσει τη νομιμότητα της πώλησης όταν θα γίνει κυβέρνηση.

26 Ιουνίου: Η Διάσκεψη Κορυφής της ΕΟΚ στη Λισαβόνα αποφασίζει να μην αναγνωρίσει τα Σκόπια με το όνομα Μακεδονία, αποδεχόμενη τις ελληνικές θέσεις-προτάσεις.

15 Ιουλίου: Έναρξη νέου κύκλου συνομιλιών στη Νέα Υόρκη ανάμεσα στις δύο κυπριακές κοινότητες, πάνω σε «δέσμη ιδεών» του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ Μπούτρος Γκάλι. Η προσπάθεια ναυαγεί στο τέλος Αυγούστου.

31 Ιουλίου: Ψηφίζεται από την ελληνική Βουλή η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Υπέρ της συνθήκης τάσσονται η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ.

6 Αυγούστου: Η Βούλα Πατουλίδου κερδίζει το χρυσό μετάλλιο στο δρόμο των 100 μέτρων μετ' εμποδίων στους Ολυμπιακούς Αγώνες της Βαρκελώνης. Είναι το πρώτο χρυσό μετάλλιο που κερδίζει η Ελλάδα στο στίβο σε Ολυμπιακούς Αγώνες μετά το 1912 και την επιτυχία του Κώστα Τσικλητήρα στο άλμα εις μήκος άνευ φοράς.

11 Οκτωβρίου: Η αδιαλλαξία της τουρκοκυπριακής πλευράς οδηγεί σε ναυάγιο τις συνομιλίες ανάμεσα στις δύο κοινότητες. Ο πρόεδρος της Κύπρου Γιώργος Βασιλείου και ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ραούφ Ντεκτάς συμφωνούν οι συνομιλίες να συνεχιστούν μετά τις επικείμενες κυπριακές εκλογές.

1993 14 Φεβρουαρίου: Ο Γλαύκος Κληρίδης εκλέγεται πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας έπειτα από πολλές αποτυχημένες προσπάθειες.

1 Μαΐου: Η Διεθνής Διάσκεψη στη Βουλιαγμένη για το Βοσνιακό καταλήγει σε αποτυχία, παρά την κατ' αρχάς θετική στάση του Ράντοβαν Κάρατζιτς απέναντι στο Σχέδιο Βανς-Οουεν.

10 Οκτωβρίου: Το ΠΑΣΟΚ επιστρέφει στην εξουσία ύστερα από ένα διάλειμμα τεσσάρων ετών. Κερδίζει τις εκλογές που προκηρύσσονται πρόωρα επειδή η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχασε την κοινοβουλευτική πλειοψηφία (46,7% έναντι 39,8% της Νέας Δημοκρατίας).

16 Οκτωβρίου: Ο Κληρίδης και ο Παπανδρέου αποφασίζουν στην Αθήνα για τη δημιουργία του Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου Ελλάδας και Κύπρου.

1 Νοεμβρίου: Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα μετονομάζεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση.

3 Νοεμβρίου: Ο Κ. Μητσοτάκης παραιτείται από την αρχηγία της Νέας Δημοκρατίας. Νέος αρχηγός γίνεται ο Μιλτιάδης Έβερτ.

16 Δεκεμβρίου: Οι περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνάπτουν διπλωματικές σχέσεις με τα Σκόπια παρακάμπτοντας τις ελληνικές αντιρρήσεις.

1994 1 Ιανουαρίου: Αρχίζει τη λειτουργία του το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα το οποίο προετοιμάζει το έργο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

4 Φεβρουαρίου: Με απόφαση του υπουργού Δημόσιας Τάξης Στέλιου Παπαθεμελή απαγορεύεται η παράταση του ωραρίου λειτουργίας των νυχτερινών καταστημάτων πέραν της 2ας πρωινής. Το μέτρο αρχίζει να ισχύει από τις 16 Μαρτίου.

9 Φεβρουαρίου: Οι ΗΠΑ αναγνωρίζουν επίσημα τα Σκόπια ως Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM).

16 Φεβρουαρίου: Η Ελλάδα επιβάλλει οικονομικό αποκλεισμό στα Σκόπια (εμπάργκο). Σε σύντομο χρονικό διάστημα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραπέμπει την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο γι' αυτή της την ενέργεια (6 Απριλίου του 1994).

6 Μαρτίου: Πεθαίνει στις ΗΠΑ όπου νοσηλεύεται η υπουργός πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη.

2 Απριλίου: Με νομοσχέδιο, το περιεχόμενο του οποίου δημοσιεύουν εφημερίδες των Αθηνών, δημεύεται το σύνολο της λεγόμενης «βασιλικής περιουσίας».

10 Απριλίου: Αλβανικό φυλάκιο στην περιοχή της Επισκοπής δέχεται επίθεση από αγνώστους. Σκοτώνονται δύο Αλβανοί στρατιώτες. Η αλβανική κυβέρνηση κατηγορεί την Ελλάδα ως υποκινητή της «τρομοκρατικής ενέργειας», όπως την αποκάλεσε ο εκπρόσωπός της.

25 Απριλίου: Πεθαίνει ο Γιώργος Γεννηματάς, ιδρυτικό στέλεχος του ΠΑΣΟΚ.

4 Μαΐου: Ο πρώτος «μετροπόντικας» αρχίζει τη διάνοιξη της σήραγγας του υπόγειου σιδηροδρόμου στην περιοχή του σταθμού Λαρίσης.

12 Ιουνίου: Στις εκλογές που διεξάγονται για την ανάδειξη των Ελλήνων ευρωβουλευτών το ΠΑΣΟΚ και η Νέα Δημοκρατία χάνουν μεγάλο μέρος της δύναμής τους και επωφελούνται από αυτό τα μικρότερα κόμματα, ΚΚΕ, Πολιτική Άνοιξη και Συνασπισμός.

15 Ιουνίου: Με απόφαση του Πολιτικού της Συμβουλίου, η ΔΗΑΝΑ του Κωστή Στεφανόπουλου αποφασίζει να διαλυθεί, εξαιτίας της αποτυχίας που σημείωσε στις εκλογές για το Ευρωκοινοβούλιο. Απεβίωσε εις την Αθήνα σε ηλικία 70 ετών ο μουσικοσυνθέτης Μάνος Χατζιδάκις. Αιτία θανάτου σακχαρώδης διαβήτης.

1 ΕΝΟΤΗΤΑ

I. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

Ο Roland Barthes ισχυρίστηκε ότι «ένα σημαντικό μέρος της σημειολογικής εργασίας» ήταν να διαιρέσει τα κείμενα «σε ελάχιστες μονάδες σημασίας με τη βοήθεια του τεστ συμμετατροπής και να ομαδοποιήσει ύστερα τις μονάδες αυτές σε υποδειγματικές τάξεις, και τελικά να ταξινομήσει τις συνταγματικές σχέσεις που συνδέουν τις μονάδες αυτές» (Barthes, 1967:48). Αυτή είναι μια τυπική τεχνική στη δομική στρουκτουραλιστική σημειωτική ανάλυση.

Η στρουκτουραλιστική μέθοδος, που χρησιμοποιείται από πολλούς σημειωτιστές, οδηγεί στη μελέτη των υποδειγμάτων ως δυαδικών ή πολικών αντιθέσεων (π.χ. εμείς/αυτοί, δημόσιο/ιδιωτικό): αυτή είναι μια μορφή δυαδισμού. Στη σημειωτική του Saussure οι δυαδικές αντιθέσεις θεωρούνται θεμελιώδεις για τη δημιουργία σημασίας: η σημασία εξαρτάται από τη διαφορά μεταξύ σημείων. Οι θεωρητικοί του στρουκτουραλισμού, όπως ο Claude Levi-Strauss, ισχυρίστηκαν ότι οι δυαδικές αντιθέσεις αποτελούν τη βάση των θεμελιακών 'συστημάτων ταξινόμησης' μέσα στις κουλτούρες. Μερικοί ισχυρίζονται για αμφισβήτηση ότι οι δυαδικές αντιθέσεις με τις πιο γενικευτικές δυνάμεις, είναι, σε τελική ανάλυση, οι απαραίλλακτες ή οικουμενικές δυνάμεις του ανθρώπινου μυαλού». Μερικοί θεωρητικοί επιμένουν ότι «τα σημεία δεν είναι ποτέ αυθαίρετα» (Kress & van Leeuwen 1996:7). Δίνοντας έμφαση στην κινήτρωση των χρηστών των σημείων μάλλον παρά του ιδίου του σημείου.

Η παραγωγή σημασιών, ή σημείωση για τον Eco, είναι κοινωνική δραστηριότητα και επιτρέπει στους υποκειμενικούς παράγοντες να εμπλέκονται σε κάθε ατομική ενέργεια σημειωτικής. Η σημασία τότε μπορεί να είναι κατάλληλη για τις δύο κύριες εμφάσεις της σύγχρονης, ή μεταστρουκτουραλιστικής, σημειωτικής θεωρίας. Η μια είναι σημειωτική επικεντρωμένη στις υποκειμενικές πλευρές της σημασιολογίας με ισχυρή την επίδραση της ψυχανάλυσης του Lacan, όπου η σημασία συνάγεται ως ένα υποκείμενο-αποτέλεσμα (το υποκείμενο αποτελεί επίδραση του σημασιολογούντος). Η άλλη είναι σημειωτική που ενδιαφέρεται να τονίζει την κοινωνική πλευρά της σημασιολογίας, την πρακτική, αισθητική ή ιδεολογική χρήση της στη διαπροσωπική επικοινωνία: εκεί η σημασία συνάγεται ως σημαντική αξία, που παράγεται μέσω κοινών πολιτιστικών κωδίκων. Αλλά οι αναγνώστες δεν αποδέχονται αναγκαία τέτοιους κώδικες. Όπου οι εμπλεκόμενοι στην επικοινωνία δεν έχουν κοινούς κώδικες και κοινωνικές θέσεις, οι αποκωδικοποιήσεις πιθανόν να είναι διαφορετικές από την έννοια που ήθελαν οι κωδικοποιητές.

Ο Umberto Eco (1965) χρησιμοποιεί τον όρο παρεκκλίνουσα αποκωδικοποίηση, για να αναφερθεί σε ένα κείμενο, που αποκωδικοποιήθηκε με ένα διαφορετικό κώδικα από αυτόν, που χρησιμοποιήθηκε για να κωδικοποιηθεί. Ο Eco (1981) περιγράφει ως κλειστά εκείνα τα κείμενα

που έχουν μια ισχυρή τάση να ενθαρρύνουν μια συγκεκριμένη ερμηνεία – σε αντίθεση με πιο ανοικτά κείμενα. Οπότε αναρωτιόμαστε εάν τα κείμενα του Χατζιδάκι είναι κλειστά ή ανοικτά;

II. Ο ΠΟΜΠΟΣ

Ο Μάνος Χατζιδάκις (23 Οκτωβρίου 1925 - 15 Ιουνίου 1994) ήταν Έλληνας συνθέτης και θεωρητικός της ελληνικής μουσικής. Η κληρονομιά και η συμβολή του είναι ευρέως διαδεδομένη ανάμεσα στα έργα της σύγχρονης ελληνικής μουσικής, μέσα στο δεύτερο μισό του 20ου και στον 21ο αιώνα. Ήταν επίσης ένας από τους βασικούς υποστηρικτές της μουσικής μορφής *έντεχνο* (μαζί με τον Μίκη Θεοδωράκη). Το 1960 έλαβε Όσκαρ για το καλύτερο τραγούδι *Ποτέ την Κυριακή* από την ταινία του ίδιου τίτλου.

Ο πατέρας του, δικηγόρος Γεώργιος Χατζιδάκις, ήρθε από το χωριό Μύρθιος του Αγίου Βασιλείου νομός Ρεθύμνου στην Κρήτη και η μητέρα Αλίκη Αρβανιτίδου, είχε καταγωγή από την Αδριανούπολη. Η μουσική του εκπαίδευση ξεκίνησε σε ηλικία τεσσάρων ετών και συνίστατο σε μαθήματα πιάνου από τον Αρμένιο πιανίστα Altunian. Ταυτόχρονα, έμαθε να παίζει βιολί και ακορντεόν. Μετά το χωρισμό των γονέων του μετακόμισε μόνιμα στην Αθήνα το 1932 με τη μητέρα του. Λίγα χρόνια αργότερα το 1938, τον πατέρα του τον έχασε σε αεροπορικό δυστύχημα. Αυτό το γεγονός, σε συνδυασμό με την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, έφερε την οικογένεια σε μια δύσκολη οικονομική κατάσταση. Όντας νέος, εργάστηκε ως λιμενεργάτης στο λιμάνι, ως πωλητής πάγου στο εργοστάσιο Φιξ, ως υπάλληλος στο φωτογραφικό κατάστημα της Μεγαλοκοκνού και ως βοηθός νοσοκόμος στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο 401 της Αθήνας. Ταυτόχρονα, επέκτεινε τις μουσικές του γνώσεις με σπουδές στα Ανώτερα Θεωρητικά της Μουσικής με τον Μενέλαο Παλλάντιο, την περίοδο 1940-1943. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου συναντήθηκε και συνδέθηκε με άλλους μουσικούς, συγγραφείς και διανοούμενους. Μεταξύ αυτών ήταν ο *Νίκος Γκάτσος*, ο *Γιώργος Σεφέρης*, ο *Οδυσσέας Ελύτης*, ο *Άγγελος Σικελιανός* και ο *καλλιτέχνης Γιάννης Τσαρούχης*. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου της κατοχής του Άξονα στην Ελλάδα, συμμετείχε ενεργά στην Ελληνική Αντίσταση με την ιδιότητα του μέλους του Πανελληνίου Οργανισμού Νεολαίας (ΕΠΟΝ), του κλάδου της νεολαίας του μεγάλου οργανισμού του ΕΑΜ, όπου συναντήθηκε με τον Μίκη Θεοδωράκη με τον οποίο σύντομα ανέπτυξε μια ισχυρή φιλία. Ο Χατζιδάκις είχε κάνει μια δήλωση σχετικά με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και ειδικότερα ανέφερε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια νέα μορφή Τουρκοκρατίας, μια νέα σκλαβιά. Ο Μάνος Χατζιδάκις μιλάει το 1990 για την ένταξη της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΕΕ θα είναι μια νέα μορφή Τουρκοκρατίας για την Ελλάδα (Χατζιδάκις, 1979). Διαφορούσε για το ελαφρό τραγούδι, αυτό που δεν εκφράζει μία βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου, ενώ αποκήρυξε μεγάλο μέρος του “λαϊκότροπου” έργου του -γραμμένου κατά βάση για τον ελληνικό κινηματογράφο- για τον ίδιο λόγο. Σε αυτό το σημείο άρχισε να γράφει

δημοφιλή τραγούδια για κινηματογραφικές ταινίες μαζί με πιο σοβαρά έργα, όπως *Ο Κύκλος του C.N.S.* (1959), ένας κύκλος τραγουδιών για πιάνο και φωνή. Το 1955 έγραψε τη μουσική για την ταινία του Μιχάλη Κακογιάννη *Στέλλα*, με την ηθοποιό Μελίνα Μερκούρη, τραγουδώντας το *Αγάπη που 'γίνες δίκικο μαχαίρι*.

Το 1958, συναντήθηκε με την Νανά Μούσχουρη, την πρώτη του «ιδανική διερμηνέα», μια εξειδικευμένη τραγουδίστρια που διαμορφώνει τους ήχους της μουσικής του. Το 1960 που του έφερε διεθνή επιτυχία, όπως το τραγούδι του *Ποτέ την Κυριακή* και *Τα παιδιά του Πειραιά*, από την ταινία του Ζυλ Ντασέν *Ποτέ την Κυριακή*, κέρδισε το βραβείο όσκαρ και έγινε παγκόσμια γνωστός σε όλη την υφήλιο.

Το 1962, δημιούργησε την *Οδό Ονείρων* και συμπλήρωσε τη μουσική για τις *Όρνιθες* του Αριστοφάνη, μια άλλη παραγωγή θεάτρου τέχνης η οποία προκάλεσε έντονη ανάκαμψη στην επαναστατική κατεύθυνση του Κάρολου Κουν. Το τραγούδι χρησιμοποιήθηκε αργότερα και από το Μπαλέτο του 20ου αιώνα του Maurice Béjart. Έγραψε επίσης τη μουσική για ένα τραγούδι που ο Arthur Altman πρόσθεσε αγγλικούς στίχους και έδωσε στη Brenda Lee. Το τραγούδι ήταν *Όλοι μόνο εγώ είμαι*. Το 1964 κυκλοφόρησε ο δίσκος ακτίνας *Δεκαπέντε Εσπερινοί* με το διάσημο τραγούδι *Κύρ Αντώνης*. Το 1965, κυκλοφόρησε από τη δισκογραφική εταιρεία Fontana το album *Gioconda's Smile* (Το Χαμόγελο της Τζιοκόντα). Το 2015, τέθηκε σε κυκλοφορία επετειακή επανέκδοση (για τη συμπλήρωση πενήντα χρόνων από την πρώτη έκδοση) από τη Minos-EMI. Το 1966 ταξίδεψε στη Νέα Υόρκη για την πρεμιέρα του μουσικοθεατρικού *Illya Darling*, μιας μουσικής ύφους Broadway βασισμένης στο *Never on Sunday*, στην οποία πρωταγωνίστησε η Μελίνα Μερκούρη. Δεν επέστρεψε στην Ελλάδα μέχρι το 1972 λόγω της αντίθεσής του προς τη στρατιωτική δικτατορία της Ελλάδας. Στις Ηνωμένες Πολιτείες ολοκλήρωσε αρκετές σημαντικές συνθέσεις, συμπεριλαμβανομένου του έργου *Ρυθμολογία* για το σόλο πιάνο, του έργου *Gioconda's Smile* του (που παράγεται από τον Quincy Jones) και τον κύκλο τραγουδιών *Μεγάλος Ερωτικός* όπου μελοποιεί έντεκα ποιήματα: της αρχαϊκής Σαφούς, του κλασσικού Ευριπίδη, του βιβλικού Σολομώντα, του Κρήτα της Αναγέννησης Χορτάτζη και φτάνοντας στη νεοελληνική ποιητική παράδοση όπως και επώνυμη ποιητική δημιουργία: τα «μετουσιώνει σε “πραγματεία περί έρωτος”» όπως γράφει ο Αγγελικόπουλος (2019).

Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1972 και ηχογράφησε το έργο, με ερμηνευτές τη Φλέρυ Νταντωνάκη και τον Δημήτρη Ψαριανό. Μετά την ανατροπή της χούντας, απασχολούσε τη δημόσια ζωή και ανέλαβε αρκετές θέσεις στην Κρατική Ορχήστρα Αθηνών (ΚΟΑ), την Εθνική Όπερα (ΕΛΣ) και την Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση (ΕΡΤ). Το 1985 ξεκίνησε τη δική του δισκογραφική εταιρεία «Σείριος» (Σίριος). Το 1988 συνέβαλε στην άνοδο της καριέρας του Φοίβου Δεληβοριά να ξεκινήσει την καριέρα του στο τραγούδι. Το 1989 ίδρυσε την Ορχήστρα των Χρωμάτων (Orchestra of Chromaton).

2 ΕΝΟΤΗΤΑ

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ ΟΡΩΝ

Η «ελληνικότητα» δεν είναι μια ξεκάθαρη έννοια και πολλά έχουν ειπωθεί και γραφτεί για αυτή. Εμφανίζεται στην ελληνική γλώσσα στα 1851, αλλά συνδέθηκε κυρίως με τη λογοτεχνική γενιά του '30 (Σεφέρης, Ελύτης, Ρίτσος κ.ά). Στην ελληνικότητα, οι άνθρωποι των γραμμάτων θέλησαν να αποτυπώσουν την πνευματική διάσταση της παράδοσης αλλά και την αισθητική διάσταση του Ελληνισμού. Το διαχρονικό πνεύμα, η αφηρημένη ποιότητα και η αισθητική, τονίζουν τις σχέσεις ιστορίας-αισθητικής, παρόντος-παρελθόντος, αλλά και Ελλάδας-Ευρώπης. Ο απεγκλωβισμός από την Αρχαία Ελλάδα ως πρότυπο, από την ιστορία ως δεδομένο, από την Ευρώπη ως ιδανικό, δίνουν μια νέα ώθηση στην αναζήτηση της ελληνικής ταυτότητας. Η ελληνικότητα ως βασικό στοιχείο της ελληνικής ταυτότητας γίνεται ένας συνεχής μετασχηματισμός του στατικού παρελθόντος προς όφελος του εύπλαστου παρόντος (Βέλτσος, 2013).

Αυτό που ονομάζουμε σήμερα «ελληνικότητα» διαφέρει και ως προς την μορφή αλλά και ως προς το περιεχόμενο. Σύμφωνα με τον Οδυσσέα Ελύτη, «ελληνικότητα είναι ο τρόπος να βλέπεις και να αισθάνεσαι τα πράγματα». Ο ποιητής δίνει αξία στην ευγένεια και την ποιότητα σε αντίθεση με το μέγεθος και την ποσότητα που χαρακτηρίζουν τη Δύση. Σημειώνει την επάνοδο του λαϊκού πολιτισμού ως στοιχείο σύνδεσής μας με την ίδια την ελληνική ψυχή, που τον πρώτο καιρό της επανάστασης δεν είχε γίνει αντιληπτός ως η πραγματική εθνική ταυτότητα του Νεοελληνικού κράτους (Βέλτσος, 2013).

Η «ελληνικότητα» ως γλωσσικό σημαίνον εισάγεται το 1851 από τον Κωνσταντίνο Πωπ. Για την κατανόηση της απαιτείται να προσδιορίσουμε την ερμηνεία μεταξύ συνείδησης και ταυτότητας. Η συνείδηση αναφέρεται στην ταύτιση, παραπέμποντας σε διαδικασία αυτοαναγνώρισης και ένταξης στο σύνολο προϋποθέτοντας την αναζήτηση πολιτισμικών, κοινωνικών και φυλετικών χαρακτηριστικών, ενώ η ταυτότητα τονίζει την ετεροαναγνώριση επιτρέποντας την ποικιλία, καθώς οι ταυτότητες μπορεί και να εναλλάσσονται ως ετερότητες.

Ακολουθώντας την ερμηνευτική υπόθεση του Δημήτρη Τζιόβα (2008) «ότι η ελληνικότητα προκύπτει ως έννοια για να γεφυρωθεί η διάσταση συνείδησης και ταυτότητας, για να αναπληρωθεί δηλαδή η αδυναμία της συνείδησης να λειτουργήσει ως ταυτότητα», διαπιστώνουμε ότι η πρόκληση για τη γενιά του '30 ήταν πώς θα συμβιβάσει συνείδηση και ταυτότητα. Έτσι, η ελληνικότητα αποτέλεσε προσπάθεια συγκερασμού ταυτότητας και συνείδησης, αισθητικής και ιστορίας, επινόησης και βιώματος. Αντλήθηκαν ότι εφόσον επιθυμούσαν να προβάλλουν τα ελληνικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά, έπρεπε να προωθηθεί στην Ευρώπη, η έννοια της ταυτότητας και όχι της συνείδησης. Ο Ελύτης (1975) γράφει: «Εγώ και η γενιά μου πασχίσαμε να βρούμε το αληθινό πρόσωπο της Ελλάδας. Αυτό ήταν αναγκαίο γιατί μέχρι τότε σαν αληθινό

πρόσωπο της Ελλάδας εμφανιζόταν εκείνο, που οι Ευρωπαίοι έβλεπαν σαν Ελλάδα».

Έτσι διακρίνεται η υπεροχή της ταυτότητας σε σχέση με τη συνείδηση στις εκτός Ελλάδας αναπαραστάσεις και ταυτόχρονα η αναγκαιότητα κατασκευής μιας νεοελληνικής ταυτότητας έτσι ώστε να ανταπεξέλθει στις διεθνείς πολιτισμικές ανάγκες. Ο διάλογος για την νεοελληνική ταυτότητα σε ακαδημαϊκό και πολιτικό πεδίο είναι μακρύς: όπως σημειώνει ο Χρήστος Γιανναράς (2016) «Αυτό το δίλημμα, του πόσο είμαστε Έλληνες ή Ευρωπαίοι είναι ένα ψευδοδίλημμα που γεννήθηκε τους τελευταίους αιώνες, βέβαια αρκετά εγκαίρως από τον Κοραή. Αυτός είναι ο κακός δαίμων του ελληνισμού, όπως τον χαρακτηρίζει ο Runciman, διότι έφτιαξε μια θεωρία ότι την αρχαία Ελλάδα τη διέσωσε η Δύση. Η δυναμική του ελληνισμού από την πρώτη στιγμή ήταν η πόλις. Το μετέχειν κρίσεως και αρχής, να είσαι πολίτης, ενεργός. Η μετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι απαραίτητη. Εάν πάψει να μετέχει στην ΕΕ η Ελλάδα, τότε βγαίνει από το ιστορικό γίνεσθαι. Έχεις ταυτότητα όταν έχεις ετερότητα. Όποιος ήταν Ρωμαίος πολίτης με ορθόδοξο θρήσκευμα, εκκλησιαστικό θρήσκευμα, ήταν και Έλληνας, διότι είχε γλώσσα ελληνική, όλη αυτή η απέραντη αυτοκρατορία μιλούσε ελληνικά. Μάλιστα ο Σβορώνος είχε πει το εξαιρετικό: «Μη μου ζητάτε συνέχεια αίματος, εγώ κάνω ιστορία, δεν κάνω ζωολογία»...» (όπως αναφέρεται στο Γιανναράς, 2016). Ο Γιανναράς σημειώνει ότι «(...) ο ελληνισμός σώθηκε στα 400 χρόνια σκλαβιάς, όχι επειδή κάναμε κατήχηση, αλλά γιατί ανάβανε το καντήλι, ζυμώνανε πρόσφορο, κάνανε αγιασμό και κυρίως πήγαιναν στην εκκλησιά, ήταν το κεντρικό κοινωνικό γεγονός, ήταν γιορτή, πανήγυρης...» (στο ίδιο). Αυτά τα σημαίνοντα ελληνικότητας αναζητούμε στο ερευνητικό υλικό που επιλέξαμε. Όπως επίσης σημειώνει ο Νίκος Σβορώνος «ο ελληνικός χώρος στις γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές και πνευματικές του δομές αποτέλεσε πάντα σ' ολόκληρη την ιστορία του έναν οριακό χώρο ανάμεσα σε δύο ξεχωριστούς κόσμους —ανατολικό και δυτικό— που δεν έμειναν ποτέ στεγανά κλειστοί. Έτσι, ο χώρος αυτός δίκαια μπορεί να χαρακτηριστεί σταυροδρόμι των λαών. Μ' άλλα λόγια, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της ιστορίας μας είναι και παραμένει ο οριακός της χαρακτήρας. Το χαρακτηριστικό αυτό είναι το κύριο και πάντα ζωντανό στοιχείο της ελληνικής παράδοσης. Το πραγματικό πρόβλημα για μας είναι πρόβλημα συγκεκριμένων επιλογών, πρόβλημα ισορροπίας και λειτουργικότητας στη σημερινή ελληνική κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα, στοιχείων που δεν μπορούν παρά να προέρχονται από τον οικουμενικό πολιτισμό που τείνει να δημιουργηθεί και προς τον οποίο δεν αντιτίθεται ότι γερό έχει η ελληνική παράδοση» (Σβορώνος, 1987).

Φαίνεται ότι η επιβολή νέας ταυτότητας, συνυφασμένης με την υπόλοιπη Ευρώπη έγινε επιτακτική μετά το τέλος του αλυτρωτισμού. Έτσι, ορισμένοι της γενιάς του '30 προσπάθησαν να αντιπαραβάλουν τον νεοελληνικό ελληνισμό με του ευρωπαϊκού, έτσι ώστε να κατασκευάσουν μια νεοελληνική ταυτότητα για εσωτερική, αλλά και για εξωτερική χρήση σύμφωνα με την ορολογία του Σεφέρη. Η ελληνικότητα προσφέρει τα κατάλληλα σημαίνοντα για την κατασκευή της

ταυτότητας μετασηματίζοντάς την σε συνείδηση ώστε να γίνεται αποδεκτή από τον ελληνικό πληθυσμό. Στην Ευρώπη και στην Ελλάδα υπάρχει ακόμη σύγχυση μεταξύ συνείδησης και ταυτότητας και αυτό φάνηκε και από το θέμα που προέκυψε στη σύγχρονη εθνική ιστορία για το όνομα Μακεδονία, αλλά και από τις συγκρούσεις σχετικά με την αναγραφή του θρησκευματος στις ταυτότητες.

Έτσι, προκύπτει «ένα ζήτημα ελληνικότητας» κάθε φορά που παρουσιάζεται πρόβλημα εξωτερικής πολιτικής με τους «φτωχούς» γείτονες ως Βαλκάνια και με τους Ευρωπαίους ως «πλούσιους άλλους» Δυτικούς. Όσο η Ελλάδα προσπαθεί να βρει τη θέση της μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το ζήτημα της ελληνικότητας μάς απασχολεί και πάλι κυρίως μετά το 1981. Από τη δεκαετία του 1970 το ζήτημα της πολιτικής ταυτότητας και της ιδιότητας του πολίτη αποτέλεσε θέμα παγκόσμιας συζήτησης, καθώς το ιστορικό και πολιτικό ενδιαφέρον έχει στραφεί στη σύνθεση και τη λειτουργία των ταυτοτήτων, στους αυτοπροσδιορισμούς, στις εθνοτικές, έμφυλες, πολιτισμικές, ατομικές διαφοροποιήσεις.

Οι ταυτότητες στηρίζονται σε μια αναδρομική αφήγηση, η οποία έχει στόχο την αναθεώρηση της ιστορικής και προσωπικής ασυνέχειας. Οι εθνικές ταυτότητες αποτέλεσαν στη νεότεριότητα, πολιτικές ταυτότητες και η διαμόρφωσή τους σημαδεύεται έντονα από το νεότερο κράτος και τη βία που αυτό περιέκλειε. Η εθνική ταυτότητα συνδεόταν άμεσα με την ιδιότητα του πολίτη, η οποία διαμορφώθηκε ιστορικά ως δυναμική ενεργητική παρουσία στα κοινά.

Στην ιστοριογραφία, η ελληνικότητα επηρεάζεται από τις περιόδους και τα γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, όπως καθιερώθηκαν από τον Κωνσταντίνο Παπαρρηγόπουλο (1980) καθώς η ιστορία του για τα τρία στάδια της ελληνικής ιστορίας (Αρχαιότητα, Βυζάντιο και νεότεριότητα) δηλώνει ενεργά το παρόν της και αποτελεί σημαντικό κομμάτι του ιστορικού λόγου. Παρόλο, που το σχήμα του Παπαρρηγόπουλου, γνώρισε μεγάλη δόξα και αποδοχή, υπήρξαν δυο περιπτώσεις, όπου φαίνεται ότι εγκαταλείπεται καθώς επικρατεί η επιδίωξη της αυτόνομης μελέτης της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Σύμφωνα με τον Δημαρά τα πνευματικά χαρακτηριστικά του νέου ελληνισμού στηρίζονται και επηρεάζονται από τις βάσεις της μεταβυζαντινής παιδείας σε συνδυασμό με τις προσλαμβάνουσες, αλλά και την επιρροή από τον πολιτισμό της Δύσης. Η συσσωμάτωση των ευρωπαϊκών ιδεών με την ελληνική παιδεία της Ανατολής οδήγησαν στη δημιουργία του νεοελληνικού διαφωτισμού, ένα πνευματικό φαινόμενο μέσω του οποίου ενεργοποιήθηκε η ελληνική σκέψη και κοινωνία δημιουργώντας θέματα που οδήγησαν σε βαθιά ρήξη τη βυζαντινή παράδοση της περιοχής.

Η αμφισημία του όρου ελληνικότητα, όπως και η ιταλικότητα, η βρετανικότητα, και η ευρωπαϊκότητα φαίνεται ότι διαμορφώνονται με διαφορετικές κάθε φορά μεταβλητές και σταθερές στον παγκόσμιο χάρτη. Από τον ιστοριογραφικό διάλογο για την ελληνικότητα, επιλέγουμε ως κυρίαρχα σημαίνοντα αυτά που συναντούμε και διασταυρώνουμε στο ερευνητικό υλικό ως

γεωγραφία - χώρος, ως πατρίδα, ως θρησκεία, ως παράδοση και αξίες (Βέλτσος, 2013).

Η παράδοση είναι μια πεποίθηση, ή συμπεριφορά που μεταβιβάζεται μέσα σε μια ομάδα ή μια κοινωνία με συμβολικό νόημα ή ιδιαίτερη σημασία με προέλευση στο παρελθόν. Οι παραδόσεις μπορούν να παραμείνουν και να εξελιχθούν για χιλιάδες χρόνια - η λέξη παράδοση προέρχεται από τον λατινικό όρο (traditio) που κυριολεκτικά σημαίνει η μετάδοση, η παράδοση και η φύλαξη μιας ιδέας. Παρόλο που είναι κοινώς υποτιθέμενο ότι οι παραδόσεις έχουν αρχαία ιστορία, πολλές παραδόσεις έχουν εφευρεθεί με σκοπό, είτε πρόκειται για πολιτικό είτε για πολιτιστικό, για σύντομες χρονικές περιόδους. Διάφοροι ακαδημαϊκοί κλάδοι χρησιμοποιούν επίσης τη λέξη με διάφορους τρόπους (Lewis, 2011).

Η φράση «σύμφωνα με την παράδοση» ή «με την παράδοση» σημαίνει συνήθως ότι οποιαδήποτε πληροφορία ακολουθεί είναι γνωστή μόνο με προφορική παράδοση, αλλά δεν υποστηρίζεται (και ίσως μπορεί να αντικρουστεί) με φυσική τεκμηρίωση, με φυσικό τεχνούργημα ή άλλη ποιότητα απόδειξη. Η παράδοση χρησιμοποιείται για να υποδείξει την ποιότητα μιας πληροφορίας που συζητείται. Για παράδειγμα, «Σύμφωνα με την παράδοση, ο Όμηρος γεννήθηκε στη Χίο, αλλά πολλοί άλλοι ντόπιοι τον έχουν ιστορικά ισχυριστεί ως δικό τους». Αυτή η παράδοση δεν μπορεί ποτέ να αποδειχθεί ή να διαψευστεί. Σε ένα άλλο παράδειγμα, «Ο βασιλιάς Άρθουρ, με την παράδοση ένας πραγματικός Βρετανός βασιλιάς, έχει εμπνεύσει πολλές αγαπημένες ιστορίες». Είτε είναι τεκμηριωμένο γεγονός είτε όχι, δεν μειώνει την αξία τους ως πολιτιστική ιστορία και λογοτεχνία (Gerald, 2015).

Οι παραδόσεις αποτελούν αντικείμενο μελέτης σε διάφορους τομείς της ακαδημαϊκής κοινότητας, ιδιαίτερα στις κοινωνικές επιστήμες όπως η ανθρωπολογία, η αρχαιολογία και η βιολογία (Gerald, 2015).

Η έννοια της παράδοσης, όπως η έννοια της κράτησης σε μια προηγούμενη εποχή, βρίσκεται επίσης στο πολιτικό και φιλοσοφικό λόγο. Για παράδειγμα, είναι η βάση της πολιτικής έννοιας του παραδοσιακού πολιτισμού, καθώς και των πτυχών πολλών παγκόσμιων θρησκειών, συμπεριλαμβανομένου του παραδοσιακού καθολικισμού. Σε καλλιτεχνικά πλαίσια, η παράδοση χρησιμοποιείται για να αποφασιστεί η σωστή εμφάνιση μιας μορφής τέχνης. Για παράδειγμα, στην παράδοση των παραδοσιακών ειδών (όπως ο παραδοσιακός χορός), η τήρηση των κατευθυντήριων γραμμών που υπαγορεύουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συντίθεται μια μορφή τέχνης, δίνεται μεγαλύτερη σημασία από τις προτιμήσεις του καλλιτέχνη. Ορισμένοι παράγοντες μπορούν να επιδεινώσουν την απώλεια της παράδοσης, συμπεριλαμβανομένης της εκβιομηχάνισης, της παγκοσμιοποίησης και της αφομοίωσης ή περιθωριοποίησης συγκεκριμένων πολιτιστικών ομάδων. Απαντώντας σε αυτό, έχουν αρχίσει τώρα οι προσπάθειες διατήρησης της παράδοσης σε πολλές χώρες σε όλο τον κόσμο, εστιάζοντας σε πτυχές όπως οι παραδοσιακές γλώσσες. Η παράδοση συνήθως αντιπαραβάλλεται με τον στόχο της νεωτερικότητας και πρέπει να διαφοροποιείται από τα

έθιμα, τις συμβάσεις, τους νόμους, τους κανόνες, τις ρουτίνες, τους κανόνες και παρόμοιες έννοιες (Lewis, 2011).

Όπως με πολλούς άλλους γενικούς όρους, υπάρχουν πολλοί ορισμοί της παράδοσης. Η έννοια περιλαμβάνει μια σειρά από αλληλένδετες ιδέες. η ενοποίηση είναι ότι η παράδοση αναφέρεται σε πεποιθήσεις, αντικείμενα ή έθιμα που εκτελούνται ή πιστεύεται στο παρελθόν, που προέρχονται από αυτό, μεταδίδονται με το χρόνο διδασκόμενοι από μια γενιά στην άλλη και εκτελούνται ή πιστεύεται στο παρόν (Lewis, 2011).

Η παράδοση μπορεί επίσης να αναφέρεται σε πεποιθήσεις ή έθιμα που είναι Προϊστορικά, με χαμένες ή θορυβώδεις καταβολές, που υπήρχαν από παλιά χρόνια. Αρχικά, οι παραδόσεις πέρασαν από στόμα σε στόμα, χωρίς την ανάγκη για ένα σύστημα καταγραφής. Εργαλεία για να βοηθήσουν αυτή τη διαδικασία περιλαμβάνουν ποιητικές μεθόδους όπως η ομοιοκαταληξία. Οι ιστορίες που διατηρούνται έτσι αναφέρονται επίσης ως παράδοση ή ως μέρος μιας προφορικής παράδοσης. Ακόμη και τέτοιες παραδόσεις θεωρείται ότι έχουν προέλθει από κάποια στιγμή από τους ανθρώπους. Οι παραδόσεις συχνά θεωρούνται αρχαίες, αναλλοίωτες και βαθιά σημαντικές, αν και μερικές φορές μπορεί να είναι πολύ λιγότερο "φυσικές" από ό, τι θεωρείται. Θεωρείται ότι απαιτούνται τουλάχιστον δύο μεταδόσεις σε τρεις γενιές για να θεωρηθεί μια πρακτική, πίστη ή αντικείμενο ως παράδοση. Ορισμένες παραδόσεις εσκεμμένα εφευρέθηκαν για έναν ή άλλο λόγο, συχνά για να τονίσουν ή να ενισχύσουν τη σημασία ενός συγκεκριμένου ιδρύματος. Οι παραδόσεις μπορούν επίσης να προσαρμοστούν στις ανάγκες της κάθε εποχής και οι αλλαγές μπορούν να γίνουν αποδεκτές ως μέρος της αρχαίας παράδοσης. Η παράδοση αλλάζει αργά, με τις αλλαγές από τη μία γενιά στην άλλη να θεωρούνται σημαντικές. Έτσι, όσοι ασκούν τις παραδόσεις δεν θα συνειδητοποιήσουν συνειδητά την αλλαγή και ακόμα κι αν μια παράδοση υποστεί σημαντικές αλλαγές σε πολλές γενιές, θα θεωρηθεί αμετάβλητη.

Πολλά αντικείμενα, πεποιθήσεις και έθιμα μπορούν να είναι παραδοσιακά. Τα τελετουργικά της κοινωνικής αλληλεπίδρασης μπορούν να είναι παραδοσιακά, με φράσεις και χειρονομίες όπως λέγοντας "ευχαριστώ", αποστέλλοντας ανακοινώσεις γέννησης, ευχετήριες κάρτες κ.λπ. Η παράδοση μπορεί επίσης να αναφέρεται σε μεγαλύτερες έννοιες που ασκούνται από ομάδες (οικογενειακές παραδόσεις στα Χριστούγεννα), οργανώσεις (πικνίκ της εταιρείας) ή κοινωνίες, όπως η πρακτική των εθνικών και δημόσιων αργιών. Ορισμένες από τις παλαιότερες παραδόσεις περιλαμβάνουν το μονοθεϊσμό (τρεις χιλιετίες) και την υπηκοότητα (δύο χιλιετίες). Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει υλικά αντικείμενα, όπως κτίρια, έργα τέχνης ή εργαλεία.

Η παράδοση χρησιμοποιείται συχνά ως επίθετο, σε πλαίσια όπως παραδοσιακή μουσική, παραδοσιακή ιατρική, παραδοσιακές αξίες και άλλα. Σε τέτοιες κατασκευές η παράδοση αναφέρεται σε συγκεκριμένες αξίες και υλικά ειδικά για το συζητούμενο πλαίσιο, που περνάει από γενιές (Lewis, 2011).

Σκοπός μας είναι μέσα από την ανάλυση στο δοκιμακό έργο του Χατζιδάκι είναι να βρούμε τις αναπαραστάσεις της ελληνικότητας και της παράδοσης.

Η μέθοδος που ακολουθείται, είναι η σημειωτική ανάλυση, καθώς αποτελεί την πιο κατάλληλη μέθοδο για την επεξεργασία και ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων του πως δηλαδή αναζητούμε την ελληνικότητα και στοιχεία της παράδοσης μέσα στα δοκίμια .

Η μεταμοντέρνα έννοια των διασπασμένων και μεταβαλλομένων ταυτοτήτων μπορεί να δώσει χρήσιμη διόρθωση στο μύθο του ενιαίου εαυτού. Αλλά αντίθετα από σχετικισμό, η σημειωτική μπορεί να μας βοηθήσει να εστιασθούμε στο πώς κατανοούμε τους εαυτούς μας, ενώ η κοινωνική σημειωτική μας αγκιστρώνει στη μελέτη των κατεστημένων πρακτικών, που αφορούν την κατασκευή ταυτοτήτων, και στο ρόλο που παίζει η εμπλοκή μας με τα συστήματα σημείων στη διαδικασία αυτή. Κάθε πράξη επικοινωνίας μπορεί να μετρηθεί ως παράδειγμα λόγου: ορισμένοι μελετητές του δημοσίου λόγου προτείνουν τέσσερις πρωταρχικούς τύπους: επιχείρημα, αφήγηση, περιγραφή και έκθεση. Πολλές πράξεις επικοινωνίας περιλαμβάνουν περισσότερους από έναν από αυτούς τους τύπους σε γρήγορη διαδοχή. Ο Foucault το 1999 (πρότεινε τον όρο «λόγος» για να δηλώσει ένα ιστορικά ενδεχόμενο κοινωνικό σύστημα που παράγει γνώση και νόημα. Σημειώνει ότι ο λόγος είναι σαφώς ουσιαστικό υλικό, παράγοντας αυτό που αποκαλεί «πρακτικές που σχηματίζουν συστηματικά τα αντικείμενα για τα οποία μιλούν». (Ρωμανού, 2013)Σήμερα τα πιο αποτελεσματικά και ευρέως χρησιμοποιούμενα κανάλια δημόσιου λόγου υπάρχουν σε Facebook, Twitter, LinkedIn και άλλες πλατφόρμες κοινωνικών μέσων.

Η ανάλυση του λόγου τόσο θεματική όσο και σημειωτική αλλά και λεξιλογική επικεντρώνεται στις έμμεσες έννοιες που απαντώνται στον δημόσιο λόγο, στο κείμενο και στα μέσα ενημέρωσης. Στη σύγχρονη εποχή, ο δημόσιος λόγος μπορεί να αξιολογηθεί σε πολιτικές ή κοινωνικές συζητήσεις, εφημερίδες, περιοδικά, τηλεόραση, ταινίες, ραδιόφωνο, μουσική και διαδικτυακά φόρουμ (Facebook, Twitter και άλλες δημόσιες συζητήσεις). Η έρευνα έχει τεκμηριώσει ότι οι κυρίαρχες κοινωνικές ομάδες τείνουν να χρησιμοποιούν συγκεκριμένες στρατηγικές διαλογής όταν συζητούν τις μειονοτικές ομάδες. Ο δημόσιος λόγος συχνά διαρθρώνεται με τρόπους που περιθωριοποιούν τις μειονοτικές ομάδες και νομιμοποιούν τις πεποιθήσεις, τις αξίες και τις ιδεολογίες των πιο κυρίαρχων ομάδων. Αυτές οι στρατηγικές συζήτησης περιλαμβάνουν την προσφυγή στην αρχή, την κατηγοριοποίηση, τη σύγκριση, τη συναίνεση, την αντίθεση, την αποκλήρυξη, τον ευφημισμό, τα αποδεικτικά στοιχεία, τα παραδείγματα, τις γενικεύσεις, τις ρητορικές ερωτήσεις, τις μεταφορές, Η προαγωγή αυτού του λόγου επιτρέπει συχνά στις επικρατούσες κυρίαρχες ομάδες να αποκαταστήσουν την πλειοψηφική κοινωνική θέση, να ενισχύσουν τις αρνητικές υποθέσεις σχετικά με τις μειονότητες και να διατηρήσουν μια θετική κοινωνική εικόνα, παρά τις απογοητευτικές και, ενίοτε, αποκαλυπτικές αναφορές (Lewis, 2011, 87).

Στο πλαίσιο της σημειωτικής ανάλυσης του λόγου, ακολουθούμε την τυπολογία των Richards και Morris, σύμφωνα με την οποία ο λόγος διακρίνεται ανάλογα με τον τρόπο χρήσης των σημειωτικών συστημάτων (Πλειός, 2001:62).

Σύμφωνα με την τυπολογία των Richards και Morris, ο πρώτος τύπος λόγου, μπορεί να οριστεί ως «πραγματιστικός». Είναι προσανατολισμένος στα εξωτερικά γεγονότα και απέχει από στοιχεία υποκειμενικότητας. Ο πραγματιστικός λόγος, είναι συνώνυμος της πληροφοριακής γλώσσας (Πλειός, 2001:67-79). Ο δεύτερος τύπος λόγου, χαρακτηρίζεται συμβατικά ως «νοηματικός». Σε αυτόν τον τύπο λόγου, η σχέση μεταξύ του αναπαριστώμενου αντικειμένου και της αναπαράστασής του δεν υπακούει κατ'ανάγκη την αρχή της πραγματικότητας. Η γλώσσα που χρησιμοποιεί είναι «καλλιτεχνική» (Πλειός, 2001:80,84). Ο τρίτος τύπος λόγου, χαρακτηρίζεται ως «προπαγανδιστικός». Είναι μεταξύ του πραγματιστικού και νοηματικού, προκύπτει ουσιαστικά από την σύνθεση αυτών των δυο. Ο προπαγανδιστικός λόγος έχει σκοπό να πείσει τον αποδέκτη του και υποτάσσει στις καθιερωμένες και αποδεκτές από το κοινωνικό περιβάλλον αντιλήψεις αξίες και ιδέες (στο Πλειός, 2001:89,95). Οι διάφορες μορφές του λόγου, όπως διαμορφώνονται ιστορικά, μπορούν να συνδυάζουν περισσότερες πτυχές από περισσότερους τύπους λόγου και όχι μόνο από έναν (Πλειός, 2001:107).

3 ΕΝΟΤΗΤΑ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Τα κείμενα που θα αναλυθούν είναι στο βιβλίο “*Ο καθρέφτης και το μαχαίρι*” του Χατζιδάκι απαριθμούνται τριάντα έξι .Η πρώτη έκδοση του βιβλίου έγινε το 1988 από τις εκδόσεις Ίκαρος. Έπειτα ακολούθησε μία δεύτερη έκδοση το 1995, η τρίτη το 1999, η τέταρτη το 2004, η πέμπτη το 2008 και η έκτη το 2013. Και τα τρία συγγράμματα έχουν εκδοθεί από τον εκδοτικό οίκο Ίκαρος. Καθώς επίσης θα αναλύσουμε και τα δοκίμια από το βιβλίο “*Τα σχόλια του τρίτου τα οποία*” και αυτά απαριθμούνται σε τριάντα έξι και έχουμε συνολικά εβδομήντα δύο και από τα δύο βιβλία. Η πρώτη έκδοση το 1980 εκδόσεις Εξάντας .

Η ανάλυση των δοκιμίων θα γίνει τόσο θεματική όσο και σημειωτική αλλά και λεξιλογική επικεντρώνεται στις έμμεσες έννοιες που απαντώνται στον δημόσιο λόγο, στο κείμενο και στα μέσα ενημέρωσης όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο. Και στα πλαίσια της σημειωτικής ανάλυσης λόγου, ακολουθούμε την τυπολογία των Richards και Morris, σύμφωνα με την οποία ο λόγος διακρίνεται ανάλογα με τον τρόπο χρήσης των σημειωτικών συστημάτων (Πλειός, 2001:62).

Προτείνουμε την παραγωγή σημειωτικής καρτέλας για κάθε δοκίμιο χρονιά, τίτλος, θεματική πρώτη, θεματική δεύτερη και για τα δύο βιβλία

Ο ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΧΑΙΡΙ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 1

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1988

ΤΙΤΛΟΣ: Για το ρεμπέτικο

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Είδος ελληνικού τραγουδιού

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Η άποψη του Χατζιδάκι για το ρεμπέτικο τραγούδι ήταν ριζοσπαστική καθότι το ερμήνευε ως λαϊκό τραγούδι, κυρίως τη μουσική δημιουργία από το 1939 και εντεύθεν. Κάτι που διαφοροποιείται μουσικολογικά από το προπολεμικό πειραιώτικο τραγούδι, φερμένο από την Σμύρνη. Ο Τσιτσάνης μετρούσε ήδη 181 ηχογραφήσεις. Ο Βασίλης Τσιτσάνης (Τρίκαλα, 18 Ιανουαρίου 1915 -Λονδίνο,18 Ιανουαρίου 1984) ήταν ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες λαϊκούς συνθέτες, στιχουργούς και τραγουδιστές του 20ού αιώνα, του οποίου τραγούδια ακούγονται μέχρι και σήμερα. Ήταν μία από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες του ρεμπέτικου και του λαϊκού τραγουδιού. Το ρεμπέτικο ήταν δημοφιλές, αλλά περιφρονημένο μουσικό είδος. Το ρεμπέτικο το καταφρονούσαν

οι περισσότεροι την εποχή εκείνη ως μία «τούρκικη» μουσική, των «τοξικομανών» και του «υποκόσμου». Η «καθώς πρέπει» όπως ανέφερε μουσική διασκέδασης της εποχής ήταν το «ευρωπαϊζόν» ελαφρό τραγούδι. Ο συνθέτης του ελαφρού τραγουδιού Τάκης Μωράκης έλεγε χαρακτηριστικά: «το ελληνικό τραγούδι οφείλει να είναι ευρωπαϊκό, μιας και η Ελλάδα ανήκει στην Ευρώπη» (όπως αναφέρεται στο Κωνσταντινίδης, 2019). Οπότε προκύπτει πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο Χατζιδάκις εξέφρασε την γνώμη του για το ρεμπέτικο τραγούδι η οποία ήταν παρόμοια με αυτή του Μωράκη. Ο Τάκης Μωράκης είναι από τους λίγους συνθέτες που έγραψαν τόσα πολλά επιτυχημένα και διαχρονικά τραγούδια της ελαφράς μουσικής. Τραγούδια, που απέδωσε μοναδικά με το βιολί του και τις εξαιρετικές ενορχηστρώσεις του τις δεκαετίες κυρίως του '50 και του '60. Γεννήθηκε στην Αθήνα και από παιδί ακόμα ξεκίνησε να σπουδάζει βιολί στο Ελληνικό Ωδείο. Αργότερα, παρακολούθησε μαθήματα στο Παρίσι και επιστρέφοντας στην Ελλάδα διασκεύασε το δημοτικό τραγούδι «Τσοπανάκος ήμουνα», το οποίο έγινε για πολλά χρόνια το σήμα της ελληνικής ραδιοφωνίας. Την πρώτη του δημόσια εμφάνιση την έκανε παίζοντας βιολί στην ορχήστρα του κέντρου «Οασίς» στο Ζάππειο, αλλά παράλληλα έγραφε και τραγούδια για λογαριασμό όμως... άλλων! Το 1946 ξεκίνησε να υπογράφει τα τραγούδια του, τα οποία πολύ σύντομα έγιναν επιτυχίες, ενώ πολλά έμειναν αθάνατα, όπως το «Ήρθες σαν την άνοιξη», «Για σένα ανθίζει η γη» και άλλα. Στη συνέχεια σχημάτισε δική του ορχήστρα από βιολιά και έκτοτε έπαιζε σε κοσμικά κέντρα, ενώ έγραφε τραγούδια και μουσική για το θέατρο, την επιθεώρηση και τον κινηματογράφο. Η μουσική καριέρα του στον κινηματογράφο ξεκίνησε με ταινίες της Φίνος Φιλμ, με πρώτη την «Γκόλφω» του Ορέστη Λάσκου το 1955. Συνολικά έγραψε μουσική και τραγούδια για περισσότερες από 25 ταινίες, εκ των οποίων οι 10 της Φίνος Φιλμ. Οπότε προκύπτει νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 2

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1988

ΤΙΤΛΟΣ : Ο φτωχός ναύτης

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Τάξη και επάγγελμα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ : Ο συγγραφέας περιγράφει με ιδιαίτερο ενθουσιασμό και ευχαρίστηση την ερωτική σκηνή του ναύτη με έμφαση στο σώμα: Πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Οικονομική ανάλυση για τη ζωή του ναύτη είναι «φτωχή γεμάτη μοιρολόι και βάσανα και δυσκολίες» Πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 3

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1983

ΤΙΤΛΟΣ: Η σημασία μιας παράδοσης στον καιρό μας

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η διαχρονική αξία της παράδοσης

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο Χατζιδάκις ξεκινάει με μια εισαγωγή της έννοιας της παράδοσης προσπαθώντας να γίνει κατανοητός για την περιγραφή του όρου. Δίνει ιδιαίτερη σημασία στην έννοια αυτή ξεκινώντας με την ερώτηση «τι είναι η παράδοση». Προσπαθεί να τραβήξει το ενδιαφέρον του κόσμου με την χρήση της ερώτησης και με απλό τρόπο να την εξηγήσει. Είναι πιστός στην μελέτη της παράδοσης και θέλει να δείξει πως αντιμετωπίζεται η παράδοση εκείνη την εποχή κυρίως από τους νέους. Πραγματιστικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην προσπάθειά του να δείξει ότι η έννοια και η τιμή της παράδοσης από την νεολαία της εποχής του δεν είναι η κατάλληλη παραθέτοντας αναλυτικά όλους εκείνους «τους σοβαρούς και ποιοτικούς καλλιτέχνες και ανθρώπους του πνεύματος της εποχής». Πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Ο ποιητής κλείνοντας το δοκίμιό του αναφέρει «την σημαντικότητα της εθνικής ταυτότητας η οποία συνδέεται με την παράδοση του τόπου» όπως τονίζει και με την χρήση του πρώτου ενικού μιλάει για τον εαυτό του και για το εθνικό του συναίσθημα σεβόμενος την ιστορία του τονίζοντας πως η νεολαία οφείλει να δίνει την απαραίτητη προσοχή και όχι την αυθαιρεσία για την γνωριμία με την παράδοση και με τους μεγάλους ανθρώπους του παρελθόντος που την διαμόρφωσαν ποιοτικά όλα αυτά τα χρόνια. Πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 4

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ: Ο Φελλίνι, ο Νίνο Ρότα και μια Πρόβα Ορχήστρα

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Οι μουσικοί και οι ορχήστρες στον ιταλικό κινηματογράφο

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Αναφέρεται στον Ιταλό σκηνοθέτη Φελλίνι εκφράζει τα συναισθήματά του γι αυτόν, τόσο ως άνθρωπο όσο και ως καλλιτέχνη. Δείχνει θαυμασμό, σεβασμό και μιλά με λατρεία εκφράζοντας τον εαυτό του από τα έργα του. Δείχνει ότι έχει ταυτιστεί με τους ήρωες του Φελλίνι όπως αναφέρει πως ταυτίζομαι με τους χαρακτήρες και ότι είναι σαν να βρίσκεται αυτός στον ρόλο αποκαλύπτοντας τον πραγματικό του εαυτό. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια αναφέρεται στον Ρότα και αυτός Ιταλός μουσικός που σχετίζεται με τον Φελλίνι διότι έχει συνεργαστεί μαζί του με την μουσική του στην ταινία «Νονός» δείχνοντας και πάλι πόσο έχει ταυτιστεί με τον καλλιτέχνη. Εκφράζει πως μέσω της μουσικής του έχει ταυτιστεί και συνδυάζει τον χαρακτήρα που βρίσκει στον Φελλίνι στη μουσική του Ρότα.

Παρατηρείται και πάλι η λέξη Μουσική γράφεται από τον ποιητή με κεφαλαίο γράμμα που σημαίνει την σημαντικότητα της τέχνης γι αυτόν. Εκθειάζει, θαυμάζει, σέβεται, εξυμνεί και ταυτίζεται με το έργο αυτών των δυο ανδρών διότι μέσω αυτών και των έργων τους κατάφερε να βρει «την ισορροπία του εσωτερικού του κόσμου» όπως αναφέρει και τους θεωρεί ευγνώμονες κατά κάποιο τρόπο. Νοηματικός λόγος

Πολύ συχνά και με διάφορες αφορμές ο Μάνος Χατζιδάκις (1925-1994) αναφερόταν στον «μάγο» Φεντερίκο Φελίνι (20 Ιανουαρίου 1920-31 Οκτωβρίου 1993). Ήταν από τους σκηνοθέτες που τον είχαν επηρεάσει βαθιά. Ταινίες όπως *Οι Κλόουν* (1970), *Ρόμα* (1972), *Αμαρκορντ* (1973), *Πρόβα Ορχήστρας* (1978) και άλλες φυσικά, έπαιξαν ρόλο στο έργο του, όχι απλώς γενικό, ως πηγές θαυμασμού και απόλαυσης, αλλά και πιο ειδικό ορισμένες φορές. «Ο Φελίνι μου έμαθε να βλέπω την αόρατη πλευρά, τη δική μου και των άλλων... Και μέθυσα μ' αυτό που μας συμπληρώνει χωρίς να φαίνεται. Και με το Χρόνο μέσα μας. Κατάλαβα ότι, εξουθενωμένοι, απ' την παντοδύναμη νηπιακή μας μνήμη, υπάρχουμε παντού. Εδώ, αλλά κι εκεί. Στο ύστερα και στο πριν...» (www.lifo.gr).

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 5

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ: Για το τραγούδι

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Το δημοφιλές άκουσμα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο Χατζιδάκις επιδιώκει μια μουσική ζωντανή «που να εκφράζει τους ανθρώπους και τον καιρό τους» όπως αναφέρει και να μην είναι απλώς μια έκφραση τέχνης. Για το λόγο αυτό απέρριψε το οικοδόμημα της κλασσικής μουσικής, και επέλεξε απ' την αρχή την ενασχόλησή του με το τραγούδι ως «ερωτική πράξη και όχι ως μια έκφραση τέχνης». Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο ποιητής πιστεύει στο τραγούδι που μας «αποκαλύπτει και μας εκφράζει εκ βαθέων κι όχι σ' αυτό που κολακεύει τις επιπόλαιες και βιαίως αποκτηθείσες συνήθειές μας» όπως χαρακτηριστικά αναφέρει. Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 6

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Συνομιλία με τον Λεωνίδα Κύρκο

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτικός διάλογος με επώνυμο μαρξιστή

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Η συνομιλία του ποιητή με τον Κύρκο το 1985 αφορά την πολιτική κατάσταση του τόπου εκείνης της εποχής, αλλά και τον ρόλο του Τύπου σχετικά με το πολιτικό γίνεσθαι εκείνης της εποχής. Τόσο ο ποιητής όσο και ο Κύρκος δείχνουν μέσω της συνομιλίας πως είναι εμφανώς πολιτικοποιημένοι διαφωνώντας για την πολιτική στάση της τότε εποχής εκφράζοντας σταθερά απόψεις και μάλιστα αναπολούν την συνομιλία στα χρόνια της νιότης αλλά και το πως προσπαθούν και οι δύο να αφήσουν κληρονομία στην νεολαία, να μάχονται για την κυριαρχία του λαού. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνομιλία τους γίνεται αναφορά και για την νεολαία. Δείχνουν απογοητευμένοι από την στάση της νεολαίας σχετικά με την πολιτική έκφραση και εκδήλωση, αλλά φαίνεται πως «ελπίζουν για ένα καλύτερο μέλλον αν η νεολαία στραφεί στον σωστό δρόμο». Πραγματιστικός, λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 7

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1986

ΤΙΤΛΟΣ: Μια σοσιαλιστική πέστροφα νεοελληνικής καταγωγής

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Γλυκού νερού ψάρι που ξεγλιστρά

Πέστροφα, από το βουλγαρικό *pusturva* που σημαίνει παρδαλή, με παρετυμολογία επίδραση του ρήματος επιστρέφω (Τεγόπουλος / Φυτράκης, 2005)

Ο Χατζιδάκις κατακρίνει την άσχημη τροπή της πολιτικής χαρακτηρίζοντάς την με πέστροφα και δίνει ένα μήνυμα σχετικά με το χαρακτήρα του περιοδικού.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Το κείμενο αυτό το είχε γράψει ως άρθρο για το περιοδικό *Τέταρτο* με σκοπό να δείξει την θέση της χώρας στην τότε πολιτική εποχή. Δείχνει και πάλι ότι είναι πολιτικοποιημένος πλήρως και δεν διστάσει να εκφράσει τις πολιτικές του απόψεις, οι οποίες είναι ιδιαίτερα καυστικές και πρωτοπόρες για την εποχή του, όπως αναφέρει χαρακτηρίζει τους πολιτικούς ως «σοσιαλιστική πέστροφα νεοελληνικής καταγωγής». Αναφέρεται σαρκαστικά στην Ελλάδα και στην τότε πολιτική και κοινωνική κατάσταση της χώρας δείχνοντας έκδηλα την δυσαρέσκειά του για το πολιτικό σύστημα της τότε Ελλάδας. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Λόγω της καυστικότητας και του σαρκαστικού χαρακτήρα του άρθρου ο διευθυντής και εκδότης του περιοδικού «ήταν δυσαρεστημένος» πράγμα το οποίο ανέφερε ο ποιητή ειρωνικά. Προπαγανδιστικός λόγος.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 (Μάιος 1985) ο Μάνος Χατζιδάκις εκδίδει το περιοδικό «Το Τέταρτο». Στα πρώτα τεύχη, σ' εκείνα που είχε τη διεύθυνσή του (γιατί μετά αποχώρησε), δεν παραλείπει να δημοσιεύσει συνεντεύξεις τόσο του Nicola Piovani (τεύχος 7, Νοέμβριος 1985), όσο

και του Φεντερίκο Φελίνι (τεύχος 8, Δεκέμβριος 1985) (www.lifo.gr).

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 8

• ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1999

ΤΙΤΛΟΣ: Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: εθνικό εμβατήριο

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει, για αυτό και δεν μπορεί να αναστηθεί ποτέ» σχολίαζε πριν από χρόνια, με τη διορατικότητα που τον διέκρινε. Και συμπλήρωνε: «Ψέματα το εμβατήριο για μια μη θνήσκουσα Ελλάδα. Ψέματα και η Ανάσταση για μια περίπτωση χώρας μη θνήσκουσας και μη αναστημένης, αλλά γενναίως επηρμένης». Νοηματικός λόγος

«Σε αυτήν ακριβώς τη χώρα εξακολουθούμε να ζούμε, ουδέποτε διδασκόμενοι από τα παθήματα του παρελθόντος και πάντοτε πρόθυμοι να τείνουμε ευήκοα ώτα σε όσους επιμένουν να επενδύουν στη διαρκή αξία των παραμυθιών. Αγανακτήσαμε, οργιστήκαμε, απαξιώσαμε κάμποσους από αυτούς που δοξάζαμε στο παρελθόν, διχαστήκαμε, πληγωθήκαμε αλλά είμαστε και πάλι έτοιμοι, όπως φαίνεται, να επανασυνδέσουμε τον ομφάλιο λώρο με όσους και όσα πριν από λίγο απαρνιόμασταν». «Ισοπεδώσαμε τον δικομματισμό, γιατί τον θεωρήσαμε υπεύθυνο – και δικαίως εν πολλοίς – για όσα υπεστήκαμε, αλλά με την πρώτη αναλαμπή ανάσας επιστρέφουμε πλησίστιοι σε ένα νέο, ιδιότυπο, μικρομέγαλο, δικομματικό παιχνίδι εξουσίας. Γιατί, όπως αποδεικνύεται και πάλι, έχουμε μια μόνιμη απέχθεια στις αποχρώσεις, είτε πρόκειται για ιδέες είτε για πολιτική, ενώ γοητευόμαστε από τη λογική του άσπρου-μαύρου. Μας αρέσει από τη μία να ταυτιζόμαστε με κάποιον, με κάτι, και από την άλλη να έχουμε έναν εχθρό απέναντί μας στον οποίο μπορούμε να φορτώνουμε όλα τα κακά της μοίρας μας για να απεκδυόμαστε τις ευθύνες μας». Πραγματιστικός λόγος

«Μπορεί ιστορικά να έχουμε πληρώσει ακριβιά αυτή την εμμονή μεταξύ άσπρου και μαύρου. Αλλά, όπως φαίνεται, ούτε η πολιτική μας κουλτούρα ούτε η πολιτιστική μας συγκρότηση μας επιτρέπουν, στη μεγάλη πλειοψηφία τουλάχιστον, να ξεπεράσουμε τις ιδεοληψίες μας, τον φανατισμό μας και να αναζητήσουμε γέφυρες συνεννόησης, αλληλοκατανόησης, ανοχής του άλλου, του διαφορετικού. Είμαστε οπαδοί της μιας και μοναδικής αλήθειας κάθε φορά, δεν αντέχουμε ενστάσεις, κριτική, επιφυλάξεις». Νοηματικός και προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Τέλος αναφέρει πως η «δημοκρατία μπορεί πράγματι να μην έχει αδιέξοδα, όπως υποστηρίζουν συνήθως οι πολιτικοί μας ταγοί». Επειδή όμως το έργο αυτό έχει παιχθεί αρκετές φορές τα τελευταία χρόνια, καλό είναι να θυμόμαστε ότι μερικές φορές τα αδιέξοδα μεταφέρονται στην κοινωνία. Πραγματιστικός λόγος

Ο σεισμός της 7ης Σεπτεμβρίου είναι το σημείο αναφοράς του 1999, καθώς οι δονήσεις δεν

άγγιξαν μόνο τις ζωές των οικογενειών των 136 νεκρών, αλλά και την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Άλλο σημείο αναφοράς του 1999 είναι το Χρηματιστήριο, καθώς ο Γενικός Δείκτης επικέντρωσε το πάθος που οι Έλληνες παλαιότερα έδειχναν μόνο για το ποδόσφαιρο και την πολιτική. Με το κλείσιμο του χρόνου, όμως, το θέμα των εκλογών πέρασε από το παρασκήνιο της πολιτικής στο προσκήνιο. Το 2000 θα σηματοδέψουν οι εκλογές και, ίσως περισσότερο, η προεκλογική περίοδος που αρχίζει (www.in.gr).

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 9

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ:1998

ΤΙΤΛΟΣ: Μια μωβ σκιά Μαΐου

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αντίφαση

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ περιγράφει με λύπη, πόνο, οργή, απελπισία και αγανάκτηση τις καταστροφικές συνέπειες του εμφυλίου πολέμου και σε σημείο που «να μην μπορεί να ευχαριστηθεί αυτό το ευχάριστο και ηλιόλουστο πρωινό του Μαΐου μετά τον πόλεμο». Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Προσδίδει την ελπίδα του στα νέα παιδιά λέγοντας τους πως «τα αγαπά εμμέσως αναφέροντας ότι αποτελούν το μέλλον για την ελπίδα του τόπου» αλλά και εμφανίζοντας τις σεξουαλικές του προτιμήσεις. Νοηματικός λόγος

Μια μωβ σκιά Μαΐου ξάπλωσε στον τόπο. Όσα συνέβησαν στα Εξάρχεια και στη Νομική Σχολή. Και στην οδό Σκουφά και Σόλωνος, Μαυρομιχάλη και Ιπποκράτους ενόχλησαν τους Έλληνες πολίτες και αγανάκτησαν τον Τύπο ολόκληρο. Γιατί δεν τους εξολοθρεύουν και δεν τους σπάνε το κεφάλι. Γιατί δεν ρίχνουν δακρυγόνα. Και η Σύγκλητος και οι φοιτητές όλων των παρατάξεων, όλοι αγανακτισμένοι με τα τριάντα-εκατό παιδιά που δεν το βάζουν κάτω, δεν εννοούν να παραδεχτούν πως η όποια ελευθερία ανήκει μόνο στους αστυνομικούς και τους ηλικιωμένους. Που δεν μπορούν να αντιληφθούν γιατί καταδιώκονται αδιάκοπα, προπηλακίζονται ατελείωτα και συνεχώς υποχρεούνται να δέχονται εξευτελισμούς. Κι ο προπηλακισμός αρχίζει από τον δάσκαλο, τον επιστάτη του σχολείου, από τον οδηγό και τον εισπράκτορα του λεωφορείου, απ' τον καθηγητή και τον δημόσιο λειτουργό ως τον δημόσιο υπάλληλο, από τους αξιωματικούς κι εκπαιδευτές στο κέντρο κατατάξεως ως τον τυχαίο μοτοσικλετιστή της τροχαίας που θα του ζητήσει άδειες, ταυτότητες και πιστοποιητικά. Ως τον γιατρό του νοσοκομείου που θα τον πάνε σηκωτό, ύστερα από τη γροθιά του οργάνου της τάξεως. Και το γνωρίζουμε πολύ καλά (enfo.gr-Από το άρθρο του Μ. Χατζιδάκι στο «Τέταρτο», 1986).

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 10

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1999

ΤΙΤΛΟΣ: Μπεζάρ -οι δικές μου ρίζες είναι η θάλασσα συνομιλία με τον Μόρις Μπεζάρ -

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Διαπολιτισμικότητα

Ο Μωρίς Μπεζάρ (γαλλικά: *Maurice Béjart*, 1 Ιανουαρίου 1927 – 22 Νοεμβρίου 2007) ήταν Γάλλος χορευτής, χορογράφος, διευθυντής όπερας, και ιδρυτής της σχολής χορού Μπεζάρ(D/R) της Λωζάνης στην Ελβετία. Του απονεμήθηκε η Ελβετική υπηκοότητα μεταθανάτια.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Εδώ ο ποιητής κάνει μια εκ βαθέως συνομιλία και κατάθεση ψυχής στον Γάλλο φίλο του Μπεζάρ για θέματα εφ' όλης της ύλης που αφορούν τις πόλεις που γεννήθηκαν , τις πεποιθήσεις τους, τα πιστεύω τους , ανταλλάσσουν απόψεις και εμφανίζεται μια οικειότητα μεταξύ τους που οδηγεί σε μια βαθιά φιλία όπως αναφέρει ότι «ο Μπεζάρ είναι φίλος μου». Είναι αληθινός, εκφράζει τον χαρακτήρα του και την προσωπικότητα του και ακούσει με σεβασμό, θαυμασμό και συνέπεια τον Μπεζάρ. Πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 11

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1982

ΤΙΤΛΟΣ: Τα παιδιά της γαλαρίας

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αντίσταση των νέων στο φασισμό

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο Χατζιδάκις επικαλέστηκε «κομμάτι» από τον τίτλο της ταινίας «Τα Παιδιά του Παραδείσου» του Γάλλου κινηματογραφιστή Μαρσέλ Καρνέ, δανειζόμενος όμως την «ψυχή» της, δηλαδή την περίφημη εικόνα του ζωηρού, θεατρόφιλου νεαρόκοσμου που, από τις φθινές θέσεις του εξώστη, ύψωνε «αντάρτικο» -στην ουσία ενάντια στους Γερμανούς και όχι μόνο- απέναντι στα επί σκηνής τεκταινόμενα.

Τα Δεκεμβριανά δεν ήταν αντίδραση κομμουνιστών – όπως το πλαστογράφησαν οι ίδιοι κι όπως το απέδωσε η επίσημη ιστορία των φαντασμάτων. Ήταν η αγανάκτηση των παιδιών της γαλαρίας που βλέπαν τους συντρόφους τους και τα όνειρά τους στα φέρετρα, από σφαίρες που ρίζαν δοσίλογοι και φασίστες, φορώντας γαλάζιους μανδύες εθνικοφροσύνης. Και όλα αυτά τα ελληνικά αποβράσματα με την επίσημη υποστήριξη του νεαρού τότε κράτους, είχανε ένα εχθρό: την ψυχή των παιδιών της γαλαρίας. Εκατομμύρια ελληνικά παιδιά που πιστέψαν στην απελευθέρωση, αλλά βρέθηκαν ευθύς αμέσως απέναντι στον ίδιο χωροφύλακα, στο ίδιο δικαστή, στα ίδια ανάλγητα αρμόδια πρόσωπα που αντιμετώπιζαν πριν λίγα κιόλας χρόνο, όταν ακόμη υπήρχαν Γερμανοί. Και θέλησαν, πριν αποκλειστούν στη γαλαρία τους, να διαμαρτυρηθούν κραυγάζοντας για τελευταία φορά. Κι ύστερα να σωπάσουν –

σαράντα χρόνια τώρα (σαράντα χρόνια τα περιέχω μέσα μου και τα δουλεύω για να τα πω κάποια φορά).

Δοκίμιο του Μάνου Χατζιδάκι που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Το Τέταρτο» (τεύχος 3, Ιούλιος 1985).

Πραγματιστικός και νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 12

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Ο εξουσιαστής

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτική κριτική και ηγεμόνες

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Εδώ ο ποιητής αναπτύσσει και πάλι με βάση τις πολιτικές του πεποιθήσεις και απόψεις την έννοια του εξουσιαστή και πως επιδρά στο λαό, τα χαρακτηριστικά του και τις δράσεις του καθώς και τις συνέπειές αυτών για τον λαό. Αναλύει πλήρως τον χαρακτήρα του λέγοντας ότι μπροστά στην κάθε διαφαινόμενη προοπτική της απώλειας ή της έλλειψης μιας επιθυμητής για αυτόν κατάστασης, την οποία έχει αξιολογήσει σε κάποιο μέτριο ή σημαντικό βαθμό, αντιδρά (μέσα του) σε τέτοιο αρνητικό βαθμό όπου αυτή η συναισθηματική του αντίδραση σχεδόν τον συνθλίβει. Αποζητά λοιπόν κάποιες από τις πιο κάτω «δυνάμεις» (χρήμα, *κοινωνική αναγνώριση-προβολή της «δύναμης» του*, μηχανισμούς βίας όπως αστυνομίες, στρατό κλπ) όπου με την χρήση αυτών θα περνά και θα εφαρμόζεται καλύτερα η σκέψη του, η βούλησή του, η όποια επιθυμία του (στις κοινωνικές του σχέσεις) και έτσι θα απαλύνεται το βαθύτερο υπαρξιακό άγχος και αγωνία που τον διακατέχει(και πολλοί από αυτούς δεν έχουν συνείδηση ή πλήρη συνείδηση αυτής της διαταραχής τους). Άλλο σημαντικό στοιχείο του χαρακτήρα του εξουσιαστή είναι ο φοβερός *θεατρινισμός*. Και με προσωπικό «ταλέντο» αλλά και με τη βοήθεια επιστημόνων και ΜΜΕ να παίζουν ένα τρομερό θέατρο παρουσιάζοντας πάντα το μαύρο άσπρο παραπλανώντας το λαό περισσότερο και από τους ταχυδακτυλουργούς. Πραγματιστικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Τέλος ο ποιητής αναφέρει πως αν τελικά ο εξουσιαστής κατορθώσει να προκαλέσει είτε το φόβο είτε το θαυμασμό ή τον σεβασμό είτε την ελπίδα «στον υπήκοο τότε ουσιαστικά τον έχει κατανικήσει πλήρως». Νοηματικός λόγος

Για αυτό πολλοί υπήκοοι δεν μπορούν να πάρουν την απόφαση να τους εναντιωθούν. Αν όμως έβλεπαν την πραγματικότητα που είναι κρυμμένη στο βάθος τότε θα είχε αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση για την ύπαρξη της διακυβέρνησης των ανθρώπων από τη μέγιστη διαστροφή. Έτσι τους παρακινεί να ξυπνήσουν από τον λήθαργο και να δουν την πραγματικότητα.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 13

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1992

ΤΙΤΛΟΣ: Και τώρα κάτι για εμάς εδώ να πούμε!

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: πολιτική προτροπή

Αυτό το δοκίμιο είναι η αρχή του παρακάτω δοκιμίου με τον ίδιο τίτλο και τις ίδιες θεματικές ενότητες.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 14

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1994

ΤΙΤΛΟΣ: Κάτι για εμάς εδώ να πούμε II

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: πολιτική προτροπή

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής είναι φανερά πολιτικοποιημένος και αυτό φαίνεται συνεχώς στα έργα και τα δοκίμια και τον λόγο του. Στο δοκίμιο αυτό αναφέρει τις διαφωνίες που αντιμετώπιζε από τους συναδέλφους του στο έντυπο Τέταρτο εξαιτίας των διαφορετικών πολιτικών τους πεποιθήσεων και απόψεων και διότι ο καθένας άνηκε σε διαφορετικό πολιτικό χώρο. Ο ποιητής αναφέρει πως «μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές πολιτικές πεποιθήσεις και αυτό είναι φυσικό, θα πρέπει να μην εκφράζονται με αρνητικό τρόπο και να προκαλούν δυσάρεστες καταστάσεις». Προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Το νόημα που ήθελε να περάσει ο ποιητής με την τελευταία του θεματική ενότητα ήταν πως ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια «αποτελεί τον ακρογωνιαίον λίθο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο και αυτό ισχύει και για τις πολιτικές πεποιθήσεις εκτός των άλλων». Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 15

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Η πολιτική στην τέχνη και η κακή τέχνη της πολιτικής

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: πολιτική κριτική και τέχνη

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αναφέρει αρχικά κάποια γεγονότα από τα παιδικά του χρόνια που αφορούσαν πολιτικά γεγονότα και δρώμενα θέλοντας να δείξει ότι τότε πάνω στην νιότη του παρακολουθούσε και αυτός τις πολιτικές εξελίξεις και έβλεπε την τροπή τους και το πως επηρέαζαν τον κόσμο οι διάφοροι πολιτικοί αναλόγως των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων τους. Αναφέρει

επίσης πως «τα συμφέροντα πολλές φορές καμουφλάρονται με τη μάσκα της αξίας και τη ηθικής και οδηγούν σε μία μοιρολατρική παρακολούθηση των τεκταινόμενων γεγονότων με μία απάθεια και αδυναμία αλλαγής και μόνη έγνοια τα βραχυπρόθεσμα κέρδη και τα μπαλώματα». Η έλλειψη ελπίδας και ενθουσιασμού που προκύπτει από τη φράση η τέχνη του εφικτού μπορεί κάποιος να ισχυρισθεί πως οδηγεί σε απάθεια και ενισχύει τον τυχοδιωκτισμό και το συμφεροντολογικό κίνητρο ενασχόλησης με την πολιτική. Προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αυτό στο οποίο καταλήγει είναι πως η πολιτική πρέπει να ταυτίζεται με τη δημόσια, συνειδητή, υπεύθυνη και ελεύθερη κοινωνική δράση. «Η ρεαλιστική αισιοδοξία με βάση ένα όραμα μεγαλύτερο από το εφικτό μπορεί να οδηγήσει σε καλύτερα αποτελέσματα.» όπως λέει ο ίδιος. Η πολιτική μπορεί να είναι η τέχνη του εφικτού αλλά αυτό δε σημαίνει πως δεν πρέπει να είναι η τέχνη της αλλαγής, της διεκδίκησης και της ηθικά και οραματιστικά κατευθυνόμενης δράσης. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 16

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ : Το υπέρμετρο βάρος των οικονομικών μας ανησυχιών. Κρίσεις και ερωτήματα πολίτου.

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτική θέση και οικονομία

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο Χατζιδάκις αρχικά αναφέρεται στα οικονομικά μέτρα που έλαβε η τότε κυβέρνηση με σκοπό την αποφυγή της περαιτέρω κατάρρευσης της οικονομίας της χώρας. Παρατηρείται μια ανησυχία ως πολίτης αυτής της χώρας αν και δεν είναι το αντικείμενο του να εκφράζει την ανησυχία του ως απλός πολίτης όπως οι υπόλοιποι. Αναφέρει πως «με βάση την κατάσταση που επικρατούσε η τότε ελληνική κυβέρνηση έκανε καλώς να λάβει αυτά τα μέτρα.» Στην προσπάθεια της να εξισορροπήσει την οικονομική αστάθεια που προέκυψε από την κρίση και τις χρόνιες δομικές παθογένειες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Συνεχίζει πως η ελληνική βουλή στην πλειοψηφία της συνέχισαν να ακολουθούν τις νεοφιλελεύθερες αντιλήψεις για τη διαχείριση της οικονομίας. Επομένως συνέχισαν να προσπαθούν να εκσυγχρονίσουν το παλιό κρατικίστικο και οικογενειοκρατικό μοντέλο εφαρμόζοντας νεοφιλελεύθερες πολιτικές. Αυτό όμως τελικά μετέτρεψε την οικονομική κρίση σε κοινωνική κρίση. Πραγματιστικός πολιτικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο τέλος παραθέτει πως «αν δεν γίνει κάποια αλλαγή του πολιτικού σκηνικού από τον λαό, ο ίδιος θα επωμιστεί τις αρνητικές συνέπειες από την κακοδιαχείριση της πολιτικής εξουσίας». Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 17

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Πολιτικές τελετουργίες ή το τραπέζι του Ινδιάνου

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Μεταφορική πολιτική θέση για τις επετείους

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: «Ως σκεπτόμενος Έλληνας με εθνικό φρόνιμα αναφέρει την απαξίωση και υποκρισία έχουν καταντήσει αυτές οι εθνικές εορτές που αντί να τιμούν, εξευτελίζουν και συχνά ατιμάζουν τους προγόνους, από την πολιτική ηγεσία.» έτσι ξεκινάει το δοκίμιο. Γι' αυτό μάλλον πρέπει να αλλάξουμε τον τρόπο που τιμούμε τη μνήμη τους. Αναφέρει πως επικαλούνται την θυσία των προγόνων, αλλά στην ουσία χρησιμοποιούν τις εθνικές επετείους για δικούς τους σκοπούς αμαυρώνοντας την ουσία και προπαντός την θυσία των προγόνων. Νοηματικός προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρεται στην χούντα όπου υπήρχαν άτομα τα οποία επέζησαν από τα γεγονότα της 17ης Νοεμβρίου. Τάσσεται ξεκάθαρα απέναντι στην χούντα, αλλά θεωρεί πως από την στιγμή που υπήρχαν επιζήσαντες όφειλαν να βγουν εκείνη την ημέρα και να αποθέσουν φόρο τιμής για εκείνους που είχαν χαθεί οριστικά σε εκείνο το επεισόδιο. Αναφέρεται στους πολιτικούς με απέχθεια και μίσος, θυμό και οργή για τον τρόπο που χρησιμοποιούν τις εθνικές επετείους χάνοντας το αληθινό νόημά τους. Τέλος αναφέρει ξεκάθαρα ότι «νιώθει αηδία σχετικά με την επέτειο του Πολυτεχνείου» περνώντας 12 χρόνια μετά εξιστορώντας μια τραγική ιστορία για την δολοφονία ενός αγοριού 15 χρονών από έναν αστυνομικό όντας επικίνδυνος αναρχικός. Η Εξέγερση του Πολυτεχνείου το Νοέμβριο του 1973 ήταν η κορυφαία αντιδικτατορική εκδήλωση και ουσιαστικά προανήγγειλε την πτώση της Χούντας των Συνταγματαρχών, η οποία από τις 21 Απριλίου 1967 είχε επιβάλλει καθεστώς στυγνής δικτατορίας στη χώρα.

Η αντίστροφη μέτρηση ξεκίνησε στις 14 Φεβρουαρίου 1973, όταν ξεσηκώθηκαν οι φοιτητές της Αθήνας και συγκεντρώθηκαν στο Πολυτεχνείο. Ζητούσαν την κατάργηση του Ν.1347, ο οποίος προέβλεπε την υποχρεωτική στράτευση όσων ανέπτυσαν συνδικαλιστική δράση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους. Η αστυνομία, παραβιάζοντας το πανεπιστημιακό άσυλο, εισήλθε στο χώρο του ιδρύματος, συνέλαβε 11 φοιτητές και τους παρέπεμψε σε δίκη με την κατηγορία της «περιύβρισης αρχής». Οι 8 καταδικάστηκαν σε διάφορες ποινές, ενώ περίπου 100 άλλοι αναγκάστηκαν να διακόψουν τις σπουδές τους και να ντυθούν στο χακί. Προπαγανδιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 18

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ : Η λιποθυμία των λέξεων πάνω σε πέντε γραμμές

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Μεταφορική φράση για την μουσική και τα τραγούδια

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής επιθυμεί να εκφράσει το πως οι λέξεις μπορούν να αποτυπωθούν δημιουργώντας μουσική, ένα από τα πάθη του η τέχνη για την μουσική. Στο δοκίμιο αυτό καταθέτει την ψυχή του, τα συναισθήματά του, χρωματίζει την άποψή του για την μουσική με τα λόγια και τις λέξεις που χρησιμοποιεί. Φαίνεται η συγκίνησή του έντονα και η αγάπη του για την μουσική που αναφέρει και ποιήματα μέσα που δηλώνουν «τον έρωτα και την αγάπη». Έτσι παρομοιάζει τα συναισθήματα του για την μουσική, χρησιμοποιώντας το αρχικό γράμμα όταν γράφει την λέξη με κεφαλαίο για να δείξει τι σημαίνει γι αυτόν και πόσο πολύτιμη, μοναδική και ανεκτίμητη είναι γι αυτόν. Αναφέρει επίσης τον συγγραφέα Ζιντ ο οποίος ήταν ομοφυλόφιλος παραθέτοντας εμμέσως και εδώ την σεξουαλική του ταυτότητα. Νοηματικός λόγος,

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο τέλος αναφέρει με αρμονία και ειρήνη πως «οι λέξεις ταιριάζουν με τις νότες της μουσικής δίνοντας ένα τέλειο και ισορροπημένο αποτέλεσμα» που εκφράζει τον ίδιο απερίγραπτα. Πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 19

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1986

ΤΙΤΛΟΣ: Αναρχικός: Ένας μύθος σύγχρονης καταδίωξης

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτική θέση αποδόμησης

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αναφέρει πως η νεολαία συντηρητικών αποχρώσεων, με το άγχος της επαγγελματικής αποκατάστασης, επιφυλακτική απέναντι στα κόμματα δυσκολεύεται να πεισθεί από τους εκφραστές και διαχειριστές της πολιτικής εξουσίας. Παράλληλα, όπως λέει ο ίδιος «η νεολαία «φλερτάρει» περισσότερο με τις παραδοσιακές κοινωνικές αξίες, την προσωπική ελευθερία και την ελεύθερη αγορά». Η εκλογική της διάθεση προκαλεί σύγχυση στα επικοινωνιακά επιτελεία, διότι οι περισσότεροι νέοι στερούνται σαφούς ιδεολογικής κατεύθυνσης, με αποτέλεσμα να δημιουργούν διακομματική κινητικότητα. Επίσης αναφέρεται στην πολιτικοποίηση των νέων η οποία δεν επιτυγχάνεται μέσω της κομματικοποίησης. Και ο συνδικαλισμός δεν ασκείται μέσω βεβήλωσης της πιο ιερής διαδικασίας της δημοκρατίας, της εκλογής. Αλλά φαίνεται ότι τα οι κομματικοί ινστρουχτορες δεν διδάσκουν δημοκρατία στα κομματικά σεμινάρια. Εμπεδώνουν μίσος στις νεανικές καρδιές και εμβολιάζουν φανατισμό. Προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Καλεί να γίνει μια «αφύπνιση της παύσης του δηλητηριασμού της νεολαίας από τις κομματικές στάσεις» ως έκκληση για το συμφέρον αυτού του τόπου.

Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 20

- **ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Ο Νίκος Γκάτσος- ένας πολύ αυστηρός φίλος

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: κοινωνική αξία φιλίας

Ο Νίκος Γκάτσος γεννήθηκε στην Ασέα Αρκαδίας από τους αγρότες Γεώργιο Γκάτσο και Βασιλική Βασιλοπούλου. Σε ηλικία πέντε ετών έμεινε ορφανός από πατέρα, ο οποίος, από τους πρώτους μετανάστες στην Αμερική, πέθανε στο πλοίο και τον πέταξαν στον Ατλαντικό.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Το δοκίμιο αυτό είναι μια συνέντευξη του ποιητή σχετικά με τον Γκάτσο. Πρόκειται για μια , αναλυτική συνέντευξη στην οποία ο ποιητής αναφέρεται στον φίλο του ως αυστηρό, αλλά αναλύει λεπτομερώς τον χαρακτήρα, τόσο στην καθημερινότητα του όσο και μέσα από τα έργα του, αναλύει τη σχέση που είχαν αυτοί ως φίλοι αναφέροντας ο «φίλος μου ο Γκάτσος» περιγράφει με σεβασμό, σοβαρότητα, ενθουσιασμό και αξιοπρέπεια τα έργα του και το νόημα αυτών με πρώτη την Αμοργό και τα συγκρίνει και με άλλους όπως τον Εμπειρικό. Παρουσιάζει πληθωρικό λόγο στην περιγραφή του για τον Γκάτσο καθώς αναλύει τις πτυχές του χαρακτήρα του. Νοηματικός και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 21

- **ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Ψηφιδωτό, Μαρτίου 86

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτικές θέσεις

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Στο δοκίμιο αυτό ο ποιητής αναφέρει διάφορα αποσπάσματα που έχει γράψει για το περιοδικό *Τέταρτο*. Αναφέρει πως θα συγγράψει σε ένα ακόμη τεύχος και μετά τελειώνει λέγοντας ειρωνικά πως «θα δώσει την χαρά στα αντίπαλα και ανταγωνιστικά έντυπα την χαρά να αποσυρθεί για να συνεχίσουν την μάχη προς την δημοσιότητα». Στην συνέχεια αναφέρει αποσπάσματα που έχει καταγράψει προφανώς στο έντυπο αυτό, όπως για την επίσκεψη του τότε πρόεδρου της Αιτής στην Γαλλία για μια οικονομική συμφωνία. Επίσης αναφέρει και το θέμα της Κύπρου, το οποίο είχε ανοιχτεί ξανά εκείνη την περίοδο προσπαθώντας να βρεθεί μια λύση. Στην συνέχεια αναφέρει τους κομμουνιστές αναφέροντας την κατάσταση στην Ρωσία μετά τον Ρούσβελτ. Τέλος αναφέρεται και στο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, αναφέροντας την δική του κρίση σχετικά με την διεξαγωγή του συνεδρίου αυτού και εκφράζει και τις προσδοκίες που ανέμενε από αυτό το

συνέδριο. Πραγματιστικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ήθελε εμμέσως να εκφράσει κάτι και σε σχέση με τα γεγονότα που παρέθεσε παραπάνω με μεταφορική και αλληγορική εξήγηση. Πραγματιστικός και νοηματικός λόγος. Το *Τέταρτο* του Μάνου Χατζιδάκι: Μάιος 1985 – Μάρτιος 1986

Το *Τέταρτο* του Μάνου Χατζιδάκι, που εκείνος το έβλεπε σαν συνέχεια της περιπέτειας του Τρίτου Προγράμματος της Ραδιοφωνίας – και που δεν ήταν παρά μια γιορτή της πολυφωνίας, μια ευτυχισμένη συγκυρία που διάνοιγε πεδία αυτογνωσίας και ελευθερίας.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 22

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1985

ΤΙΤΛΟΣ : Οι άτεγκτοι

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Υπέρ δικαστών

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Για να ξεκαθαρίσει τη θέση του αναφέρει πως «δεν θα αναφέρει και δεν θα ασχοληθεί με τις λειτουργίες της Δικαιοσύνης διότι δεν έχει πρόθεση να το κάνει αλλά και δεν είναι αρμόδιος». Αυτό δείχνει πως γνωρίζει καλά ότι δεν είναι γνώστης των κανόνων και των νόμων που διέπουν αυτή την εξουσία μη θέλοντας να προκαλέσει. αναφέρει εμμέσως πως στην εξουσία αυτή υπάρχουν και άτομα τα οποία την υπηρετούν με αγνούς σκοπούς και καθαρότητα. Αυτό εμμέσως δείχνει πως πιστεύει ως εξουσία η δικαιοσύνη είναι διεφθαρμένη. Και ξεκινάει να αναφέρεται στους λεγόμενους άτεγκτους δικαστές περιγράφοντας ποιοι είναι, πως συμπεριφέρονται, τι τους χαρακτηρίζει συγκεκριμενοποιώντας τον λόγο του στον δικαστή Παπακαρυά. *Μετά το θόρυβο από την έκθεση Παπακαρυά-Πολυδιάστατη η κρίση στη Δικαιοσύνη-Ελευθεροτυπία, 23 Σεπτεμβρίου 1982- Ο σάλος, που έχει προκαλέσει η έκθεση του πρώην αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Α. Παπακαρυά, σχετικά με κρούσματα διαφθοράς στη Δικαιοσύνη, έχει προκαλέσει το ζωηρό ενδιαφέρον της κοινής γνώμης προς πολλές κατευθύνσεις.*

Αναφέρει το ιστορικό του δικαστή αυτού και των κατορθωμάτων του επί χούντας δείχνοντας και με τον λόγο που χρησιμοποιεί πως δεν τον έχει και σε μεγάλη υπόληψη, αναλύοντας όλες τις άδικες αποφάσεις που έλαβε και τις άδικες πράξεις στις οποίες μετέβει ο δικαστής αυτός για να δικαιολογήσει το επίθετο που του έδωσε. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Τέλος αναφέρει «πως τέτοιοι άνθρωποι άτεγκτοι όπως ο συγκεκριμένος δικαστής υπάρχουν παντού και ο λαός θα τους συναντά συνέχεια που με το γράμμα του νόμου δρουν αδικώς ειρωνικά μιλούμενος». Προπαγανδιστικός νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 23

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Αντι-αναμνήσεις

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αποδόμηση της επετειακής μνήμης

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αναφέρει με λύπη και αρνητικό συναίσθημα την αναμνησιολογία διότι του θυμίζει μνημόσυνο. Περιγράφει πως «δεν μπορεί να ανακαλεί στην μνήμη του άσχημα πράγματα διότι τα απεχθάνεται». Αναφέρει ξεκάθαρα ότι δεν επιθυμεί να σκέφτεται αρνητικά με τις κακές αναμνήσεις. Δεν αναφέρει συγκεκριμένα κάτι στην αρχή για το ποιες κακές αναμνήσεις δεν επιθυμεί να ανακαλεί. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια του δοκιμίου αναφέρει καταδηλωτικά πως «δεν επιθυμεί να ανακαλεί κακές αναμνήσεις σχετικά με τον θάνατο του Κουν παραθέτοντας πως του αρέσει απλά να τον θυμάται μόνο όπως ήταν ζωντανός και τα έργα του εν ζωή.» Αυτές οι καλές αναμνήσεις θέλει να κρατήσει και του προκαλούν ένα θετικό συναίσθημα σχετικά με τον Κουν και την ζωή του εξυψώνει τον Κουν αναφέροντας πως αν και είναι λυπηρό συναίσθημα ο θάνατός του αλλά αυτός προτιμάει απλά να τον θυμάται εν ζωή αλλά παρόλα αυτά είναι ένας νεκρός ο οποίος δεν ξεχνιέται και μετά τον θάνατό του λόγω του μεγαλείου του χαρακτήρα και του έργου του. Δείχνει θαυμασμό και νοσταλγία και απλά ότι θα τον αναπολεί με αναμνήσεις από τα έργα του. Νοηματικός πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 24

- ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Για τον Νίκο Γκάτσο

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Κοινωνική αξία της φιλίας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Η θεματική αυτή ενότητα ξεκινάει με την φράση «είναι τιμή για μένα η πρόσκληση να προλογίσω τη σημερινή βράβευση του Νίκου Γκάτσου από τον Δήμαρχο Αθηνών». Λόγος για βράβευση. Ο Χατζηδάκης δείχνει σεβασμό για τον συνάδελφό που θα βραβευόταν. Στην συνέχεια επεξηγεί το λόγο της βράβευσης, αναφέροντας και άλλους σημαντικούς και ποιοτικούς ανθρώπους των Τεχνών και των Γραμμάτων εκείνης της εποχής. Για να δείξει μάλιστα πόσο τεράστιες προσωπικότητες ήταν οι άνθρωποι αυτοί αναφέρει πως «είναι δύσκολο να τους περιγράψει και να πει έστω και δυο λόγια για αυτούς που και με την αναφορά και μόνο των ονομάτων τους φτάνει.» Τους θεωρεί όλους φίλους του δείχνοντας πως είναι ο κύκλος του και με αυτούς συναναστρέφεται χωρίς να κλέψει τη δόξα και το ταλέντο τους. Ειδικότερα αναφέρει πως έχει

επηρεαστεί από όλους και τόσο ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα του έχουν στοιχεία από την ζωή και τον χαρακτήρα τους. Ουσιαστικά τους αποκαλεί δασκάλους που έτσι παραδέχεται ότι είναι μικρός μπροστά σε αυτούς. Νοηματικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο δεύτερο μέρος κάνει αναφορά στον λαό αναφέροντας «πως είναι άνθρωποι με ένστικτο και συνήθειες περίεργες και είναι δύσκολο να τους κατακτήσεις». Για να γίνει αυτό θα πρέπει να νιώσουν ότι είσαι οδηγητής τους. Τότε ναι σε αποδέχονται με την αφέλεια που έχουν να θεωρούν δικό τους ότι τους παρουσιάζεται. Ειδικότερα οι ποιητές όπως αναφέρει ο Χατζηδάκης είναι εκείνοι που ο λαός τους θεωρεί οδηγητές του. Προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Στο τρίτο μέρος του δοκιμίου ο ποιητής περιγράφει τους ποιητές και τα χαρακτηριστικά τους. «Αναφέρει πως οι αληθινοί ποιητές δεν επιβάλλονται από κανέναν». Αλλά τους ανακαλύπτουν με διαφορετικό τρόπο διότι ανήκουν σε διαφορετικό κόσμο και έτσι φαίνονται στον απλό λαό. Επίσης αναφέρει και την φράση που του είχε πει κάποτε ένας δημοσιογράφος «Σκεφτείτε μια χώρα που δεν γνωρίζει τους ποιητές της». Και αναφέρει ξανά τον Γκάτσο πως δυστυχώς ο ποιητής αυτός έγινε πιο διάσημος με την βράβευσή του στο λαό διότι μέχρι τότε ήταν στην αφάνεια. Παρά το ότι έγραψε ένα μόνο ποίημα είναι διάσημο αλλά άγνωστο και με την βράβευση ο ποιητής την θεωρεί αιτία αναγνώρισης του Γκάτσου και για την νεότερη ελληνική γενιά. Περιγράφει το περιεχόμενο του ποιήματος ως ατόφιο χρυσάφι διότι αναφέρεται σε περιστατικά της νεοελληνικής Ιστορίας. Μπορεί να μην είχε μεγάλο σε υλικό έργο αλλά ο ποιητής δικαιολογεί την βράβευση του λόγω ότι κινητοποίησε την νεοελληνική ευαισθησία διδάσκοντας να ζεις με επάρκεια αλλά να ζεις χωρίς να σπαταλάς τη ζωή σου και γι αυτό του αξίζει το μετάλλιο αυτό. Θέλει να δικαιώσει και το δικό του έργο μέσα από τον σχολιασμό του έργου του Γκάτσου προσπαθώντας να μεταδώσει πως αυτό που είναι η επιτυχία σε έναν ποιητή δεν είναι μόνο η αναγνωσιμότητα και η αποδοχή από τον λαό αλλά και η αποκωδικοποίηση του λόγου του. Έτσι θα είναι γνωστός και στο πέρας των χρόνων από τον λαό. Ο Γκάτσος ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη μετάφραση θεατρικών έργων, κυρίως για λογαριασμό του Εθνικού Θεάτρου, του Θεάτρου Τέχνης και του Λαϊκού Θεάτρου. Αφορμή υπήρξε το έργο *Ματωμένος γάμος* του Ισπανού ποιητή Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα, που το μετέφρασε το 1943, εκδόθηκε από τον Ίκαρο το 1945 και ανέβηκε από τον Κάρολο Κουν στο Θέατρο Τέχνης το 1948. Μετέφρασε δύο ακόμη θεατρικά έργα του Λόρκα, *Το σπίτι της Μπερνάρντα Άλμπα* (1954) και *Ο Περλιμπλίν και η Μπελίσα* (1959), και όλα μαζί με τις μεταφράσεις των ποιημάτων *Θρήνος για τον Ιγνάθιο Σάντσειθ Μεχίας* και *Παραλογή του μισούπνου* από το 1990 και μετά εκδίδονται συγκεντρωμένα στον τόμο: Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα, *Θέατρο και ποίηση*, απόδοση Νίκου Γκάτσου. Μετέφρασε, επίσης, επτά μονόπρακτα του Τένεσσι Ούιλιαμς (1955-59), τη *Φουέντε Οβεχούνα* του Λόπε δε Βέγα(1959), τον *Ιώβ* του Άρτσιμπαλντ Μακ Λης(1959), τον *Πατέρα* του Αυγούστου Στρίντμπεργκ (1962), το *Ταξίδι μιας μεγάλης μέρας μέσα στη νύχτα* του Ευγένιου

Ο'Νηλ(1965) και άλλα που εκδίδονται σταδιακά από τις Εκδόσεις Πατάκη. Παράλληλα και για βιοποριστικούς λόγους συνεργάστηκε με την «Αγγλοελληνική Επιθεώρηση» ως μεταφραστής και με την Ελληνική Ραδιοφωνία ως μεταφραστής, διασκευαστής και ραδιοσκηνοθέτης., Νοηματικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 25

• ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1985

ΤΙΤΛΟΣ: Για την Μάτση Χατζηλαζάρου

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της ποίησης

Η Μάτση Χατζηλαζάρου (Μαρία–Λουκία Χατζηλαζάρου Θεσσαλονίκη, 17 Ιανουαρίου 1914 - Αθήνα, 16 Ιουνίου 1987) εμφανίζεται με την πρώτη της συλλογή το 1944 (Μάης, Ιούνης και Νοέμβρης) υπογράφοντας ως Μάτση Ανδρέου. Άλλα έργα της είναι: *Δύο διαφορετικά ποιήματα, Κρυφοχώρι, Τα λόγια έχουν κρόσσια, Εκεί-πέρα εδώ*, -με την αφιέρωση στον Αντρέα- *7Χ3, εφτά γραπτά στα ελληνικά*. Η θυελλώδης σχέση της με τον Ανδρέα Εμπειρικό κι ο γάμος της μαζί του (τρίτος για εκείνη), ο έντονος ερωτικός δεσμός της με τον ποιητή Ανδρέα Καμπά, τον Βιλατό και τον Καστοριάδη, υποδεικνύουν μια παράφορη φύση που καθοδηγείται από την επιθυμία, σημειώνει η Λαμπρίνα Μαραγκού (2016), η οποία εμπνέεται από τη Χατζηλαζάρου και την περιπετειώδη ζωή της και προσεγγίζει ερμηνευτικά, με οξυδέρκεια, ευαισθησία και γνώση το έργο της ποιήτριας.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Το δοκίμιό ξεκινάει με την φράση ότι «δεν ξέρει να αναλύει τους ποιητές», δείχνοντας σεβασμό και ταπεινοφροσύνη για την προσωπικότητα και το μεγαλείο της ποιήτριας. Και ξεκινάει να αναλύει τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα της ποιήτριας αυτής. Στην συνέχεια συνέδεε τον λόγο του με ένα από τα ποιήματά της δείχνοντας έτσι τον θαυμασμό του για την ποίησή της και τιμώντας την με την αναφορά τους. Εκτός από τον χαρακτήρα της εκθείαζε και την εξωτερική της εμφάνιση και αυτό δείχνει αντικειμενικά πως ήταν ελκυστική και όμορφη ακόμη και για αυτόν που είχε εκφράσει επανειλημμένα της σεξουαλικές του επιλογές. Νονός της έγινε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ της Ελλάδας. Στα πρώτα της χρόνια εγκαταστάθηκε στη Γαλλία μαζί με την οικογένειά της, για να επιστρέψουν στη συμπρωτεύουσα το 1919. Τα επόμενα χρόνια έζησε στην Αθήνα και σε ηλικία 17 ετών παντρεύτηκε το Βαυαρό Καρλ Σούρμαν, με τον οποίο χώρισε το 1936. Ακολούθησε ένας δεύτερος γάμος, που δεν είχε επιτυχία και το 1939-1943 ήταν σύζυγος του ποιητή Ανδρέα Εμπειρικού. Αργότερα έζησε στο Παρίσι και εργάστηκε στον ΕΟΤ, στην Αθήνα ως το 1964. Εκεί πέθανε το 1987, έχοντας εργαστεί και στην υπηρεσία δημοσίων σχέσεων της Εμπορικής

Τράπεζας. Στα γράμματα έκανε την πρώτη της εμφάνιση στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '40 με το ψευδώνυμο Μάτση Ανδρέου. Η πρώτη της ποιητική συλλογή "Μάης, Ιούνης και Νοέμβρης" κυκλοφόρησε το 1944. Πραγματιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο ποιητής αφού περιέγραψε τόσο την προσωπικότητά της, τον χαρακτήρα της ως γυναίκα και τον ποιητικό της λόγο με σεβασμό, ενθουσιασμό και αξιοπρέπεια και αφού για να την τιμήσει παρέθεσε και κάποια από τα ποιήματά της στο δοκίμιο, καταλήγει με μια φράση απευθυνόμενος σε πρώτο ενικό προς αυτή πως ήταν τόσο το μεγαλείο της που η ταπεινότητα του «δεν μπόρεσε να φτάσει ούτε στο τόσο και έτσι θα μείνει στα όνειρά του πλασμένη με τον δικό του τρόπο». Νοηματικός, λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 26

- **ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1982

ΤΙΤΛΟΣ: Για την 13η επέτειο της αποκατάστασης της Δημοκρατίας

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της δημοκρατίας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Κάνει αναφορά «για τα 13 χρόνια που πέρασαν μετά από την πτώση της Χούντας και την ανάληψη της κυβέρνησης της χώρας από τον Καραμανλή». Και εδώ στο δοκίμιο αυτό φαίνεται η πολιτικοποίησή του και οι πολιτικές του πεποιθήσεις. Είναι αντίθετος με την Χούντα όπως φαίνεται αλλά δεν υποστηρίζει και τον Καραμανλή κάνοντας σχολιασμό του τρόπου υποδοχής του από τον λαό ως σωτήρα εμμέσως ειρωνικά αναφέροντας της. Προπαγανδιστικός πολιτικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο τέλος αναφέρει πως «τελικά ο λαός μπορεί να νομίζει πως αυτός είναι εκείνος που επιλέγει την πολιτική εξουσία και ότι η πολιτική εξουσία υποστηρίζει στο έπακρο το λαό αλλά αυτό δεν ισχύει επειδή αν γινόταν αυτό πάντα με βάση τον ποιητή δεν θα άντεχε η Χούντα ούτε μέρες και όχι 4 χρόνια» λέγοντας πως ουσιαστικά «κουμάντο κάνουν οι πολιτικοί και όχι ο λαός αυτός κάθε αυτός». Προπαγανδιστικός, και νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 27

- **ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1994

ΤΙΤΛΟΣ: Για τον Οδυσσέα Ελύτη

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της ποίησης

Ο πρώτος συνθέτης που μελοποίησε Ελύτη ήταν ο Μάνος Χατζιδάκης. Στις 2 Φεβρουαρίου

1959, ο Χατζιδάκης θα παρουσίαζε ζωντανή την μουσική που είχε γράψει για το ανέβασμα του *Κύκλου με την κιμωλία* του Μπρεχτ σε απόδοση Οδυσσέα Ελύτη από το Θέατρο Τέχνης. Σε αυτήν την συναυλία ο ίδιος έπαιξε πιάνο και ο Γιώργος Μούτσιος ερμήνευε τέσσερα τραγούδια, που αργότερα κυκλοφόρησαν σε δίσκο 45 στροφών.

Όσοι συνδέουν την ποιητική του με την υπερρεαλιστική γραφή – κι αυτή η χονδρική ταξινόμηση συναντάται συχνά, ιδιαίτερα στην Εκπαίδευση – δε φαίνεται να αγνοούν ότι ο Ελύτης δεν ανήκει, με την αυστηρή έννοια του όρου, στους εκπροσώπους του υπερρεαλισμού. Πάνω σ' αυτό, ας θυμηθούμε ότι ο ποιητής είχε μια σύντομη θητεία στον υπερρεαλισμό (στα χρόνια 1935-1938), μίλησε γι' αυτόν με ενθουσιασμό στα πρώτα του θεωρητικά κείμενα, αναφέρθηκε, όπως είδαμε, στην εξαιρετικά γόνιμη και απελευθερωτική επίδραση που άσκησε το υπερρεαλιστικό κίνημα στον ίδιο και στη γενιά του, αλλά δεν ενσωματώθηκε. Ήδη από το 1939 πέρασε στη μεταυπερρεαλιστική φάση, στην οποία ανήκει το μεγαλύτερο μέρος του ποιητικού του έργου, από τη Θητεία του καλοκαιριού (τελευταία συλλογή στο συγκεντρωτικό τόμο *Προσανατολισμοί*) ως τη συλλογή *Δυτικά της λύπης* και τις μετά θάνατον δημοσιευμένες συλλογές. Ο Ελύτης δεν έγραψε ούτε ένα αμιγώς υπερρεαλιστικό ποίημα. Μόλις ένα μικρό μέρος του νεανικού του έργου, οι ενότητες "Διόνυσος", "Οι κλεψύδρες του αγνώστου", "Η συναυλία των γυακίνθων" από τους *Προσανατολισμούς*, περιλαμβάνουν κείμενα όχι ακριβώς υπερρεαλιστικά, αλλά που θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν κατά περίπτωση, "σπουδές" υπερρεαλιστικής έμπνευσης ή δέσμες υπερρεαλιστικής εικονοπλασίας. Γιατί ούτε σ' αυτά διαπιστώνονται τα διακριτικά γνωρίσματα του υπερρεαλισμού: στοχευμένη εφαρμογή της τεχνικής του "αντικειμενικού τυχαίου", συστηματική προτίμηση στις αντιφατικές και λογικά ασυμβίβαστες συζεύξεις, συνειδητή επιδίωξη της μη-σημασίας, κατάργηση του θέματος, απεμπόληση του αισθητικού κριτηρίου .

Είναι ωστόσο σημαντικά και αξιοσπούδαστα κείμενα, γιατί αντιπροσωπεύουν - και μαρτυρούν - τη φάση της δημιουργικής μαθητείας του ποιητή στον υπερρεαλισμό, όπου αναμετριέται το "ήθος" της ελληνικής γλώσσας και κουλτούρας με τα ανατρεπτικά μηνύματα και τις αποδομητικές πρακτικές της ευρωπαϊκής ποιητικής πρωτοπορίας, ενσωματώνοντας τα ομόλογα στοιχεία, συνθέτοντας τα διάφορα αλλά συμβατά και απορρίπτοντας ό,τι είναι αλλότριο προς το ελληνικό μέτρο. Απ' αυτή τη ζύμωση αναδύεται και συγκροτείται στα επόμενα έργα μια τολμηρή ποιητική έκφραση, διαυγής μέσα στην αιγιματικότητα της, εναρμονική στην αντισυμβατικότητα της, οικουμενική στην εντοπιότητά της: η ελληνική νεωτερική ποίηση. Η σύνθεση αυτή αποκρυσταλλώνεται σε μια – επικοινωνίσιμη και γι' αυτό μετα-υπερρεαλιστική – ποιητική μυθολογία, που μεταγράφει τη γεωπολιτισμική ιδιομορφία του ελληνικού χώρου και παραπέμπει σε μια συνεπή κοσμολογία και ανθρωπολογία, που εκφράζει την πνευματικότητα της ελληνικής παράδοσης και την αξιολογία του ελληνικού πολιτισμικού προτύπου· ενός προτύπου που υλοποιεί το επόμενο, το μετά την ανατροπή βήμα: μια εναλλακτική λύση, η οποία ανταποκρίνεται στα

αιτήματα της ευρωπαϊκής πρωτοπορίας (Εταιρεία Κρητικών Σπουδών, 2012).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής θέλοντας να εξυψώσει και να αναδείξει πόσο σημαντικός, ποιοτικός και μεγάλος με την έννοια του ποιητικού του έργου ήταν όπως αναφέρει και ίδιος ότι «ο Ελύτης παραθέτει τα πιο καλύτερα και πιο δημοφιλή του ποιήματα και αυτά που μελοποίησε ο ίδιος αναδεικνύοντας το ποιητικό ταλέντο με τον σχολιασμό αυτών». Παραθέτει ένα ένα και αφού τα σχολιάζει αναλυτικά αλληγορικά δείχνει ότι θαυμάζει αυτόν τον ποιητή έχοντας την τιμή να μελοποιήσει κάποια από αυτά τα ποιήματα τα οποία δεν είναι τυχαία. Ήταν ποιήματα τα οποία τον εξέφραζαν και μιλούσαν στην ψυχή και την ψυχосύνθεσή του και γι αυτό τα επέλεξε για μελοποίηση.

Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Όπως παρατηρείται παραθέτει ολόκληρα τα ποιήματα του ποιητή. Αυτό δείχνει σεβασμό, θαυμασμό και δέος. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 28

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ: Ο λόγος για τους Έλληνες νέους του 88

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ο θαυμασμός για τους νέους

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής στο δοκίμιο αυτό ξεκινάει με έναν αληθινό λόγο στο πρώτο ενικό εκφράζοντας τον τρόπο ζωής του και περιγράφοντας τον χαρακτήρα του. Αναφέρει πως «τολμά να εκφράζεται ελεύθερα και κανείς δεν μπορεί να τον κάνει να σωπάσει άσχετα να τον αποκαλούν εθνικό υβριστή» αναφέροντας ειρωνικά πως όλα τα καλά στον τόπο αυτό έχουν την τάση να παίρνουν τον τίτλο του εθνικού. Αναφέρει επίσης γιατί αρνήθηκε μια θέση τον τύπο διότι ήθελε να τον χαρακτηρίσουν γραφικό, θεωρούσε ότι αν εργαζόταν είτε σε εφημερίδα είτε σε ραδιόφωνο τότε δεν θα μπορούσε να εκφραστεί όπως ήθελε εκείνος. Λάτρευε την ελευθερία λόγου και αυτό φαίνεται στο έργο του. Προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια αναφέρει κάποιους από τους γνωστούς του και φίλους του που ο τύπος με αυτά που έγραφε κατάφερε να σπιλώσει το όνομά τους, να τους κακολογήσει. Η οργή του είναι τόση μεγάλη για τον τύπο που αναφέρει χαρακτηριστικά πως για τον ζωγράφο Τσαρούχη ο τύπος ζητούσε μεταφορικά του κεφάλι του επί πινάκι. Κάνει αναφορά και στην κρατική εξουσία η οποία είναι όπως αναφέρει πως «μια από τις εξουσίες ενός τόπου μαζί με την εξουσία του τύπου». Χαρακτηριστικά αναφέρει πως η κρατική εξουσία υποστηρίζει και προστατεύει αυτούς που την υποστηρίζουν και καταδιώκει αυτούς που δεν την υποστηρίζουν, αντιτίθεται στις απόψεις και τις πράξεις της και δεν κάνουν τα θελήματά της. Εδώ ξεκάθαρα δείχνει τον φιλελεύθερο εαυτό του, την δυναμικότητά του, την υποστήριξη των πιστεύω του χωρίς να φοβάται να εκφραστεί ελεύθερα,

λέγοντας τα πράγματα με το όνομά τους. Επίσης φαίνεται η απέχθειά του και η διαφωνία με την ιδεολογία τόσο του Κομμουνιστικού κόμματος αλλά και της δικτατορίας εκσφενδονίζοντας σκληρές και γεμάτες θυμός και οργή φράσεις για αυτές τις πολιτικές στάσεις δείχνοντας πόσο υποκρισία, αυθαιρεσία και λασπολογία μπορεί να επιτύχει η κρατική εξουσία και να ευνοεί στο τέλος μόνο τους υποστηρικτές της. Με αυτές τις δηλώσεις επιβεβαιώνει την πολιτικοποιημένη του ταυτότητα αλλά και τις απόψεις του για το πολιτικό σκηνικό της χώρας. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Στο τέλος κάνει αναφορά πως ο λαός είναι αυτός ο οποίος κληρονομεί την κάθε πολιτική στάση και αναλόγως της βούλησης του λαού θα διαμορφώνεται αναλόγως και η πολιτική της χώρας. Δεν κάνει ξεκάθαρη αναφορά στους νέους όπως κάνει στον τίτλο του αλλά αναφέρεται εμμέσως σε αυτούς στην τελευταία παράγραφο λέγοντας την λέξη «κληρονομία». Η κληρονομιά ενός τόπου είναι η νεολαία και αυτή έχει στο χέρι της το κλειδί για την αλλαγή της μοίρας του λαού. Πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 29

- ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1984

ΤΙΤΛΟΣ: Για την ευπρέπεια και την αξιοπρέπεια

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Κοινωνική αξία πολιτικού ήθους

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Στο δοκίμιο αυτό κάνει αναφορά για το «πρόσωπο του τέρατος». Φυσικά και αυτή η φράση είναι μεταφορική και σχετίζεται με τα πολιτικά δρώμενα της τότε εποχής του. Από την αρχή δείχνει ξεκάθαρα την αντίθεσή του για την τότε πολιτική κατάσταση της χώρας αναφέροντας την πολιτική ηγεσία ως τέρας, στο οποίο αρχίζουν να μοιάζουν και οι πολίτες του. Ο θυμός, η οργή και η απελπισία του φαίνονται εκτός των άλλων και στα λεγόμενά του με την φράση παθητικότητα με την οποία χαρακτηρίζει τον ελληνικό λαό. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στη συνέχεια αναφέρεται στους πολιτικούς, όπου «φέρουν ευθύνη τόσο για τον τύπο της εποχής εκείνης» αλλά και για την πολιτική κατάσταση της χώρας που τους θεωρεί υπεύθυνους ευθέως εκφραζόμενος με σκληρούς χαρακτηρισμούς και φράσεις διότι θεωρεί ότι αδικούν τον λαό με τις πράξεις και την συμπεριφορά τους. Κάνει αναφορά στην στάση του Έβερτ και του Καραμανλή αλλά και για την γενικότερη στάση της πολιτικής εξουσίας που οδηγεί στην παθητικότητα του λαού. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Τέλος, προσκαλεί τους Έλληνες να αντιδράσουν, να ξεσηκωθούν να σταματήσουν να έχουν αυτή την παθητική στάση που τους προκαλεί η πολιτική εξουσία και να μην μοιάσουν με το πρόσωπο του τέρατος όπως τους παρομοιάζει. Τους προκαλεί να υπερασπιστούν την δημοκρατία και «να φερθούν με ευπρέπεια και αξιοπρέπεια», δυο αρετές που λείπουν από τους

παράγοντες της πολιτικής εξουσίας. Κάνει αναφορά και στον Τύπο μιλώντας με σκληρές φράσεις δείχνοντας ότι δεν τους έχει καθόλου σε υπόληψη προτείνοντας και ενθαρρύνοντας τους πολίτες να κάνουν και αυτοί το ίδιο για να υπερασπιστούν την αξιοπρέπεια και την ευπρέπεια τους σαν άνθρωποι. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 30

- **ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1995

ΤΙΤΛΟΣ: Μια διαδρομή στο χρώμα του κεραμιδιού

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της ζωγραφικής – αναφορά έμμεση στην πραγματική σύνθεση/έργο με τίτλο του Μόραλη: *Προσχέδιο κεραμικής σύνθεσης, Αυγό σε χαρτόνι, 33,5Χ45,5 εκ.* Δωρεά Γιάννη Μόραλη, Μουσείο Μπενάκη, αρ. ευρ. 45123

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Και ενώ ο τίτλος σχετίζεται με χρώμα και μπορεί ο απλός νους να οδηγηθεί ότι ο ποιητής θα μιλήσει για ζωγραφική: από την αρχή το κάνει ξεκάθαρο ότι θα αναφερθεί στον ζωγράφο Μόραλη.

Ο Μόραλης στα 31 του χρόνια γίνεται τακτικός καθηγητής στην ΑΣΚΤ. Το νεαρό της ηλικίας του σπάει τα καθιερωμένα, ενώ ακολουθεί μία αρκετά μοντέρνα παιδαγωγική προσέγγιση. Προσπαθεί να γίνει φίλος με τους μαθητές του, να συνομιλήσει μαζί τους και να ανταλλάξει απόψεις. Θεωρούσε πως το μάθημα της ζωγραφικής αφήνει περιθώρια για τέτοιες αναζητήσεις, και έχοντας και εκείνος βιώσει την αυταρχικότητα του τότε εκπαιδευτικού συστήματος, θέλει να δώσει νέα πνοή.

Παράλληλα, ασχολείται με την σκηνογράφιση παραστάσεων του Ελληνικού Χοροδράματος, του Θεάτρου Τέχνης και του Εθνικού Θεάτρου, την ενδυματολογία, και φιλοτεχνεί εξώφυλλα δίσκων του Μάνου Χατζιδάκι και πολλών άλλων μουσικών και ποιητών. Οι καλλιτεχνικές του ανησυχίες δεν τελειώνουν όμως εδώ. Ασχολείται ακόμα και με τα αρχιτεκτονικά στοιχεία σε εισόδους πολυκατοικιών και κτηρίων, με διασημότερο έργο την επιτοίχια μαρμάρινη σύνθεση, που κοσμεί την πρόσοψη του ξενοδοχείου Χίλτον, επί της Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας (Δημητρίου, 2018).

Ο Χατζιδάκις ξεκινάει να αναφέρει πως γνωρίστηκε με τον ζωγράφο μέσα από το πορτραίτο της πρώτης του γυναίκας. Έπειτα επεξηγεί τι τους επηρέαζε τον καθένα την περίοδο του πολέμου που ήταν νέοι, τι τους ενέπνεε και τι ανακαλύπτανε αφού είχαν γίνει πλέον φίλοι οι δυο τους. Κάνει μια σύγκριση μεταξύ τους πως τότε εκείνος ήταν ήδη γνωστός ενώ ο ποιητής ακόμη ήταν σε φάση ανακάλυψης της επαγγελματικής τους μοίρας. Συνέχισε να αναλύει τον χαρακτήρα του ζωγράφου και με τι ασχολούνταν. Μετά παρέθεσε τον τρόπο με τον οποίο ζωγράφιζε «με τον συνδυασμό της γεωμετρίας με άλλες εικόνες και αντικείμενα και πρόσωπα από την καθημερινή ζωή». Αυτό δείχνει πόσο παρατηρητικός ήταν και πόσο ενθουσιασμένος με τα έργα του φίλου του και με τον συνδυασμό

αυτό που οδηγούσε σε ένα εξαιρετικό και μοναδικό αποτέλεσμα. Δείχνει να θαυμάζει το έργο του ζωγράφου, αλλά και την προσωπικότητά του. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην τελευταία παράγραφο αναφέρει ξεκάθαρα με επίθετα την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα του φίλου του δείχνοντας την υπόληψη που του έχει αλλά και τον σεβασμό και την αγάπη και τον κατατάσσει σε έναν από τους καλλιτέχνες που συνέβαλαν στην σύνθεση του «πολιτισμού της νεότερης μεταπολεμικής Ελλάδας» πλέκοντας του το εγκώμιο. Πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 31

- ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ : Για τον Γιάννη Τσαρούχη

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: η αξία της ζωγραφικής, επώνυμος ζωγράφος της γενιάς του 1930

Ο Γιάννης Τσαρούχης ήταν Έλληνας ζωγράφος και σκηνογράφος. Τα πρώτα του έργα τα εξέθεσε το 1929 στο Άσυλο Τέχνης. Η επιτυχία που σημείωσε τον οδήγησε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών του Μετσόβου Πολυτεχνείου κατά τα έτη 1929–1935, με καθηγητές τους Ιακωβίδη, Βικάτο και Παρθένη. Ο Γιάννης Τσαρούχης έμεινε στην ιστορία ως ο σύγχρονος Έλληνας καλλιτέχνης που έκανε γνωστή τη λαϊκή παράδοση και τη βυζαντινή τέχνη πέρα από τα ελληνικά σύνορα, με τη βοήθεια του Ιόλα, που τον ενέπνευσε να ζωγραφίσει νεοκλασικά κτίρια και ναύτες. Υπήρξε μία ανήσυχη προσωπικότητα που ποτέ δεν έπαυε να εργάζεται και να ασχολείται με την ουσία της ζωγραφικής τέχνης. Παράλληλα, εργάστηκε και ως σκηνογράφος τόσο σε ελληνικά όσο και σε ξένα θέατρα με μεγάλη πάντα επιτυχία. Σ' αυτόν οφείλεται η καθιέρωση, σχεδόν σε όλες τις σκηνές του ελληνικού κινηματογράφου που γυρίστηκαν σε λαϊκά κέντρα, της παρουσίας του ναύτη είτε σε χορό είτε όχι, θεωρούμενη μάλιστα και απαραίτητη. Στους πίνακές του μεγάλου Πειραιώτη ζωγράφου φαίνεται το μεγαλείο της ελληνικής παράδοσης, της ελληνικής λαογραφίας, αλλά και στοιχεία από την περιοχή που μεγάλωσε, τον Πειραιά. Πάντα προσπαθούσε να μάθει νέα πράγματα και τεχνικές. Ο ίδιος για το έργο του έχει πει, «Δύο είναι οι βασικές αναζητήσεις μου παρ' όλες τις χίλιες διαφορές που παρουσιάζουν τα έργα μου μεταξύ τους. Η μία είναι νεοκλασική και προσπαθεί να αφομοιώσει το αρχαίο κλασικό ιδεώδες, όπως το εξέφρασε το Μπαρόκ και η Αναγέννηση. Η άλλη μου τάση είναι να εκφράσω όλες μου τις αντιρρήσεις για το ίδιο το ιδανικό μου» (Ellines.com).

Στο έργο του Γιάννη Τσαρούχη εκφράζεται κυρίως η χαρά και το θαύμα της ζωής. Προσπάθησε να ισορροπήσει τις μεγάλες παραδόσεις και να συλλάβει τις αιώνιες καλλιτεχνικές

αξίες, με τους πίνακές του να περικλείουν αφομοιωμένα πολλά λαϊκά και λαογραφικά στοιχεία, ιδιαίτερα του λιμανιού του Πειραιά. Θεωρείται από τους μεγαλύτερους σύγχρονους Έλληνες ζωγράφους με διεθνή προβολή και ιδιαίτερα στη Γαλλία.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ξεκινάει με την φράση 40 χρόνια πως ήθελε να μιλήσει στον Τσαρούχη. Αυτό και μόνο σημαίνει πόσο τον θαύμαζε και πόσο ήθελε να κάνει συζήτηση μαζί του. Τον εκθειάζει αναφέροντας πως «ήταν σκηνοθέτης της ζωγραφικής του», αναλύοντας με ενθουσιώδη και παραστατική λεπτομέρεια τον τρόπο με τον οποίο ζωγράφιζε και πως αποτυπωνόταν όλο αυτό στον καμβά του. Αναφερόταν με λατρεία προς τα έργα του και το πρόσωπο του ζωγράφου αναφερόμενος συνεχώς το επίθετό του. Ανέφερε ένα τα έργα του και με πόση δεξιοτεχνία κατάφερνε να αποτυπώσει την ζωντάνια στα έργα του. Αναλύει τον χαρακτήρα του με κάθε λεπτομέρεια με βάση τον οποίο τον έκανε μοναδικό και στα έργα του αποτυπώνοντας μια ξεχωριστή πινελιά. Είναι τόσο λεπτομερής η περιγραφή του και για τον χαρακτήρα του και για την τελειότητά των έργων του που μαζί με τους άλλους σημαντικούς Έλληνες της εποχής εκείνης όπως τον Ελύτη και τον Σεφέρη τους κατατάσσει σε αυτούς που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της νεότερης μεταπολεμικής Ελλάδας. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει και για την συνεργασία τους με τόση ταπεινότητα του εαυτού του προς τον χαρακτήρα του ζωγράφου που αυτό δείχνει την μετριοφροσύνη και την αναγνώριση του μεγαλείου του μεγάλου αυτού καλλιτέχνη. Του ζητάει συγνώμη και αυτό επιβεβαιώνει την ταπεινότητα και τον σεβασμό του προς αυτόν. Στο τέλος τον αποκαλεί «αγαπητέ μου Γιάννη», αυτό δείχνει ότι επιθυμεί μια οικειότητα με σεβάσμιο χαρακτήρα. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 32

• ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1992

ΤΙΤΛΟΣ: Νηοπομπή ή Germany before the war

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολεμική καταδήλωση

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν παγκόσμιος πόλεμος που διήρκεσε από το 1939 έως το 1945, αν και σχετικές συγκρούσεις ξεκίνησαν από νωρίτερα. Σε αυτόν ενεπλάκη η πλειονότητα των κρατών του τότε κόσμου -συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων δυνάμεων (Ε.Σ.Σ.Δ., Η.Π.Α., Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία)- δημιουργώντας τελικά δύο αντίπαλες στρατιωτικές συμμαχίες: τους Συμμάχους (ΗΠΑ, Αγγλία, Γαλλία) και τις δυνάμεις του Άξονα (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία). Από την πλειονότητα των ιστορικών θεωρείται ως συνέχεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, γιατί στην ουσία τα αίτια και οι δυνάμεις που τον προκάλεσαν ήταν οι ίδιες. Μερικές από τις βασικές αιτίες του πολέμου ήταν οι επαχθείς όροι που επιβλήθηκαν στην ηττημένη Γερμανία από τη συνθήκη των Βερσαλλιών και η τάση των χωρών του φασιστικού Άξονα (Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία) να κυριαρχήσουν στον κόσμο.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: πρόκειται για μια φανταστική ιστορία η οποία αφορά ένα τραγούδι του Νιούμαν με ένα κεφάλαιο αυτοβιογραφίας. Ο ποιητής ξεκινάει να εξιστορεί τα γεγονότα της ιστορίας του στην Γερμανία πριν να ξεσπάσει ο πόλεμος. Περιγράφει μια οικογένεια την ώρα του δείπνου. Ο πατέρας διαβάζει τις εφημερίδες της εποχής και η μητέρα ετοιμάζει το τραπέζι. Ο γιος κρύβει το βιβλίο του Ζιντ. Εδώ μέσα από τα δοκίμια του αν και φανταστική ιστορία βάζει του πλαστούς χαρακτήρες του να εμφανίζουν τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις για να δείξει και αυτός την δική του. Στο τραπέζι αναφέρει την θετικότητα του στο να ξεσπάσει ο πόλεμος και αφήνει άναυδους τους γονείς του ενώ σηκώνεται και φεύγει από το σπίτι μέσα στην νύχτα. Στην συνέχεια αυτό που περιγράφει με τον γυμνό νέο στο λιμάνι και το πόσο σεξουαλικά ερεθισμένος ήταν και την προσπάθεια του ήρωα της ιστορίας να πιάσει «το πέος του που ήταν ερεθισμένο» και την επιμονή και την εμμονή του να κοιτάει προς αυτό πλησιάζοντας τον νέο για να το πιάσει και πάλι εδώ δείχνει την σεξουαλική του προτίμηση με ξεκάθαρο τρόπο. Η σκηνή με την κόρη του καπετάνιου να κόβει το εν στύση πέος του νέου δείχνει πως στην περίπτωση της ομοφυλοφιλίας των ανδρών οι γυναίκες δεν προκαλούν καμία στύση ούτε ερεθισμό στο ανδρικό φύλο αλλά μπορεί να είναι και μεταφορικό δείχνοντας πως υπάρχει κατακραυγή και στερεότυπα για αυτές τις ομάδες ανθρώπων στις οποίες ανήκει και ο ποιητής που βιώνουν καθημερινά τον κοινωνικό στιγματισμό και απομόνωση δεχόμενοι μια άσχημη συμπεριφορά. Ήθελε μέσω της ιστορίας αυτής να δώσει ένα βαθύτερο μήνυμα. Επίσης ενώ ο ποιητής αναφέρει πως αν και με κομμένο το πέος ο νεαρός συνέχιζε να προχωράει χαρούμενος αυτό δείχνει εκφράζοντας και τον εαυτό του ότι μάχεται για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων του ως προς την σεξουαλική του συμπεριφορά. Νοηματικός, πραγματιστικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια περνάει στην σύνδεση της ιστορίας αυτής με κομμάτι της αυτοβιογραφίας του. Αναφέρει πως αυτό το παιδί της ιστορίας το είχε γνωρίσει όταν ήρθε στην Ελλάδα στον πόλεμο και κάνανε παρέα. Αμέσως μεταξύ τους δημιουργήθηκε μια συμπάθεια όπως το περιγράφει ο ποιητής, «διαφορετική» από την φιλία δυο ετερόφυλων ανδρών τονίζοντας και πάλι την σεξουαλική του ταυτότητα. Αμέσως μετά τον πόλεμο και αφού χαθήκανε, μετά από δέκα χρόνια ο ποιητής πηγαίνει στο Βερολίνο για να δώσει συναυλίες. Εκεί τελικά συναντά τον Γερμανό στρατιώτη ο οποίος πλέον είναι τραβεστί αναδεικνύοντας και πάλι την ομοφυλοφιλία και το δικαίωμα για ελεύθερη έκφραση της σεξουαλικής ταυτότητας, αν και παράτολμο, δυναμικό για την εποχή εκείνη. Νοηματικός, πολιτικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 33

- ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Ο Σαίξπηρ είναι περίεργα ντυμένος

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της λογοτεχνίας, επώνυμος ποιητής

Σαίξπηρ: Ο Ουίλλιαμ Σαίξπηρ(αγγλικά: *William Shakespeare*, *Απρίλιος* 1564-3 *Μάιος* 1616) ήταν Άγγλος ποιητής και θεατρικός συγγραφέας. Θεωρείται ευρέως ως ο σημαντικότερος συγγραφέας που έγραψε στην αγγλική γλώσσα και ένας από τους σημαντικότερους δραματουργούς παγκοσμίως. Συχνά αποκαλείται εθνικός ποιητής της Αγγλίας και «Βάρδος του Έιβον». Τα σωζόμενα έργα του, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων συνεργασιών, αποτελούνται από περίπου 38 θεατρικά έργα, 154 σονέτα, δύο μεγάλα αφηγηματικά ποιήματα και πολλά άλλα ποιήματα. Τα έργα του έχουν μεταφραστεί στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου και ερμηνεύονται περισσότερο συχνά από τα έργα οποιουδήποτε άλλου θεατρικού συγγραφέα.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Εδώ πρόκειται για μια συνέντευξη που είχε δώσει ο Χατζιδάκις σχετικά με το τι είδους συγγράμματα και ποιήματα διαβάζει. Όταν ρωτήθηκε απάντησε πως «προτιμάει τα συγγράμματα και ποιήματα με σωστή ελληνική γραφή χωρίς να είναι κακογραμμένα και να είναι μεταφρασμένα αξιοπρεπώς». Ειδικότερα ανέφερε τον Ελύτη, τον Ρίλκε, τον Σολωμό και τον Κόντογλου που ήταν αξιόλογοι ποιητές για την εποχή τους. Αναφέρει πως δεν είχε ιδιαίτερο πάθος για τα γράμματα, αλλά ούτε και με την τέχνη και ότι απλά τα χρησιμοποιούσε για να επιβιώνει και να κινείται όπως είχε αναφέρει. Αγάπησε την τέχνη ακόμη περισσότερο με τους αξιοπρεπείς φίλους με τους οποίους συναναστρεφόταν. Κάνει μια μεγάλη αναφορά στον Γκάτσο μετά από ερώτηση του δημοσιογράφου δείχνοντας την απέραντη αγάπη και ευγνωμοσύνη του για αυτόν τον ποιητή. Αυτό φαίνεται και επειδή ένα από τα δοκίμιά του ήταν αφιερωμένο στον ποιητή αυτό. Για να δείξει πόσο είχε επηρεαστεί από αυτόν και πόσο τον σεβόταν και τον θαύμαζε και τον αγαπούσε είχε αναφέρει πως ήταν παιδί του με την μεταφορική έννοια εννοώντας ότι ενστερνιζόταν τον χαρακτήρα, το ταλέντο και την καλλιτεχνική του φύση. Ένιωθε τιμή που τον γνώριζε δείχνοντας την μεγάλη επιρροή του σε αυτόν. Κάνει μια σύντομη αναφορά για τον Σταχτούρη μετά από παρότρυνση του δημοσιογράφου αναφέροντας πως ξεκίνησε να μελοποιεί τα ποιήματά του αν και εκτιμούσε τον Γκάτσο λόγω σύμπτωσης. Και έπειτα ξαναγυρνάει στον Γκάτσο. Αυτό δείχνει ότι η καριέρα του στιγματίστηκε από αυτή την γνωριμία. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στη συνέχεια κάνει αναφορά στο ρεμπέτικο και πως προέκυψε στην ζωή του. Εκείνος απάντησε πως ήταν μια αντίδρασή του προς την μικροαστική Αθήνα. αναφέρει το ρεμπέτικο παράνομο τραγούδι και το συνδύασε με το Κομμουνιστικό Κόμμα. Ενώ αρχικά ήταν παράνομο στην συνέχεια ανέφερε πως τα τραγούδια του ήταν «αξιόλογα». Από το ρεμπέτικο ο δημοσιογράφος περνάει στον Ουίλλιαμς όπου αναφέρει πως γνωρίστηκε μαζί του μέσω του Κουν και αναφέρει και περιαιτολογεί για την επιτυχία του στην μουσική επιμέλεια των έργων του. Στην συνέχεια αναφέρει και για την διαμάχη του με την χήρα του Ελύτη σχετικά με το ανέβασμα ενός έργου για την μουσική του οποίου είχε αντιδράσεις αλλά ο Κουν το ανέβασε αγνοώντας της με την

μουσική του ποιητή έχοντας μεγάλη επιτυχία. Και εδώ δείχνει ότι περιαυτολογεί για το επιτυχημένο έργο του και την σπουδαία δουλειά του. Ανέφερε τέλος για την συμμετοχή του στις τραγωδίες και τις κωμωδίες που μελοποίησε ως ένα σημαντικό σταθμό στην καριέρα του. Νοηματικός και προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Στην τρίτη θεματική στην οποία με το έναυσμα του δημοσιογράφου για τον Σαίξπηρ ξεκινάει να αναφέρεται σε αυτόν. Απλά αναφέρει πως ο Άγγλος αυτός ποιητής είναι «περίεργα ντυμένος όπως και η Βασίλισσα», ότι μπορεί να χρησιμοποίησε το ταλέντο του, αλλά μέχρι εκεί δεν θεωρεί ότι έχει κάτι κοινό με αυτόν. Μετά αναφέρει το έργο του για τα ποιήματα του Σικελιανού και του Βαρβιτσιώτη αναφέροντας πως αν και θεωρούσε αποτυχία ως συλλογικό έργο αλλά λόγω της γνωριμίας και της μεγάλης αγάπης προς τον Σικελιανό το έκανε. Σχετικά με τον Βαρβιτσιώτη απλά εμπνεύστηκε από τον τίτλο των ποιημάτων του με τίτλο Επιτάφιος για να περιγράψει μουσικά την ατμόσφαιρα αυτής της θρησκευτικής τελετής. Νοηματικός λόγος.

Στην συνέχεια περνάει στον Καζαντζάκη μετά από ερώτηση του δημοσιογράφου όπου ανέφερε «πως ασχολήθηκε με αυτόν τον πεζογράφο διότι τον γοήτευε το ύφος του». Σχετικά με την γνώμη του με τους αριστερούς την αναφέρει ξεκάθαρα ότι ήταν ενάντια στις απόψεις τους, φαίνεται ενοχλημένος. Στην συνέχεια της συνέντευξης αναφέρεται ο δημοσιογράφος στον Σεφέρη. Εκεί ο ποιητής πλέκει το εγκώμιο του Σεφέρη λέγοντας τα καλύτερα λόγια για αυτόν και πως ασχολήθηκε με τα ποιήματά του αν και δεν τον ήξερε. Ο θαυμασμός του ήταν απεριόριστος. Σχετικά με την Σαπφώ και τον Πίνδαρο ανέφερε απλά ότι ενδιαφέρθηκε να γράψει μουσική για τον Πίνδαρο επειδή είδε την επιτυχία της Σαπφούς και ρίσκαρε να το κάνει και με τον Πίνδαρο και είδε πως είχε ανταπόκριση. Μέχρι τώρα παρατηρείται πως ο ποιητής εμμέσως αναφέρεται στο ταλέντο του και με ότι και να ασχολούνταν γινόταν επιτυχία. Στην σχέση του με τους Τούρκους γίνεται σκληρός εκφράζει την άποψή του όπως την νιώθει και την αισθάνεται, αυτό παρατηρείται σε όλη την διάρκεια της συνέντευξης αναφέροντας πως σαν λαός δεν τον ενδιαφέρει ούτε και καλλιτεχνικά. Έπειτα γίνεται μια εκτενής αναφορά σχετικά με το πως ξεκίνησε να γράφει ποιήματα και μετά μουσική και για την σχέση του με το Γ' Πρόγραμμα της Ελληνικής Ραδιοφωνίας. Έχουμε νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Ο δημοσιογράφος αναφέρεται στις ερωτικές επιλογές του ποιητή ξεκάθαρα. Αυτό σημαίνει πως ουδέποτε ο ποιητής έκρυψε την σεξουαλική του ταυτότητα. Αυτό δείχνει ένα πνεύμα απελευθερωμένο και χωρίς να νοιάζεται για την κοινωνική κατακραυγή και τα στερεότυπα τα οποία ήταν εντονότερα σε σχέση με την σημερινή εποχή όπου παρατηρείται μια ευρεία αποδοχή επί του θέματος της ομοφυλοφιλίας. Μιλούσε ξεκάθαρα και χωρίς ντροπή για την ομοφυλοφιλία και αυτό δείχνει την δυναμικότητα του χαρακτήρα του και ότι δεν φοβόταν να υποστηρίξει αυτό που ένιωθε και ήταν. Τέλος η συνέντευξη κλείνει με την άποψη του ποιητή για τον αγαπημένο του συγγραφέα Εσέ αναφέροντας σε αυτόν «με μαγεία για αυτά που διάβαζε και τον ταξίδευαν κυρίως τα χρόνια της νιότης του». Αν και ο τίτλος της συνέντευξης αφορούσε τον Σαίξπηρ

ελάχιστη αναφορά έγινε σε αυτόν πράγμα που δείχνει την μεταφορά του τίτλου και την προσπάθεια να τραβήξει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 34

- ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1986

ΤΙΤΛΟΣ: Ένας φανατικός Έλληνα

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Μεταφορική θέση για την ελληνικότητα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο λόγος που κάνει στο δοκίμιο αυτό είναι για τον Ζυλ Ντασσέν και για την βράβειυσή του από τον Δήμο Αθηναίων. Τον αποκαλεί «φίλο του» θέλοντας να δείξει τον κύκλο του και με ποια σημαντικά άτομα συναναστρέφεται. Ειδικότερα αναφέρεται πως είναι συγκινημένος και χαρούμενος για αυτό το γεγονός αλλά ταυτόχρονα τον εξέπληξε θετικά. Ενώ αρχικά αναφέρει τον Ντασσέν στην συνέχεια κάνει αναφορά και για τον Πάτρικ Λη Φέρμον. Ο Ζυλ Ντασσέν (*Julius "Jules" Dassín*, 18 Δεκεμβρίου 1911-31 Μάρτιο 2008) ήταν Αμερικανός σκηνοθέτης, ηθοποιός και σεναριογράφος του θεάτρου και του κινηματογράφου, που έζησε για πολλά χρόνια στη Γαλλία και στην Ελλάδα, όπου και πέθανε.

Μετά το γάμο του με τη Μελίνα Μερκούρη συνέδεσε τη ζωή του με την Ελλάδα και θεωρούσε τον εαυτό του Έλληνα. Προς το τέλος της ζωής του έγινε επίτιμος Έλληνας πολίτης ως ύψιστη αναγνώριση της πολιτιστικής προσφοράς του στην Ελλάδα. Έλεγε χαρακτηριστικά: *"Ημουν Έλληνας πριν γνωρίσω τη Μελίνα"*.

Τους αναφέρει ως Έλληνες χωρίς να είναι ελληνικής καταγωγής και οι δυο τους δείχνοντας υπερηφάνεια και συγκίνηση για τον σκηνοθέτη και τον φιλέλληνα συγγραφέα φίλο του. Αναφέροντας πρώτα τον Ντασσέν και στην συνέχεια τον Φέρμερ δείχνει πως με τον πρώτο τους δένει μια πιο βαθιά φιλία και ότι χάρηκε περισσότερο με την βράβειυσή του. Χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό που αυτό δείχνει την επιθυμία που είχε και ο ίδιος να τους βραβεύσει. Αναφέρεται στην έξοχη σκηνοθεσία του έργου *ο Χριστός ξανασταυρώνεται* του Καζαντζάκη. Τον διακοσμεί με πολλά θετικά επίθετα λέγοντας πως είναι Έλληνας ασχέτως αν δεν έχει ελληνική καταγωγή. Κάνει λόγο για το τι πέρασε ο Ντασσέν στην δικτατορία και τότε χαρακτηριζόταν ως εχθρός της χώρας ενώ τώρα είναι φίλος της Ελλάδας. Συνεχίζει να χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό εκφράζοντας την αγάπη του για τον σκηνοθέτη λέγοντας ότι του δώσαμε σαν χώρα σαν λαός την Μερκούρη ως γυναίκα του. Με την αναφορά αυτή δείχνει και τα βαθιά συναισθήματα σεβασμού και συμπάθειας για την Μελίνα αναδεικνύοντάς την ως ένα σύμβολο της Ελλάδας εκείνης της εποχής, αναφέροντας πως αυτή «ήταν το σημαντικότερο βραβείο γι αυτόν». Επίσης δείχνει πως ο Ελληνικός λαός εκτιμάει τους φιλέλληνες και ξέρει να τους τιμάει. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια του δοκιμίου κάνει αναφορά στην ζωή του Ντασσέν από την γέννησή του και μετά και την εγκατάστασή του στην Ελλάδα αναφέροντας βάζοντας και τον εαυτό του μέσα πως ήταν πλέον νόμιμος κάτοικος της χώρας όπως και αυτός. Αναλύει τα έργα του στην συνέχεια και πως μέσα από αυτά εμφανίστηκε ο χαρακτήρας του με την εξύψωση των σημαντικών έργων του. Αναφέρει ποιες ήταν οι καλύτερες ταινίες για τον ίδιο. Η λεπτομερής αυτή ανάλυση που κάνει ο ποιητής για τον σκηνοθέτη δείχνει ότι όντως ήταν πολύ φίλοι και ήξερε πολλά πράγματα για την ζωή του. Κάνει επιτέλους την αναφορά για το έργο την Στέλλα με βάση το οποίο γνωρίζει την Μερκούρη. Τονίζει την λεπτότητα και τον σεβασμό στα έργα του όπως με το *Ο Χριστός ξανασταυρώνεται* που τελικά κανείς από τον χώρο της Θρησκείας δεν αντέδρασε. Βάζει και τον εαυτό του σε αυτούς που τον βοήθησαν με την ταινία αυτή δείχνοντας πως συνέβαλε τόσο στην ποιότητα όσο και στην επιτυχία της. Στην συνέχεια αφηγείται την ζωή του σκηνοθέτη με την Μερκούρη με την οικειότητα να φαίνεται από την φράση ότι παντρεύτηκε και τους δύο αλλά και εκτός από την συνεργασία είχαν και φιλική σχέση. Τέλος αναφέρεται και στην δικτατορία όπου ενώ τα γήπεδα παρουσίαζαν πολλές καλλιτεχνικές παραστάσεις ο ποιητής αναφέρει «πως απουσίαζε από αυτές όπως και η Μερκούρη και ο Ντασσέν» και καλά κάνανε που απουσιάζουν δείχνοντας έτσι την αντίθεσή τους στην πολιτική αυτή κατάσταση της εποχής εκείνης. Αναφέρει και το επόμενο κινηματογραφικό έργο του σκηνοθέτη που είναι η αυτοβιογραφία του δείχνοντας πως είναι πολύ καλός του φίλος και ξέρει τα πάντα για την ζωή του και την δουλειά του. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: περιγράφει ευθέως τον Ντασσέν και τον εαυτό του μαζί με πολλά επίθετα αναφέροντας πως «αξίζει ο ελληνικός λαός να τον τιμά και να τον αγαπά ως όμοιό του». Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 35

• ΧΑΤΖΗΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1980

ΤΙΤΛΟΣ : Η αλήθεια για έναν ζωγράφο μέσα από καμπύλες και άστρα

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της ζωγραφικής και της τέχνης

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Στο πρώτο μέρος του δοκιμίου από την αρχή μέχρι και την φράση «πως θα μπορούσα να αποτελέσω εξαίρεση», Χατζιδάκις εκθειάζει τον Γιάννη Μόραλη, ξεκινώντας με την φράση ότι είναι δύσκολο να μιλήσει για αυτόν διότι όπως αναφέρει ο ίδιος για τον Μόραλη πως δεν διαθέτει φημισμένες αρετές. Τον παρουσιάζει ως έναν άνθρωπο που δεν μιλάει πολύ σε αντίθεση με το σύνολο του ελληνικού λαού αναφέροντας πως είναι φλύαροι. Παραδέχεται και ο ίδιος ότι ο Μόραλης έχει αληθινό ταλέντο στην ζωγραφική και όχι σαν μερικούς οι οποίοι όπως αναφέρει θεωρούν ότι έχουν ταλέντο αλλά είναι στην πραγματικότητα ατάλαντοι. Χαϊδευτικά τις αρετές του

ζωγράφου τις αναφέρει ως ελαττώματα με το μεγαλύτερο ότι είναι σεμνός και ταπεινός και ότι δεν του αρέσει να μιλούν για αυτόν ειδικά μπροστά του. Πάντοτε ένας ζωγράφος αποτυπώνει, τα συναισθήματα του και το τι νιώθει στον καμβά του κάθε φορά που ζωγραφίζει. Αυτή είναι η αλήθεια του. Οτιδήποτε ζωγραφίσει θα αποτυπώσει την τελειότητά του. Επίσης μπορεί να επηρεαστεί από την τελειότητα ενός αντικειμένου, μιας εικόνας ενός τοπίου. Έτσι και εδώ ο συγγραφέας κάνει μεταφορά πως όπως «ο ουρανός δεν έχει κανένα ψεγάδι έτσι αποτυπώνει τις ζωγραφιές του και ο ζωγράφος που με την έμπνευσή τους και με την χρήση και άλλων επιστημών όπως της γεωμετρίας με σκοπό την τελειότητα». Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Το δεύτερο μέρος του δοκιμίου ξεκινάει με έναν αφηγηματικό τόνο και ύφος παραθέτοντας την γνωριμία του με τον Μόραλη, που έγινε μέσα στην κατοχή. Τον αναφέρει «ως Ευρωπαίο διότι είχε σπουδάσει στο εξωτερικό και ειδικότερα στο Παρίσι και γι' αυτό είχε έναν αέρα ευρωπαϊκό». Εδώ κάνει μια σύντομη αναφορά και στην νεότητά του και στην σχέση του με τις γυναίκες εκείνης της εποχής τις οποίες τις σύγκρινε με την μητέρα του και την αδερφή του. Την απάντησή του όπως αναφέρει σχετικά με το γυναικείο φύλο την έλαβε από το φίλο του που ουσιαστικά του αποκάλυψε και το αντικείμενο της έμπνευσής του που ήταν το γυναικείο φύλο. Νοηματικός λόγος .

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Στο τρίτο μέρος του δοκιμίου αναφέρει πως ο ζωγράφος φίλος του σιγά σιγά απέρριπτε τα ευρωπαϊκά αυστηρά χαρακτηριστικά του και επηρεαζόταν από τον λαϊκό Ελληνικό στοιχείο. Πάντρευε το απλό τέλειο με γεωμετρικά σχήματα και την προσθήκη ζωντανών χρωμάτων. Με βάση τον ποιητή μπορούσε να ενώνει και να ταιριάζει πολλά σχέδια αναδεικνύοντας το ταλέντο του και γι αυτό και ο ίδιος του ζήτησε «να ζωγραφίσει και το εξώφυλλο από το βιβλίο του Μπαλάντες της Οδού Αθήνας» . Τελειώνει το δοκίμιό του αναφέροντας πως ο Μόραλης δεν ήταν μόνο καταπληκτικός ζωγράφος αλλά και δημότης και φίλος και γι' αυτό και δικαίως είχε βραβευτεί. Πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 36

- **ΧΑΤΖΗΛΑΚΙΣ.**

ΧΡΟΝΙΑ: 1988

ΤΙΤΛΟΣ: Διαμαρτυρία για την κράτηση της Βογιατζή με το παιδί της

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτική θέση για δικαιώματα ανηλίκων

Η Βαγγελιώ Βογιατζή το 1987 είχε προφυλακιστεί με βαριές κατηγορίες για τη δράση της οργάνωσης Αντικρατική Πάλη. Όπως διαβάζουμε στον Τύπο: «(...) Ας προσθέσω λοιπόν και εγώ τη δική μου εμπειρία, και να καταγγείλω μία ακόμη περίπτωση καταπάτησης του νόμου περί προστασίας ανηλίκων κατά το παρελθόν. Με συνέλαβαν για πρώτη φορά τον Μάρτιο του 1987 επί κυβέρνησης

ΠΑΣΟΚ, όταν ο γιος μου ήταν 40 ημερών, και κρατήθηκα για ημέρες στη ΓΑΔΑ, ανακρινόμενη για υπόθεση τρομοκρατίας. Από την πρώτη στιγμή με ειδοποίησαν ότι κάποιος δικός μου έπρεπε να παραλάβει το παιδί. Το ανέλαβε η αδελφή μου και το πηγαινόεφερε καθημερινά στην Ασφάλεια για να μπορώ να το θηλάζω. Ουδείς έθεσε θέμα προστασίας του παιδιού από το οικογενειακό μου περιβάλλον εφαρμόζοντας κάποιο νόμο. Τον Οκτώβρη του 1987 προφυλακίστηκα με βαριές κατηγορίες για τη δράση της οργάνωσης Αντικρατική Πάλη, αμέσως μετά τη δολοφονία του πατέρα του παιδιού μου, Μιχάλη Πρέκα, όταν ο γιός μου ήταν 7 μηνών» (Βογιατζή, 2017).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αναφέρεται στην έννοια της δικαιοσύνης και το πως αυτή η λέξη «που θα πρέπει να είναι αλληλένδετη με την διαφάνεια και το δίκαιο όταν υπάρχει η διαφθορά γίνεται άδικη». Τονίζει πως είναι θλιβερό για τους πολίτες να κυκλοφορούν άτομα τα οποία είναι απατεώνες και καταπατητές του κοινού δικαίου. Σε αυτό όπως αναφέρει φταίει και η πολιτική ηγεσία που εμμέσως τους κατηγορεί πως ζουν μέσα στην διαφθορά επηρεάζοντας και την καθαρότητα της δικαιοσύνης. Βάζει και τον εαυτό του μέσα πως ο λαός θλίβεται με το να βλέπει έξω εγκληματίες και αυτοί που πρέπει να είναι φυλακή να είναι ελεύθεροι και αυτοί που είναι άδικα μέσα να παραμένουν. Αναφέρει συγκεκριμένα πως είναι άδικο να είναι ελεύθεροι δολοφόνοι κυρίως παιδιών δείχνοντας την ευαισθησία του για τα παιδιά ενώ νεαρά παιδιά που δεν έχουν διαπράξει κανένα έγκλημα να βασανίζονται από τα όργανα της τάξης για πλημμελήματα. Εν ολίγοις αναφέρει πως γίνεται κατάχρηση της εξουσίας με το να καταδικάζονται δολοφόνοι με λιγότερα χρόνια όπως και εκβιαστές και έμποροι ναρκωτικών να παραμένουν ασύλληπτοι αναφέροντας ξεκάθαρα την ανικανότητα αλλά και πολλές φορές την συνεργασία των αστυνομικών εννοώντας την διεφθαρμένη τους πλευρά. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια περνάει στην αναφορά της κράτησης της Βογιατζή με το παιδί της κατηγορώντας ευθέως «την κυβέρνηση ότι για να αποδείξει στο λαό ότι ακολουθεί κατά γράμμα την δικαιοσύνη και το νόμο περιφρονεί την ουσία». Αναρωτιέται ο ίδιος δείχνοντας ανησυχία και ευσπλαχνία για την γυναίκα με το παιδί της αν προστατεύονται μέσα στην φυλακή και τι τροπή θα πάρει το πράγμα με την δίκη. Αναφέρει πως στην προσπάθεια του κράτους να αποδώσει γρήγορα ευθύνες μπορεί να κριθεί και ένοχη για να δικαιολογηθούν οι πράξεις της αδιάβλητης δικαιοσύνης. Με αυτές τις ερωτήσεις που κάνει που είναι ερωτήσεις συμπόνιας προς την φυλακισμένη δείχνει και την απέχθειά του προς το διεφθαρμένο πολιτικό σύστημα αναφέροντας ξεκάθαρα την αθλιότητα αυτού. Τέλος οι βολές του πηγαίνουν και προς την εκκλησία που την χαρακτηρίζει ειρωνικά ότι διαμαρτύρεται φασιστικά για το γύρισμα μιας ταινίας που αφορά τη Ζωή του Χριστού και καλά κάνει αλλά δεν είναι αντικειμενική προς την υπεράσπιση μιας γυναίκας. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Στην τελευταία παράγραφο δείχνει πλέον περισσότερο την οργή του και τον θυμό του για αυτή την αδικία και προτρέπει τον ελληνικό λαό να ξεσηκωθεί για να αντιδράσει σε

αυτή την αδικία έντονα εκφέροντας την γνώμη του να βγει έξω από την φυλακή μέχρι να δικαστεί διότι είναι απάνθρωπο να κρατείται μια γυναίκα με το παιδί της σε ένα περιβάλλον όπως τη φυλακή. Επίσης τους προτρέπει γενικά να αντιδράσουν σε όλη αυτή την λασπολογία και αυτή τη διαφθορά που παρατηρείται στην Δικαιοσύνη. Τους προτρέπει λοιπόν να μην εφησυχάζουν με το «να είναι παθητικοί με οτιδήποτε είναι άδικο διότι έτσι η κοινωνία θα οδηγηθεί σε κατάπτωση». Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΤΑ ΣΧΟΛΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

Α. Η ΓΕΝΕΣΗ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 1

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1983

ΤΙΤΛΟΣ: Η καινούρια μορφή ενός προγράμματος και οι ελέφαντες

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Απόψεις για δημοσιογράφους

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Αναφέρεται στο «βάρος του ελέφαντα». Είναι μεταφορικό σχετικά με τις επικρίσεις που δεχόταν από τους συναδέλφους του δείχνοντας απέχθεια. Προπαγανδιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Κατακρίνει άμεσα τους «δημοσιογράφους» για την στάση τους προς αυτόν με λύπη, μίσος και οργή. Πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 2

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ : 1995

ΤΙΤΛΟΣ: Ο αστερισμός της Παρθένου στη νεοελληνική ευαισθησία

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αστρολογική τοποθέτηση και ελληνικότητα

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Κάνει αναφορά «στον αστερισμό της Παρθένου» αναφέροντας πως του αρέσει πολύ να περιγράφει τους αστερισμούς με ποιητική αντίληψη. Έτσι παραδέχεται άμεσα πως παρουσιάζει ποιητικό ταλέντο και αγαπάει την ποίηση ως τέχνη. Ξεχωρίζει έναν αστερισμό αυτόν της Παρθένου τονίζοντας την έννοια της παρθενικότητας ίσως εμμέσως να δείχνει την ανάγκη για αναγέννηση και ανάταση ψυχής. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Με τον όρο νεοελληνική διαχωρίζει τους νεοέλληνες από τους Αρχαίους προγόνους τους διατυπώνοντας για τους δεύτερους: «Τους έχουμε φορτώσει με τόσες αρετές, ώστε η οποιαδήποτε ομοιότητα με μας να καταντά εντελώς φανταστική» (Χατζιδάκης, 1980: 18).

Θεωρεί πως η λέξη ευαισθησία, θέτοντας τη λέξη νεοελληνική εμπροσθεν, αποκτά την έννοια της σύγχυσης, μιλώντας με όρους του ευρωπαϊκού γίνεσθαι. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ: Ο ποιητής κάνει αναφορά στη δημοσιογραφία δείχνοντας την άποψή του γι' αυτήν «που δεν ήταν και η θετικότερη και με την αναφορά στον αστερισμό της Παρθένου» και με την φράση ότι «ευτυχώς υπάρχει και αυτή για να σώζει την κατάσταση» από την μία δείχνει την πίστη του και τον σεβασμό του στο Θεό και ότι οτιδήποτε αρνητικό και να γίνει στην Ελλάδα πάντα ο Θεός επεμβαίνει και τη σώζει. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 3

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Το λαϊκό, το μάγικο και το παλιό ρεμπέτικο

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Κοινωνιολογική προσέγγιση με δάνεια όρων συστηματικής μουσικολογίας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ αναφέρεται σε μουσικής δημιουργίας που είναι με βάση την άποψή του διαφορετικά. Στην ουσία είναι προκλητικός με την ειρωνική του αναφορά και στα τρία είδη τραγουδιού δείχνοντας την απέχθειά του και συγκρίνοντάς τα με τους συνθέτες «της κλασσικής μουσικής» για να τα υποβιβάσει περισσότερο αναφέροντας και την μουσική δείχνοντας ξανά την αγάπη του γι αυτήν. Πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ουσιαστικά είναι καταπέλτης λέγοντας πως «δεν αποκαλύπτουν και δεν έχουν θέση στο μουσικό στερέωμα» αναφερόμενος στην εξέλιξη των μουσικών πραγμάτων με παράδειγμα τον Τσιτσάνη. Προπαγανδιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 4

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Περί πολιτισμού και καλλιτείων στη μουσική μας παιδεία

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αποδόμηση σύγχρονης κουλτούρας

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής κάνει αναφορά για τις τρεις λέξεις τον πολιτισμό, τα καλλιτεία και μουσική παιδεία με ευθύτητα με τη λέξη ότι έχουν «σχέση βιασμού» (Χατζιδάκις, 1980: 25). Έτσι δείχνει την αρνητικότητα του για την παράφραση της έννοια των λέξεων αυτών με το χρόνο. Δηλαδή ότι άλλη έννοια έχουν και χρησιμοποιούνται με άλλη έννοια. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Μιλάει για τον πολιτισμό όπου άλλη έννοια έχει κανονικά και με άλλη έννοια χρησιμοποιείται βάζοντας στο λόγο του και την «κουλτούρα». Δείχνει ότι ο πολιτισμός είναι κάτι το διαφορετικό το οποίο θα πρέπει να είναι σεβαστό και να τιμάται ανάλογα. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΡΙΤΗ : Περιφρονεί τα καλλιτεία λέγοντας πως δίνουν βάση μόνο «στο καλλίγραμμο σώμα χωρίς να υπάρχει κάτι σεβαστό και τίμιο σε αυτά» και ότι τα κορίτσια αυτά απλά είναι σκευή ηδονής σάρκας και όχι πνεύματος. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΤΕΤΑΡΤΗ: Τέλος κάνει αναφορά και στην «μουσική παιδεία» δείχνοντας πως η έννοια αυτή είναι υποκειμενική βάζοντας το παράδειγμα του ταξιτζή και ότι ο καθένας θεωρεί μουσική κάτι το διαφορετικό υποτιμώντας την ελαφρολαϊκή μουσική που επικρατούσε εκείνη την εποχή. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 5

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Οι ανθυγιεινές επιπτώσεις της κλασικής μουσικής – σπουδή σ' ένα αναγεννησιακό λάθος

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αντισυστημική μουσική ρήξη

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εξηγεί πως «η μουσική δεν χρησιμοποιείται πλέον με τον σεβασμό και τον τρόπο που πρέπει» δείχνοντας την βαθιά του λύπη και αγάπη προς αυτή με την χρήση κεφαλαίου γράμματος στην λέξη αυτή. Παραλληλίζει την δημιουργία κανόνων στη μουσική με επιστημονικά επιτεύγματα και ανακαλύψεις όπως η κίνηση της Γης γύρω από τον Ήλιο από τον Γαλιλαίο ή την ανακάλυψη της Αμερικής από τον Χριστόφορο Κολόμβο θεωρώντας πως η μετέπειτα υπέρμετρη χρήση τους όπως και υπέρμετρη χρήση άλλων επιστημών όπως τα μαθηματικά, στη μουσική δημιουργία της στερεί αισθητική αξία. που της δίνουν λιγότερη αξία σε σχέση με αυτή που πρέπει. Νοηματικός, λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο ποιητής δείχνει ξεκάθαρα πως γι αυτόν η ζωή του γυρίζει γύρω από την «μουσική» με την ποιοτική της πλευρά. Νοηματικός, λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 6

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1986

ΤΙΤΛΟΣ: Ο ρόλος της ενδυμασίας στην σοβαρή μουσική

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ενδυματολογικός κώδικας και μουσική

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αναφέρει πως μια «σοβαρή μουσική» θα πρέπει να έχει και την ανάλογη εμφάνιση από τον μουσικό. Πραγματιστικός, λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο μουσικός που «σέβεται την μουσική» θα οφείλει να συμπεριφέρεται και ανάλογα. Πραγματιστικός, λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 7

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Ωδεία και καφωδεία

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η άποψη για τα Ωδεία και Καφωδεία

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Κατακρίνει τον θεσμό των Ωδείων θεωρώντας τα «ανήλιαγα οικήματα, μαρμαρένιους τάφους» και στα οποία καλλιεργείται μηχανιστικά η σπουδή της μουσικής. Πραγματιστικός, λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Θεωρεί πως στα παλαιά καφωδεία και στους χώρους που τα έχουν αντικαταστήσει εντεύθεν, καλλιεργείται η ζωντάνια της μουσικής σε αντίθεση με τα Ωδεία που προτείνει να κατεδαφιστούν. (Χατζιδάκις, 1980). Βέβαια, διακρίνει πως στα καφωδεία μόνο τα τραγούδια όπως αντίστοιχα στην αρχαιότητα τα χορικά και όχι τα «πολύφωνα και πληκτικά» (Χατζιδάκις, 1980: 44) σκευάσματα που όμως απαιτούν τεχνική δεξιότητα.

Πραγματιστικός λόγος

Β.ΤΟ ΣΩΜΑ, ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 8

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Η προσευχή της Ερωφίλης και τα απροσδόκητα

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Η αξία της κρητικής λογοτεχνίας

Η *Ερωφίλη* είναι τραγωδία του Γεωργίου Χορτάτση. Είναι από τις πιο γνωστές τραγωδίες της κρητικής λογοτεχνίας. Πρέπει να γράφτηκε περίπου το 1595 (αφού αναφέρεται στην επιδημία πανούκλας που έπληξε την Κρήτη ανάμεσα στο 1592 και το 1595) και εκδόθηκε πρώτη φορά το 1637 στη Βενετία. Το έργο αφιερώνεται στον Ιωάννη Μούρμουρη, δικηγόρο απ' τα Χανιά. Είναι γραμμένο σε δεκαπεντασύλλαβο ομοιοκατάληκτο στίχο, με εξαίρεση τα χορικά, που είναι γραμμένα σε ενδεκασύλλαβους σε τερτσίνες (τρίστιχες στροφές).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Η Ερωφίλη είναι ένα από τα σημαντικότερα έργα της κρητικής λογοτεχνίας. Η «Ερωφίλη» πέρασε στη λαϊκή παράδοση και παραμένει δημοφιλές κλασσικό έργο, αφ' ενός χάρη στη μουσική με την οποία έχει μελοποιηθεί και αφ' ετέρου, διότι θίγονται επίκαιρα θέματα, όπως η τιμή, η φιλία, ο έρωτας, η γενναιότητα και το κουράγιο αξίες και αρετές στις οποίες πιστεύει ο ποιητής. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Επίκεντρο είναι «ο άνθρωπος», μας δίνεται η δυνατότητα να δούμε τον συναισθηματικό ψυχισμό των ανθρώπων, τον ηρωισμό, καθώς και τις συναισθηματικές διακυμάνσεις, όπως θλίψη, κορύφωση αγωνίας, συναισθηματική αστάθεια, απώλεια, λύτρωση. Ο συγγραφέας Χατζιδάκις έχει ταυτιστεί πλήρως. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 9

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ: Το πρόσωπο του τέρατος και ο φόβος μήπως το συνηθίσουμε

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ο συνειρμός μέσα από το πρόσωπο του τέρατος που μας παραπέμπει στον φόβο ...

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Με τον όρο τέρας ο συγγραφέας δείχνει το σύστημα καθώς και τον έλεγχο που ασκεί στα μέλη του, στους, κατά φαντασίαν πολίτες. Νοηματικός, πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο δεύτερο σκέλος ο συγγραφέας θέτει επί τάπητος το φόβο του περί συνήθειας μιας καθημερινότητας υποταγμένης στον έλεγχο του συστήματος όπως και υιοθέτησης των μεθόδων του. Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 10

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1992

ΤΙΤΛΟΣ: Νυχτερινό Αθηνών

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Σαρकाσμός περί αξιακής κατάπτωσης

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Σε αυτό το κείμενο ο Χατζιδάκις περιγράφει τη νυχτερινή ζωή των Αθηνών δείχνοντας την κατάπτωση ηθών, αξιών περιγράφοντας την ως εφιάλτη. Καταδεικνύει τον νεοφιλελευθερισμό ως πηγή της κατάπτωσης. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 11

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1985

ΤΙΤΛΟΣ: Αγώνες Λύρας και η Άνοδος των Ανωγείων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτιστική αναγέννηση

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Με αφορμή τους Αγώνες Λύρας εξυμνεί την Κρήτη όπου η παράδοση μπλέκεται δημιουργικά με το παρόν και το μέλλον. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Δεν παραλείπει να κατακεραυνώσει τα ωδεία και τη μηχανιστική εκπαίδευση που ευδοκμεί στους κόλπους τους αντιπαραθέτοντας μουσική δημιουργία που λαμβάνει μέρος στους Αγώνες Λύρας Ανωγείων. Πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 12

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ : Εν Ηρακλείτω εγένετο

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Εγκωμιάζει τον τόπο γέννησης του το Ηράκλειο

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ σε όλο το δοκίμιο περιγράφει με τόση περηφάνια, με τόση χαρά και με τόση λεπτομέρεια την πόλη καταγωγής του που θέλει να δείξει στον αναγνώστη του δοκιμίου πως είναι «μια πόλη ζηλευτή και αξίζει να την επισκεφτείς και γιατί όχι και να μείνεις». Πλέκει εγκώμιο ακόμη και για τους κατοίκους της και ειδικότερα για τους ανθρώπους του πνεύματος που προέρχονται από αυτή όντας και αυτός από εκεί. Πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Και μόνο με την φράση «εν Ηρακλείω εγένετο» δείχνει πως αυτή η πόλη θα πρέπει να τιμάται για το πνεύμα που γεννά μέσω των ανθρώπων της. Πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 13

- **ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1980

ΤΙΤΛΟΣ: Το Μινωικό πλέγμαν ή το πλέγμα του Μίνωος

Το ερμηνευμα του τίτλου: Μινωικό πλέγμα: Μινωικός πολιτισμός

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Με τον όρο Μινωικό πλέγμα ο Χατζιδάκις επισημαίνει την έντονη παρουσία της Ιστορίας και της Παράδοσης στη ζωή των Κρητών και την ανάμειξή τους με το παρόν και το μέλλον. Νοηματικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Θέτει το ζήτημα αυτοπροσδιορισμού των Κρητών και ως μεσογειακού λαού, πράγμα που δε συνέβαινε στην υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα και Αιγαίο. Το δείχνει ως παράδειγμα και πηγή έμπνευσης. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 14

- **ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Πράξεις Πολίτου και αντιδράσεις κωνόπων

Το ερμηνευμα του τίτλου: Πολίτης: άτομο που δεν ανήκει στις δυνάμεις του στρατού, ναυτικού και αεροπορίας. (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Σε αυτό το κείμενο και το οποίο λαμβάνει χώραν το 1978, ο Χατζιδάκις κατακεραυνώνει τις μεθόδους αποχαύνωσης των πολιτών από το σύστημα των κωνόπων όπως κατονομάζει τους μηχανισμούς ελέγχου. Μάλιστα τοποθετεί την αποχαύνωση στην δεξιά ιδεολογική πλατφόρμα, πράγμα που το τεκμηριώνει με δικές του εμπειρίες (που εντάσσονται στην πρώιμη μεταπολίτευση) εχθρότητας του συστήματος και των συν αυτώ στο καλλιτεχνικό του έργο. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει πως «οι Έλληνες αν είναι ενωμένοι μπορούν να διώξουν τα κουνούπια αυτά», τους ανθρώπους αυτούς από πάνω τους και έτσι δεν θα τους μολύνουν ούτε θα τους ενοχλούν. Και αυτό μπορούν να το κάνουν με την συνεργασία και την δύναμη τους. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 15

- **ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Τα νερά που λιμνάζουν και δεν είναι αναγκαστικά ...γραφικές λίμνες. Μπορεί να ναι κι

εστίες μικροβίων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Λίμνη: δομή με στάσιμο νερό (Τεγόπουλος Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Αναφέρει ξεκάθαρα πως έτσι «όπως μια λίμνη μαζεύει στάσιμα νερά και μετά από κάποιο διάστημα μπορεί να παρουσιάσει μικρόβια» όπως και κάποιοι άνθρωποι που είναι σαν τα μικρόβια και μολύνουν την υπόλοιπη κοινωνία. Δείχνει απέχθεια προς αυτούς τους ανθρώπους. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Τελικά ο τίτλος «με τα στάσιμα νερά» που εκτός από το φυσικό που παραπέμπει σε λίμνη αλλά σε νερό που περιέχει μικρόβια δείχνοντας πως υπάρχουν και τέτοιοι άνθρωποι όπως η ΕΡΤ που είναι σαν μια λίμνη με στάσιμα νερά και μικρόβια αναφερόμενος στα άτομα τα οποία ήταν αντίπαλοι και κριτές του. Δεν έχει και την καλύτερη εικόνα για τους ανθρώπους του τύπου λόγω του πολέμου που του είχαν κηρύξει. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 16

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1980

ΤΙΤΛΟΣ: Απεργίες, στάσεις και ανατάσεις

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Απεργία: αποχή από την εργασία για μεγάλο διάστημα, Στάση: αποχή από την εργασία για λίγες ώρες (Τεγόπουλος Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ξεκινάει με την ιστορία μιας κοπέλας η οποία ξεκίνησε «απεργία από σωματικές και βιολογικές ανάγκες» που αυτό μπορεί να δείχνει και την γυναικεία του φύση κατά βάθος. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην συνέχεια αναφέρει για την απεργία των μουσικών. Όλο αυτό είναι μεταφορικό διότι ο ποιητής μέσω της μουσικής αναφέρει πως «η μουσική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκφράσει, να μιλήσει, να απεργήσει, να κάνει στάση και να οδηγηθεί μέσα από τον αγώνα στην ανάταση». Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 17

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Η ωδειακή παιδεία και οι θλιβερές επιπτώσεις της επί της φυσιογνωμίας των νεαρών μαθητών και της σωματικής αυτών διάπλασης.

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ωδειακή παιδεία: πολιτισμός στα ωδεία (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ αναφέρεται «στα ωδεία» και την μουσική παιδεία που

παραδίδουν η οποία επηρεάζει τους νέους εκφράζοντας πως οι δάσκαλοι μουσικής δεν κάνουν καλά τη δουλειά τους δεν διδάσκουν μουσική παιδεία περιγράφοντας και ένα ωδείο με ουδετερότητα και απάθεια. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Τέλος αναφέρει πως η αδυναμία διδασχής της μουσικής και η ανάπτυξη της μουσικής παιδείας των νέων προέρχεται «από τον ανίκανο διευθυντή» που δεν εκπέμπει εμπιστοσύνη. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 18

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Η γέννηση του Χριστού και οι αμαρτίες των νεαρών μαθητών όταν παραβιάζουν τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Χριστός: Ο Υιός του Θεού. Χριστιανισμός.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Με την έννοια «των Χριστουγέννων ο ποιητής αναφέρει πως είναι μια περίοδος αγάπης, χαράς και αλληλεγγύης με ευκαιρία για ανάταση ψυχής. Τα Χριστούγεννα (σύνθετη λέξη της δημοτικής *Χριστός + γέννα*) είναι η ετήσια χριστιανική εορτή της γέννησης του Χριστού και κατ' επέκταση το σύνολο των εορτών από εκείνη την ημέρα, τις 25 Δεκεμβρίου, μέχρι τα Θεοφάνεια ("Γιορτές των Χριστουγέννων"). Την ημέρα των Χριστουγέννων γιορτάζουν ο Χρήστος, η Χρυσούλα και η Χριστίνα. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Την περίοδο αυτή τα παιδιά όπως βλέπει και αυτός τον εαυτό του στη θέση τους είναι ανέμελα και μπορεί να «επιδοθούν σε μικρές αταξίες λόγω της φύσης τους». Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 19

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1990

ΤΙΤΛΟΣ: Προφητείες για μία ονειρική πραγματικότητα και οι πανελλήνιος αλήθεια των συλλόγων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Προφητείες: Το μήνυμα που μεταφέρει ο προφήτης. (Τεγόπουλος Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής θεωρεί πως «όλοι μπορούμε να κάνουμε μια νέα αρχή και να οριοθετούμε κάποιους στόχους», όπως έκανε και αυτός από μαθητής.. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει στο τέλος με όχι και πολύ θετικά και ενθαρρυντικά λόγια πως οι σύλλογοι δεν είναι τίποτα άλλο παρά μόνο επιφάνεια και ξεκινούν τα ψέματα από την αρχή με «κάθε νέα Δευτέρα, με κάθε νέα εβδομάδα και χρόνο κάθε χρόνο». Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 20

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ :Περίανδρος κατά Λυσάνδρου παράλληλες συμπτώσεις και αντιθέσεις μία μαθηματική αισθητική

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Περίανδρος και Λύσανδρος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ :Ο ποιητής προσπαθεί να εκφράσει κάτι εμμέσως όπως «στην ιστορία του Περίανδρου και του Λύσανδρου» την σεξουαλική του ταυτότητα και πως αντιμετωπιζόταν από τον περίγυρο εκείνα τα χρόνια σχετικά με την ομοφυλοφιλία που ήταν φυσικό φαινόμενο στην αρχαία Ελλάδα έτσι οφείλει να αντιμετωπίζεται και τώρα. Ο Περίανδρος ήταν τύραννος της αρχαίας Κορίνθου. Φημολογείται ότι ήταν σκληρός μέχρι ωμότητας και ότι έγινε αίτιος του θανάτου της συζύγου του Μελίσσης, ύστερα από τον οποίο περιεπλάκη σε πόλεμο με τον πεθερό του Προκλέα, τύρανο της Επιδαύρου. Στις ημέρες της εξουσίας του, η Κόρινθος έφθασε στην κορυφή της ακμής της και δυνάμεώς της. Πολλά από όσα διηγούνται οι συγγραφείς για τη διοίκηση των αρχαίων τυράννων είναι πολύ αμφίβολα. Ο Περίανδρος υποστήριξε με ζήλο τα έργα της ειρήνης, έδωσε ψυχή στο εμπόριο, στην ναυτιλία, για την οποία μάλιστα σχεδίαζε να διορύξει τον Ισθμό της Κορίνθου. Προστάτευσε τους ποιητές και τους καλλιτέχνες και λόγω της σοφίας του εκλήθη από τους Αθηναίους σαν διαιτητής σε διαφορές τους με τους Μυτιληναίους. Ο Λύσανδρος ήταν Σπαρτιάτης πολιτικός και στρατηγός, ο οποίος έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη νίκη των Σπαρτιατών κατά των Αθηναίων στον Πελοποννησιακό πόλεμο το 404 π.Χ. Ήταν ικανότατος στρατηγός και ναύαρχος των Λακεδαιμονίων, υπέρμετρα όμως φιλόδοξος και χωρίς ηθικούς φραγμούς. Η εποχή του τον ύμνησε και τον κατέταξε μεταξύ των Επτά Σοφών. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Σκοπός με βάση τον ποιητή είναι «να γίνει αποδεκτό κάτι το οποίο είναι από την φύση του ανθρώπου» και οφείλουν να το δεχτούν και οι υπόλοιποι. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 21

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1986

ΤΙΤΛΟΣ:Πώς οι λιποθυμίες των άστρων δεν είναι δυνατόν να προκαλέσουν κυβερνητικούς ανασχηματισμούς

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Άστρα: ουράνια σώματα (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής παρομοιάζει τους πολιτικούς αναμετασχηματισμούς με τα «πεφταστέρια στον ουρανό» πως ενώ τα βλέπεις να πέφτουν στη γη δεν μπορείς να δεις κάτι στο έδαφος. Έτσι και οι πολιτικοί κάνουν τους αναμετασχηματισμούς τους με βάση τον ποιητή αλλά η

κατάσταση παραμένει η ίδια χωρίς καμιά εξέλιξη προς το θετικό. Νοηματικός λόγος και προπαγανδιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 22

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Οι πρόγονοι και η ύποπτη συμπεριφορά τους όταν τους αποκαλούμεθα συχνά

Το ερμηνευμα αυτού του τίτλου: Πρόγονοι: άτομο που έζησε παλαιότερα από κάποιο άλλο. (Τεγόπουλος Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Για τον ποιητή οι πρόγονοι έχουν μεγάλη σημασία και αξίζουν σεβασμό. Αποτελούν την ιστορία του τόπου και οφείλουν να υμνούνται με αξιοπρέπεια και τιμές.

Βέβαια κατακεραυνώνει την υιοθέτηση της παράδοσης και παραποίηση της από ολίγους που θεωρούν εαυτούς ως θεματοφύλακες αυτής. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Οι «πρόγονοι» κατά τον ποιητή έχουν γράψει ιστορία ενός τόπου και γι' αυτό όταν τους αποκαλούμαστε θα πρέπει η αναφορά να είναι η κατάλληλη. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 23

• ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Το ορνιθοκομείο σαν σχολή ευαισθησίας και ολίγα περί μνήμης

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ορνιθοτροφείο: οίκημα στο οποίο μεγαλώνουν οι όρνιθες (Τεγόπουλος/ Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ξεκινάει με την φράση πως «όταν σχολιάζει γίνεται μεσημέρι» που σημαίνει πως σχολιάζει εκτενώς και περί όλης της φύσεως. Επίσης κάνει αναφορά και πάλι για τους δημοσιογράφους και ειδικότερα δείχνει την απέχθεια την αρνητικότητα και την αντίδρασή του σε κάθε δημοσιογράφο και ειδικότερα για αυτούς που τον κατακρίνουν. Είναι καταπέλτης μειώνοντάς τους ως επάγγελμα και χαρακτήρες. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Και τέλος δεν παραλείπει να αναφέρει την ΕΡΤ, που την αναφέρει «ορνιθοκομείο» μια λέξη που δηλώνει πως πρόκειται κοινώς για ένα κοτέτσι με ένα σωρό όρνιθες. Είναι καθαρά ειρωνικός και καυστικός στο λόγο του για την ΕΡΤ. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 24

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1995

ΤΙΤΛΟΣ: Η Παρθένος, Ο Εσρά Πάουντ και οι Χαρταετοί

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Παρθένος: Η Παρθένος Μαρία, Εσρά Πάουντ: Ποιητής Χαρταετοί: Δομή που πετάει στον ουρανό. (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής είναι ενοχλημένος σχετικά με την συμπεριφορά κάποιων που επιθυμούν να τον διώξουν από τον τρίτο λόγω ότι δεν μπορούν να αντιληφθούν τον χαρακτήρα του και γι αυτό και χρησιμοποιεί το παράδειγμα «της Παρθένου που γέννησε τον Χριστό ανέραστη». Και αναφέρει πως έτσι όπως είναι αποδεκτό αυτό επιθυμεί να γίνει αποδεχτός και αυτός από την κοινωνία. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στη συνέχεια αναφέρει τον Πάουντ λέγοντας πως αν τοποθετηθεί δίπλα στην Παρθένο είναι ο Πάουντ δεν αλλάζει και η Παρθένος είναι η «Παρθένος», τονίζοντας ότι μπορεί να υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί άνθρωποι αλλά μπορούν να συμβιώσουν αρμονικά και αυτό ολοκληρώνεται με την ανάταση της ψυχής που αναφέρεται με το πέταγμα του χαρταετού. Προπαγανδιστικός και νοηματικός λόγος

Γ. ΜΕ ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 25

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Ο λαχειοπώλης τ' ουρανού

Το ερμηνευμα του τίτλου: Λαχειοπώλης: αυτός που πουλάει λαχεία. (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής με αυτή τη φράση «Ο λαχειοπώλης τ' ουρανού». δείχνει την ανάγκη του για ελευθερία της ψυχής για ανάταση της ψυχής και να ξεφύγει από την άγρια ζωή. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Πιστεύει πως μέσω της συνουσίας μπορεί να επιτευχθεί αυτή η ελευθερία και αναφέρει πως η «μουσική» θα τον βοηθήσει προσωπικά να συμβάλει στην πνευματική ανάταση και ελευθερία της ψυχής των πολιτών. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 26

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1989

ΤΙΤΛΟΣ : Ολίγα τινά περί παραδόσεως εθνικής λαϊκής και μη

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Παράδοση: το σύνολο των ηθών και εθίμων ενός λαού, (Τεγόπουλος/ Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής με την διάλεξή του για την λαϊκή παράδοση εννοεί τα εξής: Λέγοντας «ελληνική λαϊκή παράδοση» εννοούμε τον πολιτισμό που δημιουργήθηκε στα μεταβυζαντινά χρόνια και αποτελεί πλούσια πολιτισμική κληρονομία για εμάς. Η ελληνική παράδοση είναι τα λαϊκά δημιουργήματα που τα ονομάζουμε λαϊκό πολιτισμό, όπως τα ήθη και έθιμα, δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, παραδόσεις, διάφορα κτίσματα, η γλώσσα, το ντύσιμο, οι θρησκευτικές παραδόσεις, αλλά κι ότι επιβίωσε από παλιότερες εποχές και συνθέτει το νεοελληνικό ήθος και ύφος ζωής, τον τρόπο που αντιμετωπίζει τη ζωή και τον κόσμο ο νεοέλληνας, όπως η περηφάνια, η αγωνιστικότητα, η αγάπη για την ελευθερία κ.τ.λ. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Θίγει την επιβίωση της παράδοσης ως στήριγμα της καθημερινής ζωής και όχι ως αναπαράστασης (Ανδρόνογλου, 2020). Καταφέρεται εμφανώς κατά των καλλιτεχνικών δημιουργημάτων που έχουν ως εξάρτημα, όπως ονομάζει, τη Μεγάλη Ποίηση· ο λόγος για τον σύγχρονό του, Μίκη Θεοδωράκη. Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 27

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1985

ΤΙΤΛΟΣ: Τα κόκκινα παπούτσια και η τεχνική των σκοτεινών διαδρόμων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Παπούτσια: είδος υποδήματος (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011)

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Περιγράφει με την χρήση της λέξης του χρώματος του «κόκκινου» σε κάθε πτυχή της ζωής και αναφερόμενος και για άλλους πνευματικούς άνδρες αυτού του τόπου δείχνοντας τον παθιασμένο χαρακτήρα που διψάει για ικανοποίηση, έρωτα, αγάπη και πάθος. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Το πάθος του εκτός από το κόκκινο χρώμα το περιγράφει και από τις παρενέργειες από την «χρήση της κανναβίς». Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 28

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1985

ΤΙΤΛΟΣ: Οι νεολαίοι του σήμερα και το αυγό

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Νεολαίοι: Η νέα γενιά. (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο Χατζιδάκις θίγει το ζήτημα συστημικότητας των νέων. Η έλλειψη επαρκούς παιδείας (έως και τις ανώτατες σπουδές) δημιουργεί ανθρώπους απαίδευτους, απληροφόρητους, με έλλειψη γνώσης περί διαφόρων ζητημάτων, κατάλληλους για το σύστημα.

Προπαγανδιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Ο σκοπός του ποιητή ήταν η επικοινωνία με το «κοινό» . Νοηματικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 29

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Οι πολιτικές παρατάξεις μες στα συμπλέγματα των αστρικών διαδρόμων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Πολιτική παράταξη: πολιτικό κόμμα (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής δεν ποτέ δεν είχε καλή γνώμη για την «νεολαία», χαρακτηριζόμενος ως απληροφόρητους το ίδιο και τις πολιτικές παρατάξεις αν και ο ίδιος ήταν πολιτικοποιημένος. Επίσης οι πολιτικές παρατάξεις χαρακτηρίζονται από τον ποιητή όπως επικρατεί το χάος στον ουρανό με την πληθώρα των αστερισμών έτσι είναι και η πολιτική με βάση την άποψή του. Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει πως «μόνο ο ποιητής είναι οι μόνοι αληθινοί σε αυτόν τον κόσμο και οι πολιτικοί δεν είναι αυτοί που ορίζονται από το λαό αλλά ο λαός νομίζει πως έχει ακόμη την κυριαρχία και την δύναμη να το κάνει». Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 30

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Όταν ελευθερωθούμε από την δυναστεία των τεχνών και από την δυστυχία των καλλιτεχνών

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Τέχνη: είδος πολιτισμού (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Στρέφεται εναντίον των καλλιτεχνών (και των μουσικών ειδικότερα) καθώς παράγουν πνευματικά έργα που δεν ανορθώνουν την ιδέα της τέχνης αλλά λειτουργούν ως νάρκωτικά του πνεύματος. Μάλιστα επικαλείται την Ιστορία της μουσικής λέγοντας πως τα επονομαζόμενα έργα κλασσικής μουσικής ιδιαίτερου πνευματικού βάθους, όπως τα ονόμασε το σύστημα, δεν έχουν το ανάλογο βάθος καθότι συντέθηκαν από δούλους (εργαζόμενοι ως υπηρέτες σε πριγκιπικές αυλές). Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Θεωρεί τα ωδεία και τη μηχανιστική εκπαίδευση που παρέχουν ως υπαίτια για την πνευματική, αυτή, καταβαράθρωση.

Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 31

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Η δημογεροντία του μέλλοντος

Το ερμηνευμα του τίτλου: Δημογεροντία: άτομο με διοικητική εξουσία σε μεγάλη ηλικία.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ ανησυχεί διερωτώμενος για την «πολιτική του μέλλοντος της Ελλάδας» δείχνοντας ακόμη μια φορά την πολιτικοποίησή του. Πραγματιστικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει για ακόμη μια φορά την απέχθεια και την αρνητικότητα του για «τους δημοσιογράφους». Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 32

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1993

ΤΙΤΛΟΣ: Το πέλημα του Αντήνορος εις το γραφείον του Εισαγγελέως

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Αντίνορας: Γιος του τρώα Αισυήτη Εισαγγελέως: Εκτελεστικό όργανο (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ ξεκινάει με αναφορά «στην Πηνελόπη» και στο πόσο πιστή έμεινε στον Οδυσσέα. Η Πηνελόπη, γνωστή ηρωίδα από την Οδύσσεια του Ομήρου, ήταν κόρη του βασιλιά των Αμυκλών Ικαρίου και της Περίβοιας. Το όνομά της είναι ακόμη και σήμερα σύμβολο της πιστής και αφοσιωμένης συζύγου. Αυτό σημασιολογικά αφορά τις πεποιθήσεις και τις απόψεις του ποιητή να μένει σταθερός και να υπερασπίζεται τις απόψεις του ακόμη και αν βρεθεί μπροστά στο βήμα του εισαγγελέα. Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο τέλος του δοκιμίου αναφέρει ξεκάθαρα την δυσαρέσκεία του για το πολιτικό γίνεσθαι της χώρας λέγοντας πως «δεν επιθυμεί ούτε καλημέρα με τον υπουργό οικονομικών» δείχνοντας πως τα οικονομικά της χώρας τότε δεν ήταν καλά. Νοηματικός λόγος, προπαγανδιστικός και πραγματιστικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 33

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Ο Μελαχρινός, Έρωσ, το εκκρεμές και η Μάτση των ονείρων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Έρωσ: συναίσθημα σαρκικής έλξης για το άλλο άτομο (Τεγόπουλος/ Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εξυμνεί τον «έρωτα», τον εκφράζει, τον εξυψώνει ως το απόλυτο συναίσθημα και ταυτίζεται λαχταράει να τον ζήσει. Είναι ένα συναίσθημα ιερό για τον ποιητή που οφείλει σεβασμό και θαυμασμό. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Μετά αναφέρεται «στην Μάτση Χατζηλαζάρου» αυτή την μεγάλη ποιήτρια την οποία την εκθειάζει, την εξυμνεί, αναφέρει το μεγάλο της ταλέντο και αξίζει να σημειωθεί πως ενώ παρουσιάζει διαφορετική σεξουαλική συμπεριφορά είναι η πρώτη φορά που αναφέρεται έτσι για μια γυναίκα ως η Μάτση των ονείρων του. Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 34

- ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1987

ΤΙΤΛΟΣ: Η σιωπηλή γιορτή του Ιησού και η λιτανεία των δακρυσμένων και των απερχομένων

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Ιησούς: Ο Υιός του Θεού (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ αναφέρεται στην πίστη «του Χριστού» σεβόμενος αυτήν,

μυώντας με ταπεινοφροσύνη και μετριότητα. Δεν είναι βλάσφημος και η αναφορά του σε αυτή δείχνει και ένα φόβο Θεού. Νοηματικός λόγος

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Αναφέρει πως «η γιορτή των Χριστουγέννων» ενώ έχει άλλο νόημα τελικά γιορτάζεται και ερμηνεύεται διαφορετικά, έχοντας υποστεί φθορά. Επίσης αναφέρει και πως η Εκκλησία σαν σώμα οδήγησε σ αυτό. Νοηματικός λόγος.

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 35

- **ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ**

ΧΡΟΝΙΑ: 1991

ΤΙΤΛΟΣ: Εκμαγείο μέλλοντος χρόνου

Το ερμηνεύμα του τίτλου: Εκμαγείο: αποτύπωμα της μορφής ενός υλικού (Τεγόπουλος/Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής εδώ αναφέρει ότι ο χρόνος «ρέει», «κυλά» και «φεύγει», χωρίς ποτέ να προσδιορίζουμε επακριβώς τι είδους «πράγμα» είναι αυτό που κυλά και φεύγει ασταμάτητα ή, τουλάχιστον, ποιος ή πώς μπορεί κανείς να μετρά την αδιάκοπη ροή του. Αναμφίβολα, ο «χρόνος» αποτελεί το πιο σκοτεινό και άπιαστο αντικείμενο της ανθρώπινης σκέψης (φυσικής και μεταφυσικής): πρόκειται για κάτι που υπάρχει «πραγματικά» ή, αντίθετα, είναι ένας βολικός τρόπος να «μετράμε» ότι συνεχώς μεταβάλλεται και παρέρχεται γύρω από εμάς και μέσα μας Νοηματικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στο τέλος ο ποιητής αναφέρει ότι «ο χρόνος στην ουσία είναι μία «εφεύρεση» του ανθρώπου, μια ψευδαίσθηση» δηλαδή, διότι στην ουσία ο χρόνος είναι ένα σύνολο στιγμών που ζούμε την συγκεκριμένη χρονική στιγμή και φυσικά είναι το πολυτιμότερο αγαθό. Νοηματικός λόγος .

Δ.ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΛΗΞΗ, ΤΟ ΤΕΛΟΣ, ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΡΤΕΛΑ 36

- ΧΑΤΖΙΑΚΙΣ

ΧΡΟΝΙΑ: 1995

ΤΙΤΛΟΣ: Σχόλια για όσα έγιναν , για όσα γίνονται, για όσα μέλλει να γενούν και η νοσταλγία των χοίρων με την τελική τους επιστροφή.

ΤΟ ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΤΟΥ ΤΙΤΛΟΥ: Σχόλια: λέξεις και φράσεις που υποδηλώνουν κάτι (Τεγόπουλος/ Φυτράκης, 2011).

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΩΤΗ: Ο ποιητής αρχικά αναφέρει «την ζωή των χοίρων» ως ζώα, τον τρόπο ζωής τους με μια απέχθεια και με μια ρεαλιστικότητα αναφέροντας ότι ουσιαστικά είναι ζώα τα οποία είναι βρώμικα, παμφάγα και ζούνε μέσα στην λάσπη διότι τους αρέσει λέγοντας κιόλας πως οι άνθρωποι που ζουν κοντά σε χοιροστάσια δεν αντέχουν αυτή τη δυσωδία και μερικοί από αυτούς δίνουν τέλος στην ζωή τους παρουσιάζοντας δραματικά τα πράγματα. Όταν όμως αναφέρει πως πλέον οι χοίροι ζουν στις πολιτείες με τον ίδιο τρόπο ζωής είναι μεταφορικό εννοώντας τις ζωές κάποιων ανθρώπων που τους αρέσει να κυλιούνται με τις πράξεις τους στον βούρκο της λάσπης μολύνοντας και επηρεάζοντας και τους υπόλοιπους. Πραγματιστικός και νοηματικός λόγος.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Στην δεύτερη ενότητα αυτού του δοκιμίου ο ποιητής στρέφεται εναντίον όλων όσων σχολίασαν αρνητικά τον ίδιο. Πρώτα ξεκινά με την αναφορά του στην «Χούντα» δείχνοντας για μια ακόμη φορά την απέχθειά του για το τότε πολιτικό στερέωμα αλλά και ότι ήταν κάθετα αντίθετος με αυτού του είδους της εξουσίας και μετά περνά στην εξιστόρηση κάποιων περιστατικών από πολεμίους του τόσο στο Τρίτο που συμμετείχε ως συγγραφέας κειμένων και σχολιαστής της επικαιρότητας τότε, αλλά και αυτών που σχολίασαν αρνητικά την παρουσία του στην Μουσική σκηνή. Δείχνει την οργή του, τον θυμό του, την απελπισία του για την αδικία που έγινε εις βάρος του ονόματος του και του έργου του λέγοντας πως είχε φτάσει και σε σημείο να σκεφτεί και την μήνυση για τους αρνητικούς σχολιασμούς και την φρασεολογία που χρησιμοποιήθηκε και όχι μόνο λεκτικά αλλά και με εικόνες όπως τον παρουσίαζαν χλευάζοντας και την σεξουαλική του ταυτότητα. Παρόλα αυτά στο τέλος αυτής της θεματικής ενότητας αναφέρει πως αυτά γίνανε και θα συνεχίσουν να γίνονται, αυτός όμως είναι απτόητος, ξέρει να τα αντιμετωπίζει και είναι ετοιμοπόλεμος για όλα δείχνοντας την δυναμικότητα του χαρακτήρα του και πως τους περιμένει να τους αντιμετωπίσει και στο μέλλον για ότι ειπωθεί για το όνομά του. Ο λόγος εδώ είναι νοηματικός, πραγματιστικός και προπαγανδιστικός.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ο Χατζιδάκις αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους συνθέτες στη ιστορία της μουσικής του νεοελληνικού κράτους. Όμως, τον συναντούμε και ως έναν πολυπράγμονα πολίτη που ενδιαφέρεται για τα κοινά μέσα από την πένα του και από τον λόγο του. Στο συγγραφικό του έργο καταπιάνεται με φλέγοντα ζητήματα της νεοελληνικής κοινωνίας όπως η διάβρωση των ηθών, η πολιτική κατάπτωση, η αναξιοκρατία, η διεφθαρμένη δημοσιογραφία.

Επίσης θέτει γενικότερα ζητήματα όπως η αντιμετώπιση της παράδοσης, της ελληνικότητας.

Μπορεί να παρατεθεί μια ευρύτερη θεώρηση των απόψεών του περί των ζητημάτων.

Όσον αφορά την παράδοση και δη, την ελληνική, διαφαίνεται μέσα από τα κείμενα του ο ενστερνισμός του μεταμοντέρνου ύφους καθώς θεωρεί ότι το παραδοσιακό στοιχείο πρέπει να συνεισφέρει στην ευρύτερη ροή των πραγμάτων και όχι να αποτελεί μια απλή αναπαράσταση (Αγώνες Λύρας και η Άνοδος των Ανωγείων, σ. 64/ Το Μινωικό πλέγμαν ή το πλέγμα του Μίνωος, σ. 65/ Ολίγα τινά περί παραδόσεως εθνικής λαϊκής και μη, σ. 72). Επιβίωση και όχι αναβίωση όπως θα έλεγε και ο Μερακλής (όπως αναφέρεται στο Ανδρόνογλου, 2020: 96). Άρα θεωρεί την παράδοση ως μια συγχρονικότητα. Συντάσσεται με το ιδεώδες της Γενιάς του '30, δηλαδή, συνδυασμός του ευρωπαϊκού πνεύματος και της Ελληνικής Δημόδους Παράδοσης (Ανδρόνογλου, 2020: 31).

Όσον αφορά την έννοια της ελληνικότητας, αντιτίθεται στη μουσειακή ή τουριστική αναπαράστασή της και την θεωρεί ως ζωντανό στοιχείο της ευρύτερης ευρωπαϊκής σκέψης, κάτι που δείχνει τις φιλελεύθερες καταβολές του.

Θα λέγαμε ότι δεν μπορεί να καταταχθεί στην ίδια ομάδα με τους συνθέτες της αριστερής σκηνής των δεκαετιών '60 και '70 καθώς η μουσική του δημιουργία δεν εμφανίζει σαφή πολιτικά μηνύματα αριστερών καταβολών αλλά περισσότερο με την προηγούμενη Γενιά του '30 αν και με όχι τόσο σαφή κατεύθυνση.

Κατά τα λοιπά, παρατηρείται σαφής εναντίωση στις πρακτικές της περιόδου από το '81 (Μια σοσιαλιστική πέστροφα νεοελληνικής καταγωγής, σ. 31) και εντεύθεν όσον αφορά την κατάληψη θέσεων, τον συνδικαλισμό, την διγλωσσία μεταξύ πολιτικών θέσεων και ωφελημάτων από το ίδιο το σύστημα.

Καθιστά ο ίδιος, σαφές το αντισυστημικό του πνεύμα καθώς κατακρίνει το ίδιο το σύστημα και τις μεθόδους του. Τίθεται απέναντι στην παραμετροποίηση των πολιτών σε βολικά όντα εξυπηρέτησης των σκοπών του συστήματος. Για αυτό, δεν παραλείπει να στοχοποιήσει και τη μουσική εκπαίδευση (Ωδεία και καφωδεία, σ. 62/Η ωδειακή παιδεία και οι θλιβερές επιπτώσεις της επί της φυσιογνωμίας των νεαρών μαθητών και της σωματικής αυτών διάπλασης, σ. 67) που

παρέχεται στα ωδεία της χώρας θεωρώντας την μηχανιστική, ξεπερασμένη, αναχρονιστική που σκοπό έχει να παράγει δούλους όπως ο ίδιος αναφέρει.

Σε αυτό το σημείο μπορεί να παρατηρηθεί μια εν είδει μονομέρειάς του καθώς απορρίπτει ευρύτερα τη επιτεύγματα της δυτικής μουσικής τέχνης (πολυφωνία) και θεωρεί ως μόνο καλλιτεχνικό ουσιώδες επίτευγμα το τραγούδι ως απόγονο των χορικών. Μπορεί να ειπωθεί ότι επικαλούμενος την αρχαιοελληνική μουσική παράδοση, νομιμοποιεί τη μονομέρειά του.

Αποζητά μια φιλελεύθερη κοινωνία στο πνεύμα του Γαλλικού Διαφωτισμού χωρίς τις αγκυλώσεις και τις παρατυπίες του υπάρχοντος συστήματος, κακέκτυπο της ως άνω φιλελεύθερης κοινωνίας των πολιτών.

Ο Μάνος Χατζιδάκις με τα λεγόμενα του και τα γραπτά του, εμφανίζεται πέραν από μουσικόσυνθέτης, ως ένας πολιτικός άνδρας με άποψη και λόγο περί πολλών θεμάτων που άπτονται της δημόσιας σφαίρας και της νεοελληνικής κοινωνίας. Δεν περιχαράκωνεται στη μουσική τέχνη αλλά αρθρώνει δημόσιο λόγο (με τις όποιες αντιπαραθέσεις και συνέπειες μπορεί να έχει αυτό το γεγονός). Τοποθετείται ευθέως ως φιλελεύθερος (Ο λόγος για τους Έλληνες νέους του 88, σ. 47-48), πράγμα που ασχέτως πολιτικών θέσεων και τοποθετήσεων του καθενός δεν μπορεί παρά να είναι εκτιμητέο.

Όσον αφορά την πολιτική τοποθέτηση μουσικοσυνθετών στην ιστορία της μουσικής στην Ελλάδα υπάρχουν παραδείγματα, ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα. Για παράδειγμα ο μουσουργός Μανώλης Καλομοίρης τάχθηκε από την αρχή της καλλιτεχνικής του δράσης, στο πλευρό του Κρητικού πολιτικού, Ελευθερίου Βενιζέλου (Ανδρόνογλου, 2020: 23). Ο Μίκης Θεοδωράκης έδρασε από το μετερίζι της Αριστεράς. Ο Γιάννης Μαρκόπουλος, επίσης (Ανδρόνογλου, 2020: 70-71).

Ποια η διαφορά του Μάνου Χατζιδάκι με τους αναφερθέντες μουσικοσυνθέτες; Ότι δεν στράτευσε την τέχνη του, τουλάχιστον εμφανώς. Ο Μανώλης Καλομοίρης ενσυνειδήτως εισήγαγε στα έργα του το πνεύμα της Μεγάλης Ιδέας όπως και άλλαξε εν μέρει το συνθετικό του ύφος και λόγω πολιτικών κατευθύνσεων του Ελευθερίου Βενιζέλου. Το καλλιτεχνικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη εμφορείται σε μεγάλο βαθμό από κοινωνικά και πολιτικά μηνύματα. Η επιστροφή στις ρίζες, το κίνημα του Γιάννη Μαρκόπουλου, εναντιώνεται από τα αριστερά, στην φθινή και τουριστική εκδοχή της ελληνικής δημώδους παράδοσης που προωθούσε η Δικτατορία των Συνταγματαρχών. Στο μουσικό παραδοτέο του Χατζιδάκι δεν παρατηρείται τέτοιου είδους στράτευση. Μπορεί να ειπωθεί ότι ο Χατζιδάκις ακολούθησε το κίνημα της Τέχνης για την Τέχνη;

Από τα πεπραγμένα στην παγκόσμια αλλά και ελληνική ιστορία της μουσικής αποδεικνύεται ότι ακόμα και οι καλλιτέχνες που προσπάθησαν να μείνουν αμέτοχοι, καλλιτεχνικά, στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι απέτυχαν, διότι η Μεγάλη Ιστορία είναι αμείλικτη: σε ΕΝΤΑΣΣΕΙ.

Άρα, μέσα από τα διατυπωθέντα του Χατζιδάκι, ακόμα και αν, φαινομενικά, το μουσικό του έργο δεν μπορεί να ενταχθεί σε έναν πολιτικό χώρο, σε μια κοινωνική ομάδα, σε δεύτερο επίπεδο, το έργο του μπορεί να ενταχθεί. Που; Στον χώρο των αστικών φιλελεύθερων πολιτικών παρατάξεων και το οποίο ο ίδιος ομολογεί με το ενδιαφέρον του για συγκεκριμένο πολιτικό φορέα (Ψηφιδωτό, Μαρτίου 86, σ. 40). Και αυτό γιατί το μουσικό έργο ως ηχητικό δημιούργημα και όχι ως εποικοδόμημα -«η τέχνη, όπως και όλες οι ανώτερες δραστηριότητες, ανήκει στο παιδευσιακό “εποικοδόμημα” ή στις ιδεολογίες των κυρίαρχων τάξεων. Αυτό το εποικοδόμημα (...) καθορίζεται από κοινωνικοϊστορικές συνθήκες (...)» (Beardsley, 1989 όπως αναφέρεται στο Ανδρόνογλου, 2020: 12-13)- αποτελεί θεώρηση του φιλελεύθερου χώρου.

Ο Μάνος Χατζιδάκις με το συνολικό του έργο θεωρείται μια προσωπικότητα που δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στο μουσικό πλαίσιο αλλά αποτελεί έναν άνδρα με δημόσιο λόγο.

5 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Ανδρόνογλου, Ι. (2020). *Η ελληνική παραδοσιακή μουσική ως πηγή έμπνευσης στη σύνθεση έργων για κιθάρα*. Ηράκλειο: Αεράκης Κρητικό Μουσικό Εργαστήρι και Σείστρον.
- Ανωγειανάκης, Φ. (1985). Η μουσική στη νεώτερη Ελλάδα. Στο Κ. Νεφ, *Ιστορία της Μουσικής* (Φ. Ανωγειανάκης, Μεταφρ., σσ. 546-611). Αθήνα: Ν. Βότσης.
- Βογιατζή, Ε. (2017, Ιανουάριος 8). Επιστολή Βαγγελιώς Βογιατζή για την υπόθεση Ρούπα. *Εφημερίδα των Συντακτών*. Ανάκτηση από https://www.efsyn.gr/ellada/koinonia/95636_epistoli-baggelios-bogiatzi-gia-tin-yprothesi-roypa.
- Γκαβέας, Δ. (2016 Μάρτιος). Γιανναράς: «Να ξαναβρούμε τον τρόπο της ελληνικότητας. Όχι γιατί πρέπει, αλλά για να δούμε εάν μας δίνει πραγματική χαρά ζωής». *Huff Post Greece*. Ανάκτηση από https://www.huffingtonpost.gr/2016/03/24/giannaras-sinedeyxi-elliniki-taytotita_n_9517726.html
- Δαλιανούδη, Ν. (2009). *Μάνος Χατζιδάκις και λαϊκή μουσική παράδοση. Από το δημοτικό και το ρεμπέτικο στο 'έντεχνο λαϊκό' τραγούδι*. Αθήνα: Εμπειρία Εκδοτική.
- Δημητρίου, Α. (2018, Σεπτέμβριος 28). Γιάννης Μόραλης: Ένας εσωστρεφής άνθρωπος, ένας παθιασμένος ζωγράφος. Ανάκτηση από <https://www.culturenow.gr/giannis-moralis-enas-esostrefis-anthropos-enas-pathiasmenos-zografos/>.
- Θεοδωρίδης, Π. (2004). *Οι Μεταμορφώσεις της Ταυτότητας – Έθνος Νεωτερικότητα & Εθνικής*. Θεσσαλονίκη: Αντιγόνη
- Καψωμένος, Γ. Ερ. (2005). *Ο ποιητής Οδυσσέας Ελύτης Ερμηνευτικά ζητήματα*. Αθήνα: Περί Τεχνών
- Κωνσταντινίδης, Π. (2019 Ιούνιος). Έτσι τυραννά η Ευρώπη την Ελλάδα!. *Χάρτης 6*. Ανάκτηση από <https://www.hartismag.gr/hartis-6/moysikh/etsi-tyranna-h-eyrwph-thn-ellada>.
- Μαραγκού, Λ. (2016). *Μάτση Χατζηλαζάρου. Από την ποίηση στη μύηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ξιφαράς, Δ., Χ. (1993, Απρίλιος-Ιούνιος). Η «ακατάλυτη συνέχεια» του ελληνισμού, *Θέσεις* (43). Ανάκτηση από http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=417, Ανακτήθηκε 17/1/2019
- Παχτικός, Γ. (1914, Ιούλιος-Αύγουστος). *Μουσική* (31-32).
- Παναγιωτόπουλος, Π. & Βασίλη Βαμβακάς, Β. (επιμ.). (2020). *Η Ελλάδα στη δεκαετία του 1980: Κοινωνικό, Πολιτικό και Πολιτισμικό Λεξικό*. Αθήνα: Εκδόσεις Το Πέρασμα.
- Ρωμανού, Κ. (2006). *Έντεχνη ελληνική μουσική στους νεότερους χρόνους*. Αθήνα: Κουλτούρα.
- Ρωμανού, Κ. (2013), Έντεχνη νεο-ελληνική μουσική, επισκόπηση ελληνικής μουσικής και χορού, τχ. Γ': Λαϊκή παράδοση: νεότεροι χρόνοι, ΕΑΠ, Πάτρα.
- Σβορώνος, Ν. (χ.χ.). Παράδοση και ελληνική ταυτότητα. Στο *Νέα Ελληνική Λογοτεχνία Β' Λυκείου: Βιβλίο Μαθητή*. Ανακτήθηκε από http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSB106/544/3565,14949/index_e_09.html

- Τζιόβας, Δ. (2008, Νοέμβριος 25). Ελληνικότητα: Συνείδηση ή ταυτότητα;. *Το Βήμα*. Ανακτήθηκε από <http://www.tovima.gr/2008/11/25/opinions/ellinikotita-syneidisi-i-taytotita/>
- Τζιόβας, Δ. (1989). *Οι μεταμορφώσεις του εθνισμού και το ιδεολόγημα της ελληνικότητας στο μεσοπόλεμο*. Αθήνα: Οδυσσέας
- Φράγκου-Ψυχοπαίδη, Ο. (1990). *Η Εθνική Σχολή Μουσικής. Προβλήματα Ιδεολογίας*. Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών.
- Χατζιδάκις, Μ. (2016). *Ο καθρέφτης και το μαχαίρι* (8^η εκδ.). Αθήνα: Ίκαρος.
- Χατζιδάκις, Μ. (1980). *Τα σχόλια του τρίτου*. Αθήνα: Εξάντας.
- Chandler, D. Σημειωτική για αρχάριους (Μ. Κωνσταντοπούλου, Μεταφρ.). Ανάκτηση από <http://semiotics.nured.uowm.gr/wpcontent/uploads/2013/05/%CE%A3%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97-%CE%93%CE%99%CE%91-%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%91%CE%A1%CE%99%CE%9F%CE%A5%CE%A3.pdf>
- Graff, G. (2015). Babbitt at the Abyss: The Social Context of Postmodern. American Fiction, *TriQuarterly* (33), pp.307–337.
- Lewis, P. (2011, November). Modernist Writing and Reactionary Politics. *Modernism/modernity* (8), pp. 696–698.
- Ray, M, and Junker H. (2012, July 29). The New Art: It's Way, Way Out. *Newsweek* (pp. 3, 55–63).
- Rabinow, P., (1999) (επιμ.), *The Michel Foucault Reader*, σσ. 384-386.
- Robbins, D. (2014). *1881–1953, A Retrospective Exhibition* (exh. cat.). The Solomon R. Guggenheim Museum, New York, pp. 12–25.
- West., M, (2014), *Αρχαία Ελληνική Μουσική* (3^η εκδ.). (Στάθης Κομνηνός, μεταφρ.). Αθήνα: Εκδόσεις Δ. Ν. Παπαδήμα.

Διαδικτυακές Πηγές

Εταιρεία Κρητικών Σπουδών-Ίδρυμα Δημήτρη Καψομένου. Παράδοση και πρωτοπορία στη Νεοελληνική Ποίηση. Ανακτήθηκε από <https://www.eks-ik.eu/dimosieyseis-ekdoseis/arthra-meletes/94-paradosi-kai-protoporria-sti-neoelliniki-poiisi>

Γιάννης Τσαρούχης: Επαναστάτης και κλασικός. Ανακτήθηκε από <https://www.elines.com/myths/42720-epanastatis-kai-klasikos/>.

**"Μην υποτιμάτε την ευαισθησία, θεωρώντας την κάτι εύθραυστο.
Είναι η πιο σκληρή δύναμη του κόσμου, που με αυτήν τον κατακτάς".
Μάνος Χατζιδάκις**